



DİYARBAKIR İLİNDE ORGANİK TARIMA UYGUN ALANLARIN BELİRLENMESİ VE HARİTALANMASI

DİYARBAKIR
2011

Diyarbakir İlinde Organik Tarıma Uygun Alanların Belirlenmesi ve Haritalanması Projesi,
2010 Yılı Doğrudan Faaliyet Mali Destek Programı Kapsamında Karacadağ Kalkınma Ajansı
Tarafından Sağlanan Mali Destek ile Yürütölmektedir.
Sözleşme No: TRC2-10-DFD/30

PROJE EKİBİ

Adı Soyadı	Projedeki Görevi	Ünvanı
Şevket TEKİN	Koordinatör/ Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh (Müdür)
Dr. Emine KARADEMİR	Proje Asistanı/ Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Şehmus ATAKUL	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Nurettin BAYRAM	Saha Uzmanı	Zir. Müh
M. Cengiz ARSLANOĞLU	Saha Uzmanı	Zir. Müh (Bilgisayar Yük.)
M. Nurullah BAŞİ	Saha Uzmanı	Harita Yük. Müh
Yrd.Doç.Dr. Songül GÜRSOY	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Dr. Remzi EKİNCİ	Tan. ve Gör.Sor./Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Murat KOÇ	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Medeni YAŞAR	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
İrfan ERDEMCI	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Murat KAYA	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Dr. Fethullah TEKİN	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Erdal KARADENİZ	Mali Sorumlu/Saha Uzmanı	Tekniker
M. Ali ÇELİK	Saha Uzmanı	Zir.Yük.Müh
Kenan ÇELİK	Saha Uzmanı	Zir. Müh
Burhan KIZILBOĞA	İdari Personel	Ulaşım Sorumlusu

ÖNSÖZ

Son yıllarda tarımsal üretimde verimin artırılması için yoğun girdi kullanımlarının çevre ve insan sağlığı üzerinde zararlı etkilerinin farkına varılmış, özellikle gelişmiş ülkelerde organik ürünlere yönelik talep artmıştır. Bu talepleri karşılamak için neredeyse dünyadaki tüm ülkelerde organik üretime yönelik tarımsal faaliyetlerde yoğun bir şekilde artışın meydana geldiği gözlenmektedir. Aynı şekilde gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde de tüketiciler arasında sağlıklı gıda tüketimi ve çevreyi korumaya yönelik verilen önemin giderek artması organik tarımdaki üretim alanlarının da artmasına neden olmuştur. Buna paralel olarak, dünya organik ürün pazarı da giderek büyümektedir. ABD ve AB ülkeleri gibi gelişmiş ülkeler, organik ürünlere yönelik taleplerini çoğunlukla gelişmekte olan ülkelere karşılamaktadır. Organik üretim açısından çok elverişli ekolojik şartlara ve büyük bir üretim potansiyeline sahip olan ülkemizin, dünya organik ürün ve gıda pazarındaki payı maalesef çok düşüktür. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin genel konumu, kirlenmemiş yapısı ve iklim özellikleri göz önünde bulundurulduğu zaman organik üretimde çok büyük bir potansiyele sahip olduğu, hatta üretimi yapılan birçok ürünün kontrollü ve sertifikalı olmasından dolayı organik ürün olarak değerlendirilemediği görülmektedir. Diyarbakır ilinde organik tarıma uygun alanların belirlendiği ve haritalama çalışmaları ile söz konusu alanlarda uygun organik ürün deseni ve planlamasının yapıldığı bu çalışmanın, ülkemiz ve bölgemiz için faydalı olmasını ve bu konuda yapılacak olan yeni çalışmalara ışık tutmasını temenni ederim.

Şevket TEKİN
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1	3.1. MEVCUT DURUM.....	17
ŞEKİL LİSTESİ	3	3.1.1. Mevzuat.....	17
ÇİZELGELER LİSTESİ	3	3.1.2. Kurumsal Yapı	18
1. GİRİŞ	4	3.1.3. Eğitim ve İletişim	18
1.1. DÜNYA'DA ORGANİK TARIM	4	3.1.4. Üretim	18
1.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ORGANİK TARIM.....	6	3.1.5. Araştırma	18
1. 3. TÜRKİYE' DE ORGANİK TARIM.....	7	3.1.6. Pazarlama	18
1.4. GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDE ORGANİK TARIM	9	3.1.7. Destekleme.....	19
1.5. DİYARBAKIR İLİNİN GENEL VE TARIMSAL POTANSİYEL ÖZELLİKLERİ.....	10	3. 2. ANKET ÇALIŞMASI.....	19
2. DİYARBAKIR İLİNDE ORGANİK TARIMA UYGUN ALANLARIN BELİRLENMESİ VE HARİTALANMASI PROJESİNDE UYGULANAN METODOLOJİ	14	3.3. GZFT ANALİZİ (SWOT ANALİZİ):	21
2.1. HARİTALAMA İŞLEMLERİ.....	14	3.4. GEREKÇE	22
2.1.1. Kullanılan Materyal.....	14	4. DİYARBAKIR İLİ ORGANİK TARIM HEDEFLERİ	22
2.1.2. Metodoloji-Yöntem.....	15	4.1. Mevzuat.....	22
2.2. PARAMETRELERİN PUANLANDIRILMASI	15	4.2. Kurumsal Yapı	22
2.2.1. KULLANILAN PARAMETRELER	15	4.3. Eğitim ve İletişim	22
2.2.1.1. Tarımsal Kapasite.....	15	4.4. Üretim	22
2.2.1.2. Kirlilik.....	15	4.5. Araştırma	23
2.2.1.2.1. Yol Etkisi.....	16	4.6. Pazarlama	23
2.2.1.2.2. Yerleşim Etkisi	16	4.7. Destekleme.....	23
2.2.1.2.3. Sanayi ve Maden Alanları	16	5. FİNANSMAN KAYNAKLARI	23
2.2.1.2.4. Yoğun Tarım Aktivitesi	16	6. EKLER.....	24
2.2.1.2.5. Su ve Toprak Kirliliği.....	16	6.5 İKLİM KARAKTERİSTİK TABLOSU	74
3. STRATEJİK PLANIN OLUŞTURULMASI	16	KAYNAKLAR.....	75

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Dünya’da Organik Tarım Alanlarındaki Değişim.....	5
Şekil 2: Organik Tarım Alanlarının Kıtalar Göre Dağılımı	5
Şekil 3: Dünya’da Organik Tarım Alanlarının Ülkelere Göre Dağılımı	5
Şekil 4: En Fazla Organik Üretim Alanına Sahip On Ülkedeki ve Türkiye’deki Organik Tarım	5
Şekil 5: Avrupa’da organik üretim yapılan alan ve çiftliklerin 2003-2009 yılları arasındaki değişimi (Willer, 2011).....	6
Şekil 6: Türkiye’de organik üretim yapılan alan ve üretim miktarlarının 1992-2009 yılları arasındaki değişimi (Anonim, 2011)	8
Şekil 7: Türkiye organik tarım ürünleri ihracatı değişimi.....	8
Şekil 8: Diyarbakır İl ve İlçe Sınırları (Yaşar ve ark., 2009).....	10
Şekil 9: Diyarbakır ili arazilerinin niteliklerine göre dağılımı.....	11
Şekil 10: Diyarbakır ili arazilerinin bitkisel üretim alanlarına göre dağılımı	12
Şekil 11: Diyarbakır ilinde tarım işletmelerinin büyüklüklerine göre dağılımı	12

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Toplam tarım alanı içinde Organik Tarım Alanının oranı (% 10’u geçen ülkeler).....	6
Çizelge 2: Geçiş süresi dahil genel organik tarımsal üretim verileri.....	8
Çizelge 3: Türkiye Organik Tarımsal Ürünler Üretimi (ton)	8
Çizelge 4: Diyarbakır İlinin Agro-Ekolojik Alt Bölgeleri.....	10
Çizelge 5: Diyarbakır İli Arazi Kabiliyet Sınıfları Toprak Grubu	10
Çizelge 6: Diyarbakır İli Arazi Varlığı ve Dağılımı	10
Çizelge 7: Diyarbakır ilinde yaygın olarak yetiştirilen ürünler ve Türkiye üretimindeki yerleri	11
Çizelge 8: Diyarbakır İlinde GAP Kapsamındaki Sulama Alanları.....	12
Çizelge 9: Dicle Nehri suyu ile sulanan topraklarda Cu, Zn ve Ni konsantrasyonunun karşılaştırılması.....	13
Çizelge 10: Diyarbakır’da Organik Tarım	14
Çizelge 11: Organik Tarım Üretim Değerleri(Kaynak TKB:2010).....	18

1. GİRİŞ

Günümüzde tarımda kullanılan ileri teknoloji ve teknikler, tarımsal üretimde yüksek verimin elde edilmesine katkı sağlamıştır. Ancak birim alandan daha fazla ürün alabilmek için özellikle tarımsal üretimde kimyasal gübre ve tarım ilaçlarının aşırı ve bilinçsiz bir şekilde kullanılması, insan sağlığı başta olmak üzere toprak ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini yoğun bir şekilde göstermeye başlamıştır. Kullanılan kimyasalların besin maddelerine geçmesi, flora ve fauna kaybı ya da azalması, toprak erozyonu, peyzajın bozulması, fosil yakıtlarının aşırı tüketimi çevreye zarar verdiği gibi insan sağlığını da tehdit ettiği gözlenmiştir. Örneğin son yıllarda kanserden dolayı ölüm olaylarında önemli oranda artış meydana gelmiştir. Bu nedenlerden dolayı insanlar artık tarımsal ürün artışından ziyade, tarım politikalarının sürdürülebilirlik kavramına dayalı olması gerektiğini anlamaya başlamışlardır. Özellikle gelişmiş ülkelerde bu sorunların azaltılması ve ortadan kaldırılması amacıyla yoğun çalışmalar başlamıştır. Ayrıca, tarımsal verim artışını sağlayan teknolojik gelişmeler üretimin entansifleşmesine neden olmuş ve yoğun girdi kullanımı sonucu tarımsal üretimde sadece girdi maliyetleri yükselmemiş, su kirliliği, toprak erozyonu, kimyasal ve pestisit kalıntıları, biyolojik dengenin bozulması, yabancı ot, hastalık ve zararlıların kimyasallara dayanıklılık kazanması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunun yanı sıra yanlış arazi kullanımı nedeniyle binlerce hektar tarıma elverişli arazi tarım dışı amaçlarla kullanılmaya başlanmıştır (Eraktan ve Olhan, 1996). Bu olumsuzluklar karşısında özellikle gelir seviyesi yüksek gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, birçok ülkede üretici ve tüketiciler örgütlenerek doğal dengeyi bozmadan, çevreyi kirletmeden, insanlarda ve diğer canlılarda toksik etki yapmayan temiz ürünler üretmeye ve tüketmeye başlamışlardır. Bu amaçları gerçekleştiren üretim sistemine organik tarım (ekolojik/biyolojik tarım) adı verilmektedir (Aksoy ve Altındişli, 1999).

Günümüzde insan sağlığı ve doğal çevrenin korunması duyarlılığının gelişmesi sonucunda, pazar hacmi hızla büyüyen ve talebi giderek artan bir organik pazar ortamı oluşmuştur. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa Birliği (AB), Japonya gibi gelişmiş ülkeler başta olmak üzere dünyadaki pek çok ülkede hızla organik tarımsal ürünlerin tüketimine yönelik tercihler giderek artmıştır. Organik tarım ürünlerinin talebi, özellikle kuzey yarımkürede (Batı Avrupa ve Kuzey Amerika) yoğunlaşmakta olup, artan talebi karşılamaya yönelik organik tarım ürünleri arzının büyük bir bölümü gelişmekte olan ülkelere sağlanmaktadır. Gelişmiş ülkeler yoğun tüketim talebi nedeniyle tüketici ve ithalatçı olurken, gelişmekte olan ülkeler ise üretici ve ihracatçı konumundadırlar.

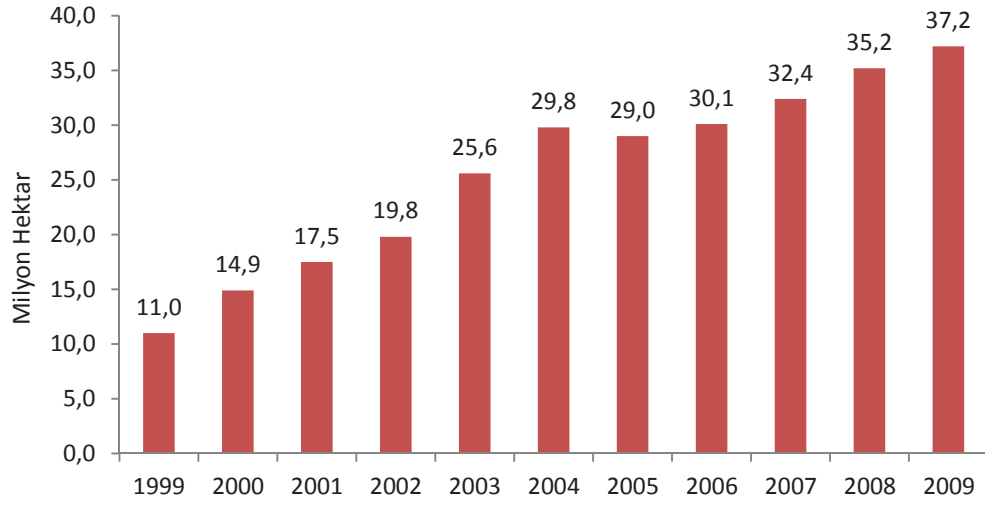
Gelişmekte olan ülkelerle talebin yoğunlaştığı ülkeler arasında organik tarım ürünleri ticaretinin geliştirilebilmesi, ihracatçı ülkelerin bölgesel ve uluslararası standartlar ile birlikte ithalatçı ülkenin ilgili diğer yasal düzenlemelerine uyum sağlamasına bağlı bulunmaktadır. Türkiye'nin de hızla büyüyen bu pazardan pay alabilmek adına çaba göstermesi gerekmektedir. Uluslararası pazarlar ve iç pazar göz önünde bulundurularak, organik tarım ürünlerinde üretim artışı, ancak etkin ticaret politikaları ile desteklenerek anlam kazanacaktır (Demiryürek, 2004; Gök, 2008). Ayrıca Avrupa Birliği'nin kırsal kalkınma programları çerçevesinde desteklediği konulardan biri de organik tarım ile ilgili faaliyetlerdir. Bu desteklerden faydalanabilmek için yeterli sayıda ve nitelikli projelerin hazırlanması gerekmektedir.

Organik tarım, insan sağlığı ve doğal çevrenin korunmasına yönelik sağladığı bu katma değerlerin yanında, kırsal alanda istihdamı olumlu etkilemekte ve en önemlisi kırsal alandaki ekolojik değerlerin korunmasını sağlamaktadır. Kırsalda mevcut, ekolojik ve sosyal değerlerin korunması ve sürdürülmesi organik tarım hareketi ile kolaylaşmaktadır. Genel konumu, kirlenmemiş yapısı ve iklim özellikleri göz önünde bulundurulduğu zaman, Diyarbakır ili organik üretimde çok büyük bir potansiyele sahiptir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde olduğu gibi, Diyarbakır ilinde de organik tarım üretimi oldukça düşük seviyededir. Bölgede organik tarımın gelişimini engelleyen en önemli faktörlerden birisi, organik tarım yetiştiriciliği hakkında yeterli bilgi birikiminin olmaması ve organik tarıma elverişli alanların belirlenmemiş olmasıdır. Bölgede organik tarıma yönelik faaliyetlerin geliştirilmesi ve organik ürün pazarında yer alınması, bölge ekonomisinin gelişmesine ve istihdamı olumlu etkileyerek işsizliğin azalmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma Diyarbakır ilindeki organik tarıma uygun alanları saha çalışmaları yoluyla belirlemek ve söz konusu alanlarda organik tarıma uygun ürün ve ürün desenlerine yönelik planlama yapmak ve ürün desenleri konusunda tavsiyelerde bulunmak amacıyla yapılmıştır.

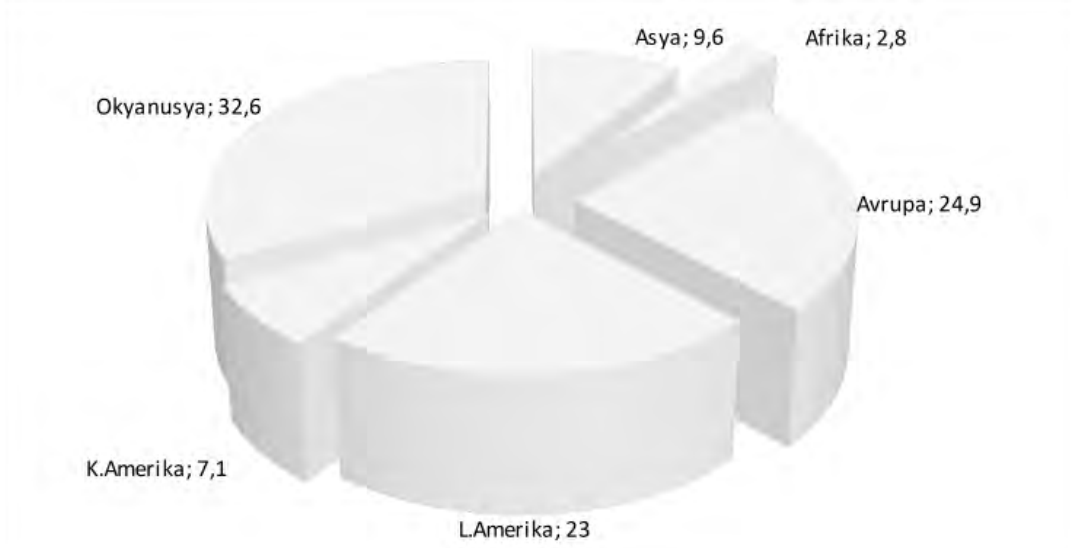
1.1. Dünya'da Organik Tarım

Organik tarım tüm dünyada gelişmekte olan bir sektördür. Dünyadaki organik tarım alanlarındaki değişim Şekil 1'de görülmektedir. 1999 yılında 11 milyon hektar olan organik tarım alanı, günümüzde yaklaşık olarak 3 kat artarak 37,2 milyon hektarlık bir alana ulaşmıştır (Anonim, 2010).



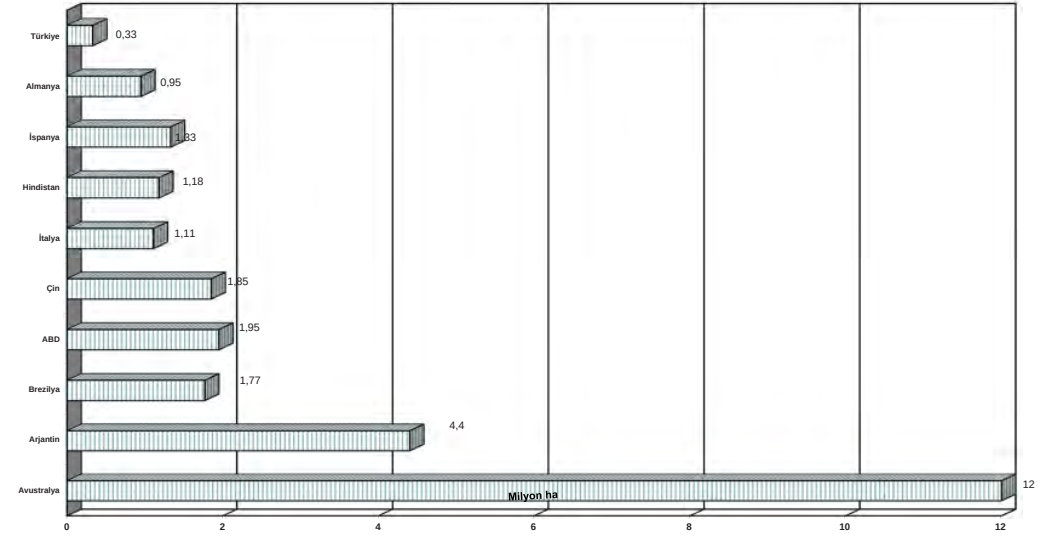
Şekil 1. Dünya'da Organik Tarım Alanlarındaki Değişim

Organik tarım alanlarının kıtalara göre dağılımını gösteren Şekil.2 incelendiğinde; dünyada organik ürün yetiştirilen alanların % 32.6'sını Okyanusya kıtasının kapsadığı, bunu sırasıyla % 24.9 ile yaklaşık 5 milyon hektar üretim alanına sahip Avrupa kıtası, % 23 ile Latin Amerika kıtasının izlediği görülmektedir (Anonim, 2010).



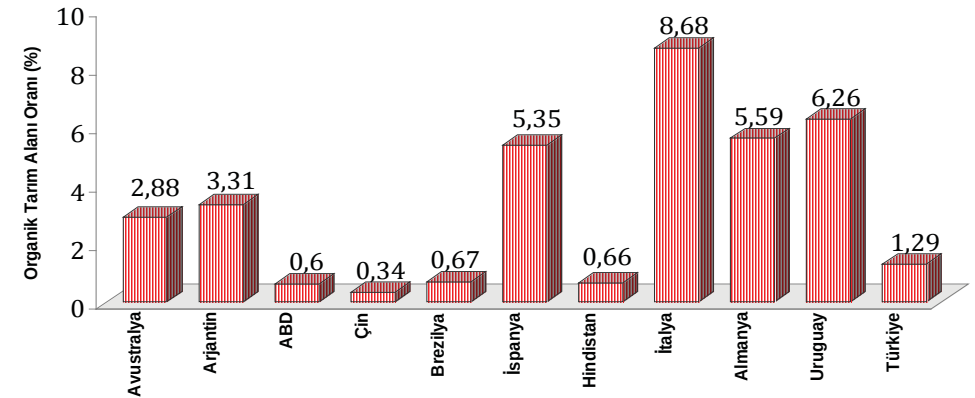
Şekil 2. Organik Tarım Alanlarının Kıtalara Göre Dağılımı

Dünyada organik tarım yapan ülkeler içerisinde organik tarım yaptıkları alanlar göz önüne alındığında Avustralya'nın 12 milyon hektarla ilk sırada yer aldığını Şekil 3'te görmekteyiz. Arjantin 4.4 milyon hektar ile ikinci sırada yer alırken; ABD 1.95 milyon hektarla üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye'deki organik tarım alanı ise 0.33 milyondur.



Şekil 3. Dünya'da Organik Tarım Alanlarının Ülkelere Göre Dağılımı

Dünya ülkeleri arasında toplam alan içinde organik tarım yapılan alan oranı itibarıyla İtalya % 8.68'lik oranla birinci sıradadır. Bu ülkeyi Uruguay (% 6.26), Almanya (% 5.59) ve İspanya (% 5.35) takip etmektedir (Şekil 4).



Şekil 4. En Fazla Organik Üretim Alanına Sahip On Ülkedeki ve Türkiye'deki Organik Tarım Alanlarının Toplam Alan İçindeki Payı

Ülkelerin toplam tarım alanları içinde organik tarım için ayırdıkları miktar bakımından ise, % 35.7'lik oranla birinci sırayı Falkland Adası, ikinci sırayı % 26.9'luk oranla Liechtenstein, üçüncü sırayı ise % 18.5 ile Avusturya'nın aldığı Çizelge 1'de görülmektedir.

Çizelge 1: Toplam tarım alanı içinde organik tarım alanının oranı (% 10'u geçen ülkeler)

Ülke	%	Σ Organik Alan (ha)
Falkland Adası	35.7	395.935
Liechtenstein	26.9	1.005
Avusturya	18.5	518.757
İsveç	12.6	391.524
Fransız Guyanası	11.7	2.651
İsviçre	10.8	114.050
Estonya	10.5	95.167

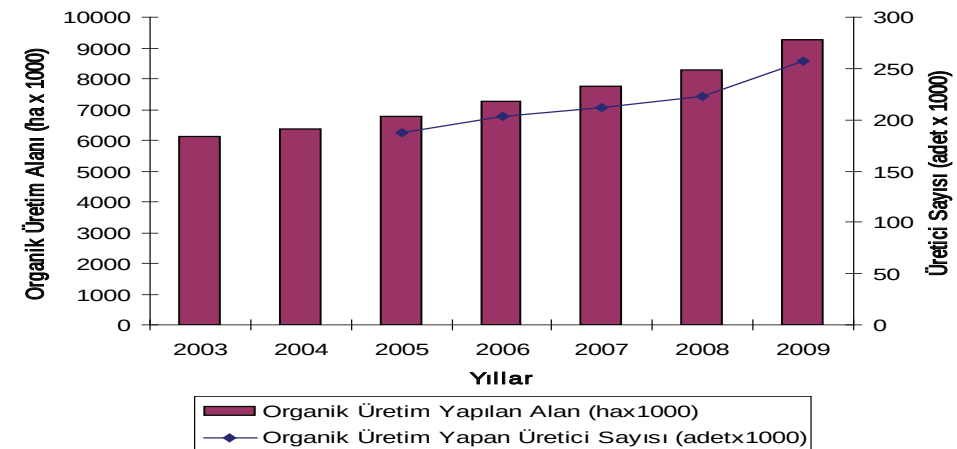
2000 yılı verilerine göre dünyadaki organik tarım yapılan çiftlik sayısı yaklaşık 462.430 adettir. Meksika 53.577 adet çiftlik sayısı ile 1. sıradadır. Meksika'yı sırasıyla İtalya (49.489) ve Endonezya (45.000) takip etmektedir. Türkiye bu sıralamada 18.385 organik çiftlikle 9. sıradadır (Çavdar ve ark., 2006).

1.2. Avrupa Birliği'nde Organik Tarım

Dünya organik gıda pazarının %50'sinden fazlasına sahip olan AB ülkeleri aynı zamanda dünyanın en büyük dış alımcısı konumundadırlar. AB'de 1 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe giren Ortak Tarım Politikası (OTP) ile organik tarım, birliğin tarım politikasının merkezine yerleşmiştir. Ortak tarım politikasında yapılan reformlarla tarım sübvansiyon politikası tamamen değişmiştir. Buna göre yeni düzenlemelerle çevrenin korunması, gıda güvenliği, hayvan ve bitki sağlığı ve tarımsal alanların sürdürülebilir kullanımı öngörülmektedir. Ayrıca tarım-çevre ilişkilerini ilgilendiren düzenlemeler yanında çevre politikaları kapsamında ele alınan çeşitli düzenlemeler ile AB'ye üye her ülkenin kendi koşullarına uygun olarak geliştirmiş olduğu ulusal programlar da organik tarımın yönlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (İpek ve Çil, 2010).

Organik tarım, 1990'lı yılların başından itibaren hemen hemen tüm Avrupa Birliği ülkelerinde hızlı bir gelişim göstermiş, ancak bu gelişim hızında son zamanlarda yavaş bir azalış olmuştur. Avrupa Birliği'nde sertifikalı organik üretim yapılan ve geçiş sürecinde olan alan 1993'te 0.7 milyon hektar iken, bu alan 1999'da 3.3 milyon hektara yükselmiştir (Çavdar ve ark., 2006). 2009 yılı verilerine göre, Avrupa'da yaklaşık olarak 9.3 milyon hektarlık alanda, 260000 üretici tarafından organik tarım yapılmaktadır. Bu ise Avrupa kıtasındaki tarım alanlarının yaklaşık olarak % 1.9'u, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki tarım alanlarının ise, % 4.7'lik kısmını oluşturmaktadır.

Dünyadaki organik tarım alanlarının % 24,9'u Avrupa'dadır. AB ülkelerinden en fazla organik tarım alanına sahip olan ülkeler, İspanya (1.33 milyon hektar), İtalya (1.11 milyon hektar) ve Almanya (0.95 milyon hektar)'dır. Avrupa Birliği ülkelerinden Liechtenstein (% 26,9), Avusturya (%18.5), İsveç (%12.6), İsviçre (% 10.8) ve Estonya (%10.5)'daki tarım alanlarının % 10'undan fazlasında organik tarım yapılmaktadır. FIBL, AMI ve ORC tarafından yürütülen anket çalışması sonuçlarına göre 2009 yılında Avrupa'daki organik ürün pazarının yaklaşık olarak % 5 oranında artarak 18.4 milyar Euro'luk hacme sahip olduğu, ekonomik krize rağmen organik pazarın Avrupa'da gelişmeye devam ettiği, en yüksek gelişim oranının Fransa (%19) ve İsveç'te (%16) olduğu belirlenmiştir. En yüksek pazar payı ise, Danimarka, Avusturya ve İsviçre'de olmuştur (Willer, 2011).



Şekil 5: Avrupa'da organik üretim yapılan alan ve çiftliklerin 2003-2009 yılları arasındaki değişimi (Willer, 2011)

AB üyesi olan eski ülkelere oranla organik tarım uygulamaları AB'ye yeni üye olan ülkelerde daha az gelişmiş durumdadır. Organik tarım yöntemleri bu ülkelerde sadece son birkaç yıldan beri uygulanmaktadır. Ancak organik tarım uygulamaları ile yetiştirilen ürünleri önemli bir ihrac kalemi olarak gördüklerinden kısa süre içerisinde büyük bir mesafe kat etmişlerdir (İpek ve Çil, 2010). Avrupa Birliği'ne (AB) üye veya üye olmayan ülkeler kendi yönetmelik ve standartlarını oluşturmak için Codex Alimentarius, IFOAM Uluslararası Temel Standartları ve DEMETER Uluslararası Standartlarından yararlanmaktadırlar. Japonya (JAS, 2006) ve Amerika'nın (US NOP, 2002) kendine özgü ülkesel standartları vardır. AB Organik Tarım Yönetmeliği (EC 1804/1999), AB'ye üye ülkelerde üretim standardının sağlanmasına yönelik olarak hazırlanmıştır. Yönetmeliklerde esneklik ve harmonizasyon yapılabilecek alan ve konuları ortaya çıkarmak ve mevcutlarda iyileştirmeler yapmak için AB Organik Tarım Yönetmeliğinin (EC 1804/1999) iyileştirilmesi ile ilgili olarak hala topluluk düzeyinde tartışmalar devam etmektedir. Tüm AB ülkelerinde çiftçiler tarımsal çevre programları kapsamında destek almaktadır. Organik tarımsal faaliyete yönelik desteklemeler OTP kapsamında Gündem 2000 düzenlemelerinde yer alan 1257/99 no'lu Kırsal Kalkınma Yönetmeliği ve çevre politikaları kapsamında yürütülmektedir. 1257/1999 no' lu yönetmelik 10 Ocak 2000 tarihinde uygulamaya konmuştur ve bu yönetmelikle bütün kırsal kalkınma projelerinin tek bir çerçevede toplanması amaçlanmış ve konu ile ilgili bütün mevzuatlar tek bir yasal düzenleme altında birleştirilmiştir. Bunun yanında kırsal kalkınmanın desteklenmesi için gerekli finansmanın da FEOGA (Fonds Europeen d'Orientation et de Garantie Agricole) olarak adlandırılan Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu'nun Garanti bölümüne transfer edilecek fonlarla sağlanması kararlaştırılmıştır (İpek ve Çil, 2010).

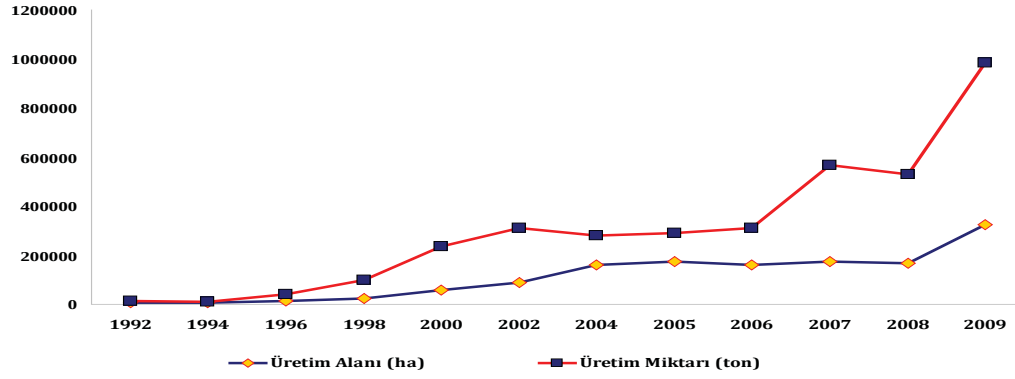
1. 3. Türkiye'de Organik Tarım

Türkiye'deki organik tarım faaliyetleri Avrupa ülkelerindeki gelişimden farklı bir şekilde, ithalatçı firmaların istekleri doğrultusunda, ihracata yönelik olarak başlamıştır. 1984-1985'te Avrupalı alıcılardan gelen talepler doğrultusunda organik tarım ilk kez, Türkiye'nin geleneksel ihrac ürünlerinden kuru incir ve kuru üzüm ile Ege Bölgesi'nde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bu ürünlere kuru kayısı, fındık gibi ürünler de katılarak farklı bölgelere yayılmıştır. Önceleri ithalatçı ülkelerin bu konudaki mevzuatına uygun olarak yapılan üretim ve ihracata, 1991 yılından sonra Avrupa Topluluğu'nun 24 Hazi-

ran 1991 tarihli ve organik tarım faaliyetlerini düzenleyen yönetmeliği doğrultusunda devam edilmiştir. Daha sonra 2092/ 91 sayılı yönetmeliğin 14 Ocak 1992 tarihinde yayımlanan 94 /92 sayılı ekinde; Avrupa Topluluğu'na organik ürün ihraç edecek ülkelerin uymak zorunda olduğu hususlar ayrıntıları ile belirtilmiştir. Bu yönetmelik ile ülkelerin kendi mevzuatlarını uygulamaya koymaları ve bu mevzuatın da dâhil olduğu çeşitli teknik ve idari konuları içeren bir dosya ile Avrupa Topluluğu'na başvurmaları zorunluluğu getirilmiştir.

Avrupa Topluluğu'ndaki bu gelişmelere uyum sağlamak üzere Tarım ve Köyişleri Bakanlığı çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliği ile yönetmelik hazırlama çalışmalarına başlamış ve «Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik» 24.12.1994 tarihli ve 22145 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin bazı maddelerinde uygulamada rastlanılan aksaklıkları gidermek ve organik tarım faaliyetleri sırasında yapılacak kusur ve hatalara karşı uygulanacak yaptırımların da yönetmelikte yer alması için, 29.06.1995 tarihli ve 22328 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik ile değişiklik yapılmıştır. Daha sonra 11.07.2002 tarihli ve 24812 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Organik ürünlerin üretimi, tüketimi ve denetlenmesine dair kanun tasarısı hükümetin acil eylem planı içerisinde yer almış ve 5262 sayılı "Organik Tarım Kanunu" 03.12.2004 tarihli ve 25659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu Kanun gereğince hazırlanan "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" 10.06. 2005 tarihli ve 25841 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Deniz, 2009).

Türkiye'deki organik üretim alanları ve üretim miktarlarının değişimi Şekil 6'da görülmektedir. Organik üretimin 1992-2009 döneminde hızla gelişmesine karşılık gelişmenin dış talep tarafından yönlendirilmiş olması, bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Ülkemizde tüketiciler organik ürünlerin özellikleri; örneğin üretim teknikleri, çevre korumadaki rolü veya ürünlerin sağlık değerleri hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Ancak bu bilgi eksikliği, piyasadaki gıda maddelerinde girdi yoğun ve bilinçsiz üretimin yarattığı risk faktörleri için de geçerlidir. Diğer önemli bir faktör de tüketicinin gıda mevzuatı, mevcut katkı, kalıntı sınır değerleri ve satılan ürünlerin bu değerlere göre durumunun resmi makamlarca duyurulmaması, tüketici örgütlerinin de yetersiz kalmasıdır. Organik üretimde uzmanlaşmış insan kaynakları, diğer birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yetersizdir.



Şekil 6. Türkiye’de Organik Üretim Yapılan Alan Ve Üretim Miktarlarının 1992-2009 Yılları Arasındaki değişimi (Anonim 2011)

Geçiş süresi dahil genel organik tarımsal üretim verileri Çizelge 2’de verilmiştir. Tarımsal ürün sayısında önemli oranda bir artış meydana gelirken, çiftçi sayısı, yetiştiricilik yapılan alan, doğal toplama alanı, toplam üretim alanı ve üretim miktarı değerleri yıllara göre değişim göstermiştir.

Çizelge 2: Geçiş süresi dahil genel organik tarımsal üretim verileri

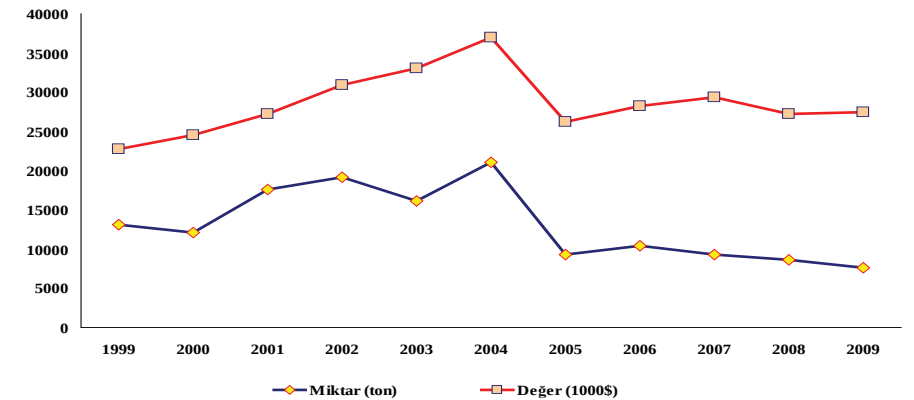
Yıllar	Ürün Sayısı	Çiftçi Sayısı	Yetiştiricilik Yapılan Alan (ha)	Doğal Toplama Alanı (ha)	Toplam Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
2002	150	12 428	57 365	32 462	89 827	310 125
2003	179	14 798	73 368	40 253	113 621	323 981
2004	174	12 806	108 598	100 975	209 573	378 803
2005	205	14 401	93 134	110 677	203 811	421 934
2006	203	14 256	100 275	92 514	192 789	458 095
2007	201	16 276	124 263	50 020	174 283	568 128
2008	247	14 926	109 387	57 496	166 883	530 225

Türkiye’nin başta gelen organik tarım ürünlerinin yıllara göre üretim miktarları Çizelge 3’te görülmektedir. 2008 yılı verilerine göre 68.310 ton üretim miktarı ile pamuk ilk sırada yer alırken, bunu sırasıyla buğday (48.681 ton), elma (32.134 ton), üzüm (22.012 ton) ürünleri izlemiştir.

Çizelge 3: Türkiye Organik Tarımsal Ürünler Üretimi (ton)

Ürünler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pamuk	21 793	34 877	30 268	10 032	63 960	55 534	68 310
Buğday	19 752	21 379	31 194	13 756	26 515	43 915	48 681
Elma	69 187	71 928	52 670	49 915	28 393	50 810	32 134
Üzüm	10 469	9 505	13 988	14 485	16 687	15 510	22 012
Zeytin	10 744	6 456	10 997	10 531	13 109	12 096	21 574
Domates	82 809	26 493	22 897	25 125	15 512	21 437	19 909
Fındık	7 667	5 994	4 821	3 670	6 402	8 355	11 143
Kayısı	5 940	13 278	9 019	9 628	6 491	7 767	14 925
Mercimek	17 012	11 781	9 135	6 093	19 050	10 071	10 228
Çilek	3 293	3 497	4 098	4 604	4 571	7 234	9 008
İncir	9 473	8 112	15 793	6 821	7 563	5 938	7 891
Vişne	6 580	5 994	4 020	1 874	2 939	5 733	4 661
Soğan	388	1 020	1 412	430	1 320	996	4 220
Nohut	7 667	5 662	4 085	4 660	4 867	2 901	4 140
Biber	3 355	3 309	2 643	2 565	4 399	4 629	4 022
Kiraz	1 335	1 830	1 348	1 088	1 632	2 239	2 674
Antepfıstığı	2 005	4 789	6 827	460	1 135	616	859
Bal	923	1 100	937	572	524	497	181
TOPLAM	310 124	291 876	218 388	289 082	309 522	431 203	415 380

Organik tarım ürünlerinin ihracatına yönelik değişim Şekil 7’de görülmektedir. Hem ihraç edilen miktar hem de değer, yıllara göre değişim göstermekle birlikte, her ikisinde de 2004 yılına kadar bir artışın meydana geldiği, sonraki yıllarda azalmanın olduğu görülmüştür.



Şekil 7: Türkiye organik tarım ürünleri ihracatı değişimi

1985-86 yıllarında kuru üzüm, kuru incir, kuru kayısı ihracata konu olan organik tarım ürünleri iken, günümüzde sektör ve ürün yelpazesi genişlemiştir. Organik ürünler üretim ve ihracatı sert kabuklu ve kuru meyveler, dondurulmuş meyve ve sebzeler, yaş meyveler ve sebzeler, baharatlar ve bakliyat sektörlerinde yoğunlaşmış olup, gül-suyu, gülyağı, zeytinyağı, pamuk ve tekstil ürünleri üretimi ve ihracatı gerçekleştirilen diğer organik ürünler olmuştur. İhracatımızın yöneldiği ülke sayısı 33 olup, AB ülkeleri en önemli ihraç pazarlarımızı oluşturmaktadır. AB ülkeleri dışında, Kuzey Avrupa ülkeleri, ABD, Kanada, Güney Kore, Tayvan, Yeni Zelanda ve Japonya dikkat çeken potansiyel pazar görünümündedir (Deniz, 2009)

SOEL'in 2003 yılı anketine göre, Türkiye'deki toplam tarım alanlarının ancak %0.14'ünde organik tarım yapılmaktadır. Öte yandan, dünyada en fazla organik üretim alanına sahip ülkeler açısından Türkiye 30. sırada; en fazla üretici sayısına sahip ülkeler arasında ise 6. sıradadır. Ülkemizin organik ürün ihracatındaki gelişmelere rağmen, dünya ticaretindeki payının çok düşük olduğu (37 milyon \$ / 24 milyar \$ x 100 = %0.15) görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, birçok Avrupa ülkesi ve K.Amerika'da organik tarım ürünlerine olan talep, bu ülkelerin toplam arzından daha hızlı artmaktadır. Bu durum, ülkemiz gibi organik tarımsal üretim potansiyeli yüksek olan ülkelerin gerekli yapısal düzenlemelerini tamamlamaları kaydıyla, bu pazarlara giriş ve mevcut ihracatlarını artırmaları için kaçırılmaz fırsatlar bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, ülkemizin organik tarım alanında büyük bir potansiyele sahip olduğu; ancak bunun yeterince değerlendirilemediği söylenebilir (Demiryürek, 2004).

1.4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Organik Tarım

Dünyada organik ürünlere olan talebin artması, organik tarım üretimini cazip hale getirmektedir. İklimi ve toprak yapısı itibarıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi, organik tarım üretimi konusunda oldukça ciddi bir potansiyel taşımaktadır. Bölgede çok az sayıda üretici organik tarım üretimine başlamış olsa da, bu alanda hızlı bir yatırım ve üretim artışı mümkün görünmektedir. Ama organik tarım konusunda çalışmaların yeni oluşmaya başlaması ve üretimi konusunda yeterli bilgi birikiminin olmaması, firma bazında organik tarım faaliyetlerinin istenilen düzeye ulaşmasını engellemektedir (Gürsoy ve ark., 2009).

Bölgelere göre organik tarım faaliyetleri yürüten işletme sayısı, başka bir deyişle organik ürün üretimi gerçekleştiren üretici sayısı açısından 6 bin 123 işletme ile Ege Böl-

gesi ilk sırada yer almakta, bunu 2 bin 829 işletme ile Karadeniz Bölgesi takip etmekte, 2 bin 017 işletme ile İç Anadolu Bölgesi üçüncü sırada yer almaktadır. Güney Doğu Anadolu Bölgesi ise 209 işletme ile son sırada yer almaktadır. Toplam organik üretim alanı açısından ilk üç sırayı Ege (42 bin 582 ha), İç Anadolu (34 bin 237 ha) ve Güney Doğu Anadolu (14 bin 420 ha) bölgeleri almaktadır. Marmara bölgesi ise 2 bin 747 ha ile son sırada yer almaktadır (Altındişli, 2004).

GAP Bölgesi'nde organik tarımsal üretim beş ilimizde (Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Mardin, Diyarbakır ve Şanlıurfa) bulunmaktadır. 2009 yılı itibarı ile toplam çiftçi sayısı 210, üretim alanı 9.711 ha ve üretim miktarı 31.251 ton dur. Üretim alanı bakımından 3.524 ha ile Gaziantep ilk sırada yer alır iken, üretim miktarları yönünden Şanlıurfa ili (10 383 ton) ön plana çıkmaktadır. GAP Bölgesi'ndeki organik tarım yapılan üretim alanları ve üretim miktarlarının % 50'sinden fazlası Şanlıurfa ili tarafından sağlanmaktadır. Gaziantep (68) çiftçi sayısı bakımından ilk sırada yer alırken, Adıyaman (52) ve Mardin (35), Diyarbakır (28) ve Şanlıurfa (27) bu ilimizi izlemektedir. Üretim alanı bakımından ise, Gaziantep'ten sonra 2.256,0 ha ile Adıyaman gelmektedir. Yine bölgede üretim miktarı en yüksek olan ilimiz Şanlıurfa (10.383 ton)'nın ardından Mardin (8.954 ton) ili gelmektedir.

GAP Bölgesinin ürün çeşitliliği ve desenine bakıldığında tamamen doğal, kirlenmemiş ortamlarda bağcılık, ceviz, fıstık, badem, kuru üzüm, nar gibi meyveler ve her türlü sebze üretimi ile giderek yaygınlaşan seracılık, hububat ürünleri, yağlı tohumlar, meyveler, kırmızı ve beyaz et üretimi, süt ve süt ürünleri, arıcılık, baharatlar, ilaç sanayi ile şifalı bitkilerin üretimi gibi bir çok önemli ürün bulunmaktadır. Bu ürünlerin bölgede kolaylıkla EUROPGAP standardında ve organik üretimi söz konusudur. Bu da ancak ülkemizdeki organik tarım konusundaki gelişmelerin artırılmasına bağlıdır.

Üretim miktarları bakımından incelediğimizde; bölgede en fazla yetiştirilen ilk altı ürün, buğday (8.137 ton), mercimek (8.599 ton), pamuk (6.744), nohut (3.122 ton), nar (3.727 ton) ve son olarak mısır (2.349.79 ton) dır. Bu ürünlerin yanı sıra; antepfıstığı, üzüm, zeytin, kapari, kimyon ve tıbbi aromatik bitkiler üretilmektedir. Bölgeden pamuk, antepfıstığı, dut, mercimek, nohut, buğday, nar, kapari, ve kimyon gibi ürünlerin ihracatı yapılmaktadır. Toplam ihracat yapılan ürün miktarı; 3.992 ton civarında olup, Türkiye ihracatının (30.682 ton) % 13'üne tekabül etmektedir. Görüldüğü gibi bölgenin konvansiyonel olarak karşılaştırmalı üstünlüğü olan ürünlerinin organik olarak üretilmesi yoğunluk kazanmaktadır. Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde, sulamaya açılacak alan-

ların artacak olması, uluslararası kargo havalimanının ve otoyolların devreye girmesi ile GAP Bölgesi büyük bir potansiyel taşımaktadır. Bunun için bu günden organik tarım çalışmaları için plan ve programlar yapılmalıdır. Özellikle ürün çeşitliliği ve bu ürünlerin işlenerek yüksek katma değerli ürünler olarak satışının gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir (Anonim, 2008).

1.5. Diyarbakır İlinin Genel ve Tarımsal Potansiyel Özellikleri

Diyarbakır, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin orta kısmında yer almaktadır. Doğuda Batman ve Muş, batıda Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya kuzeyde Elazığ ve Bingöl güneyde ise Mardin illeri bulunmaktadır.

Diyarbakır, yeryüzü şekilleri açısından genelde dağlarla çevrili, ortası hafif çukurlaşmış görünümündedir. İl, Güneydoğu Torosların kollarıyla çevrilidir. Merkez ilçesiyle birlikte 17 ilçesi bulunan Diyarbakır ili 15,355 km² genişlikte bir yüz ölçümüne sahiptir. İlçelerdeki tarım ve sanayi sektörlerinin gelişmişlik dereceleri farklılık göstermektedir. Diyarbakır ili 4 alt Agro-Ekolojik bölgeye ayrılmış ve haritalandırılmıştır (Çizelge 4). I. Alt bölge, Tarımsal ürünlerin yetiştirildiği arazilerin toprak yapıları, arazi kabiliyet sınıfları ve yetiştirme periyodu baz alındığında tarımsal açıdan en iyi koşula sahip olan bölgedir (Anonim, 2005; Maral, 2010).

Çizelge 4: Diyarbakır İlinin Agro-Ekolojik Alt Bölgeleri

I. ALT BÖLGE	II. ALT BÖLGE	III. ALT BÖLGE	IV. ALT BÖLGE
1. Bismil 2. Çınar 3. Silvan 4. Ergani 5. Sur 6. Yenişehir 7. Bağlar 8. Kayapınar	1. Hazro 2. Kulp 3. Lice	1. Dicle 2. Eğil 3. Hani 4. Kocaköy	1. Çüngüş 2. Çermik

Diyarbakır ilinde genel arazi varlığının % 44'ünü I-IV. sınıf topraklar oluşturmaktadır (Çizelge 5). Bu yapıdaki topraklar tarım yapmaya elverişli ve çoğunluğu verimli olan alanları kapsamaktadır. Toprakta alkalilik ve tuz problemi bulunmamaktadır (Anonim, 2010).

Çizelge 5: Diyarbakır İli Arazi Kabiliyet Sınıfları Toprak Grubu

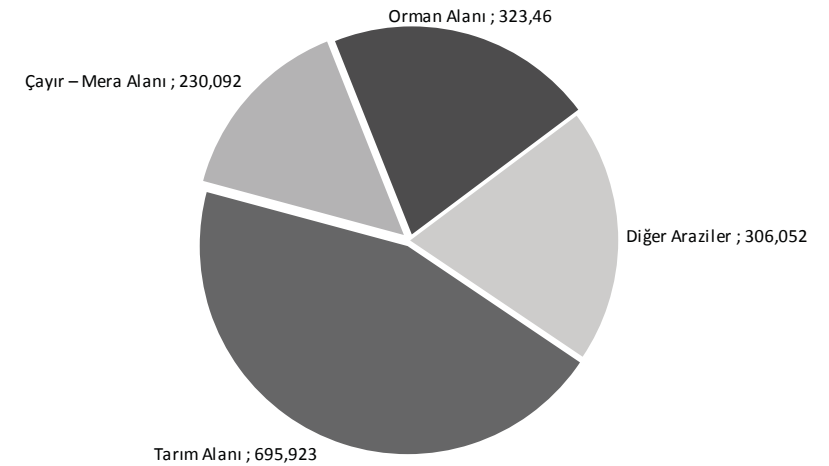
Toprak Grubu	Alan (ha)	Yüzde (%)
I. Sınıf Arazi	125.286	8
II. Sınıf Arazi	191.367	13
III. Sınıf Arazi	155.223	11
IV. Sınıf Arazi	182.817	12
V-VI-VII-VIII. Sınıf Arazi	839.379	56

Diyarbakır ili arazi varlığı ve dağılımı Çizelge 6 ve Şekil 9'da görülmektedir. Toplam 1.555.527 ha'lık alanın %44.78'ini tarım alanı, %14.79'unu çayır-mera, % 20.79'unu orman alanı ve % 19.67'sini ise diğer araziler oluşturmaktadır (Anonim, 2010).

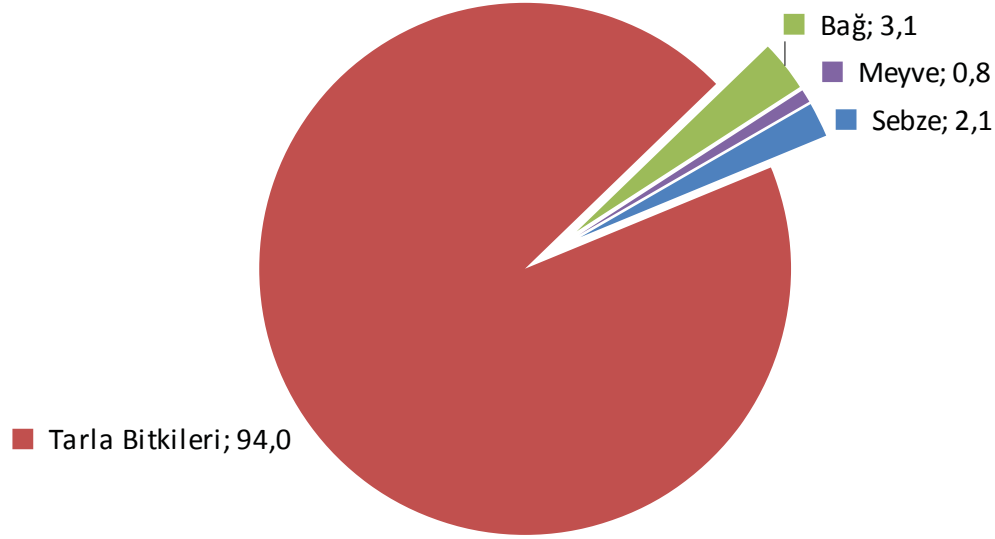
Çizelge 6: Diyarbakır İli Arazi Varlığı ve Dağılımı

Diyarbakır İli Arazi Varlığı ve Dağılımı Cinsi	Yüzölçümü (ha)
Tarım Alanı	695.923
Çayır – Mera Alanı	230.092
Orman Alanı	323.460
Diğer Araziler	306.052
Toplam	1.555.527

Şekil 8'de görüldüğü gibi yüzölçümünün % 44.7'sini tarım alanları, bu tarım alanlarının ise % 94'ünü tarla bitkileri ekim alanları oluşturmaktadır (Anonim, 2010). Bunu sırasıyla % 3.1 ile bağ, % 2.1 ile sebze, % 0.8 ile meyve bitkileri takip etmektedir (Şekil 9).



Şekil 8: Diyarbakır ili arazilerinin niteliklerine göre dağılımı



Şekil 9: Diyarbakır ili arazilerinin bitkisel üretim alanlarına göre dağılımı

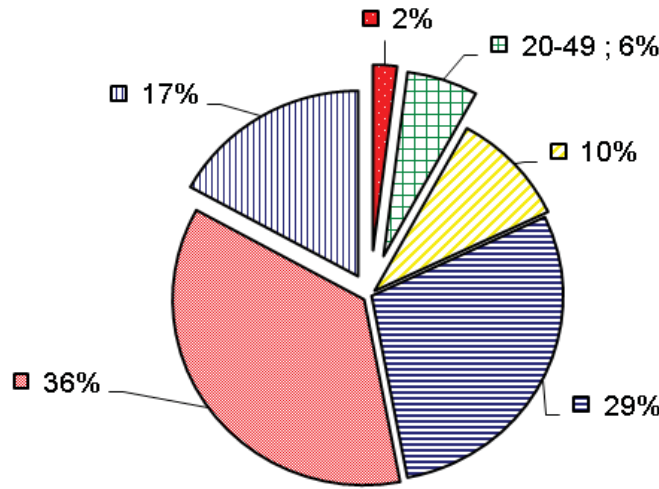
Diyarbakır ilinde yaygın olarak yetiştirilen ürünler ve Türkiye üretimindeki oranlarına ait veriler Çizelge 7’de görülmektedir. Ülkemizdeki buğday üretiminin % 7.79’u ve pamuk üretiminin % 5,92’si, kırmızı mercimek üretiminin % 21.78’i ilimizde üretilmektedir. Tarımsal üretimin gerçekleştirildiği alanların % 73.7’sinde buğday üretimi yapılmaktadır. Yıllık 110 bin ton sofralık ve 7 bin 600 ton şaraplık üzüm üretilmekte, dünyaca ünlü boğazkere şaraplık üzümleri Diyarbakır ilinde yetiştirilmektedir. Diyarbakır ilinde, örtü altı üretim Türkiye’deki üretime oranla çok düşük seviyelerdedir. Üretim en fazla alçak tünel ve plastik seralarda yapılmaktadır. Yüksek ısıtma maliyetlerinden dolayı seralarda genellikle kış periyodunda üretim yapılamamakta ve seralar sadece erkencilik amacıyla kullanılmaktadır. Diyarbakır İli Çermik İlçesi gibi kaplıca bölgelerinde jeotermal ısıtma kullanılarak verimli bir şekilde seracılık yapılması mümkündür. Bunun yanı sıra Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programıyla verdiği hibe destekleri, yine Bakanlığın Kooperatiflerin seracılık yatırımlarını kredilendirerek finanse etmesi, bölgedeki seracılığın gelişmesi açısından olumlu çalışmalardır (Maral, 2009).

Çizelge 7: Diyarbakır ilinde yaygın olarak yetiştirilen ürünler ve Türkiye üretimindeki yerleri

ÜRÜN	TÜRKİYE (2009)			DİYARBAKIR (2009)			% üretim
	Ekiliş (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg)	Ekiliş (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg)	
Buğday	87.290.000	20.600.000	236	4.222.264	1.606.674	380	7,79
Arpa	25.886.000	7.300.000	282	537.006	182.969	341	2,5
K. Mercimek	2.677.450	275.050	103	438.031	59.921	137	21,78
Nohut	5.795.000	562.564	97	94.050	15.359	163	2,73
Çeltik	-	750.000	-	23.871	11.244	471	1,49
Mısır (dane)	5.937.101	4.250.000	720	128.126	140.163	1094	3,29
Pamuk	4.200.000	1.725.000	411	240.443	102.249	425	5,92
Karpuz	-	4.002.285	-	47.040	210.001	4464	5,28
Bal	5.231.950 kovan	82.003	16	67.252 ad.	1.119	17	1,36
İpek Böcekçiliği – 780 Üretici – 44.000 Yaş Koza – 18 TL/Kg destekleme – TOPLAM: 792.000 TL destek							

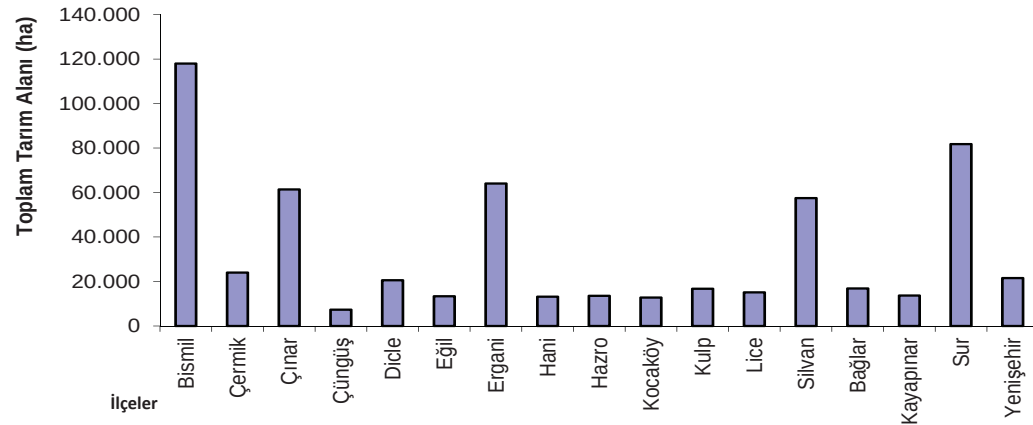
Diyarbakır ilinde 695.923 hektarlık tarım alanının 443.925 ha alanı sulamaya elverişli olup, 114.662 hektarı (% 16.47)’si sulanmaktadır. İlde halen % 16.47 olan sulu tarım alanlarının GAP Projesinin tamamlanmasıyla % 64’e yükseltilmesi hedeflenmektedir. İlde 581.261 hektarlık alanda kuru tarım yapılmaktadır. Kuru tarımın en büyük bölümünü hububat tarımı oluşturmaktadır. Geriye kalan kısmında baklagil tarımı yer almakta, hububat içinde buğday ve arpa, baklagiller içinde mercimek ilin en önemli ürünlerini teşkil etmektedir. Sulu tarımın en büyük bölümünü endüstri bitkileri oluşturmakta, endüstri bitkileri içerisinde pamuk ilk sırayı almaktadır (Anonim, 2010).

Diyarbakır ilinde tarım işletmelerinin büyüklüklerine göre dağılımı Şekil 10’da görülmektedir. Türkiye genelinde olduğu gibi, Diyarbakır ilindeki tarım işletmeleri, hızlı nüfus artışı ve miras yoluyla arazilerin bölünmesi gibi nedenlerle giderek küçülmüştür (Anonim, 2005).



Şekil 10: Diyarbakır ilinde tarım işletmelerinin büyüklüklerine göre dağılımı

Diyarbakır ilinde işlenen tarım alanlarının ilçeler bazında dağılımı Şekil 11’de görülmektedir. İşlenen tarım alanı yönünden Bismil ilk sırada yer almakta, bunu sırasıyla Sur, Ergani, Çınar ve Silvan ilçeleri izlemektedir.



Şekil 11: Diyarbakır ilinde işlenen tarım alanlarının ilçeler bazında dağılımı

Diyarbakır ilindeki su kaynakları yüzey suları, yeraltı suları ve kaynak suları şeklindedir. Kaynak ve yeraltı sularından içme, kullanma ve kısmen sulama amacıyla yararlanılmaktadır. Yüzey suları sulama amacıyla kullanılmaktadır. Dicle Nehri, Güneydoğu Anadolu Bölgesi için en önemli su kaynağı olma özelliğini taşımaktadır. Çizelge 8’de Diyarbakır ilinde GAP kapsamındaki sulama alanları görülmektedir. Fiziksel kirlilik olarak tanımlanan kil, kum, yabancı katı parçacık gibi suda çözünmeyen maddeler Dicle Nehri’ne önemli miktarlarda katılmakta ve suyun rengi, kokusu ve tadını değiştirmektedir (Yaşar ve ark., 2009).

Çizelge 8: Diyarbakır İlinde GAP Kapsamındaki Sulama Alanları

PROJE ADI	SULAMA ALANI (Da.)
Dicle Sulaması	1.260.800
Batman Sağ Sahil Sulaması	187.580
Batman-Silvan Sulaması	2.570.000
Çınar Dilaver	49.410
Çermik Kale	104.760
Ergani Sallar	12.000
Halen Sulanan Alan	915.246
GENEL TOPLAM	5.099.796

Diyarbakır ilinde halen % 16,47 olan sulu tarım alanı GAP ile % 64’e yükselecektir. Diyarbakır’da sulu arazinin az olması sebze-meyve ve bağ-bahçe üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Mevcut bulunan sebzelik ve bahçeler sadece Dicle Nehri etrafında az miktarda bulunmaktadır. Diyarbakır’ın toplam 695.923 hektarlık tarım arazisinin 114.662 hektarı sulanabilecek durumdadır. Geriye kalan 581.261 hektarlık alanda kuru tarım yapılmaktadır (Anonim, 2010).

DSİ Diyarbakır Bölge Müdürlüğü Kalite Kontrol ve Laboratuvar Şubesi’nde Dicle Nehri’nin bazı kolları ile Dicle Nehri boyunca değişik yerlerden alınan su numunelerinde bulanıklık, renk koku-tat, iletkenlik, pH, toplam tuz, toplam sertlik, geçici- kalıcı buharlaştırma kalıntısı, organik madde, kalsiyum, magnezyum, amonyum, sodyum, potasyum, karbonat, bikarbonat, klorür, sülfat, nitrat, fosfat analizleri rutin olarak yapılmaktadır. Gerek KOİ, BOİ ve gerekse de daha incelenen pH, CL⁻, SO₄⁻², Na⁺, Ca⁺², NO⁻³ iyonları ile ilgili parametreler bakımından Dicle Nehri fazla sorunlu görülmemiştir. Ancak yeterli incelenmeyen ağır metal ve toksit elementler kesin belli olmadığından ve suyun kalitesini en sakıncalı parametre belirleyeceğinden mevcut durum tam bir sonuç sağlayamaz. Dicle Nehri’ndeki ağır metal kirliliği ile ilgili çalışmaların oldukça az olduğu bildirilmektedir. Genel olarak, Dicle Nehri ile ilgili ağır metal kirliliği ciddi boyutlardadır. Bu durum elementlerin sudaki konsantrasyonlarından ziyade partikül-sediment şeklinde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Nehir suyunun bazik karakterde oluşu ve muhtemelen, sülfür iyonlarından dolayı suda çözünmüş haldeki ağır element miktarı beklenenden düşük konsantrasyondadır. Fakat nehir yatağı çok ciddi boyutlarda kirliliğe maruz kalmıştır. Özellikle Cu ve Zn oranları çok yüksektir. Dicle Nehri’nden yakalanan

balıkların tümünde, ağır element oranları çok yüksek değerlerde bulunmuştur. Özellikle bakır ve çinko oranları normalin 10-100 katı seviyelerindedir. Dicle Nehri civarı arazilerinden alınan buğday, toprak ve mantar numunelerinde de ağır element kirliliği saptanmıştır (Yaşar ve ark., 2009). Bu sonuçlar nehrin kirlenmişliğinin başka bir kanıtıdır. Bölgede yer alan göletler ve rezervuarların kirlenmesine sebep olan kirlenici kaynakları şu şekilde sıralanmaktadır;

- Her türlü evsel atık
- Katı atıklar
- Kanalizasyon suları
- Tarım alanlarından kaynaklanan gübre ve zirai ilaçlar
- Mevcut petrol kuyuları ve maden yatakları

Diyarbakır ilinde tahıllar için genelde ekim esnasında kullanılan yapay gübrelerden dolayı toprak kirliliği yalnız Bismil ilçesi kırmızı - kahverengi ve kahverengi orman topraklarında fosfat birikmesi olarak saptanmıştır. Dicle nehrinin suyu ve sedimentinde Bakır (Cu), Kurşun (B), Çinko (Zn), Nikel (Ni) ve Kobalt (Co) gibi ağır metallerin konsantrasyonunun standart değerlerden yüksek olduğu ve Dicle nehri ile sulanan tarım topraklarında özellikle Cu ve Zn tutularak bitkileri zehirleyici düzeye çıktıkları saptanmıştır (Yaşar ve ark., 2009). Dicle nehri ile sulanan ve sulanmayan topraklarda Cu, Zn, ve Ni konsantrasyonu Çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 9: Dicle Nehri suyu ile sulanan topraklarda Cu, Zn ve Ni konsantrasyonunun karşılaştırılması

Numune Yeri	Cu (ppm)	Zn (ppm)	Ni (ppm)
Dicle Üniversitesi Havuzbaşı (sulanan alan)	147	163	43
Dicle Üniversitesi Göletyolunun solu (sulanan alan)	79	87	32
Bismil Merdanoğlu Köyü (sulanan alan)	122	149	39
Bismil Merdanoğlu Köyü (sulanan alan)	52	71	35
Bismil Atgeçen Köyü (sulanan alan)	117	126	31
Bismil Atgeçen Köyü (sulanan alan)	105	108	24

Kullanılan pestisitler toprak ve yeraltı suyunu kirletecek miktarda verilmediğinden topraklarda bir pestisit kirliliğine rastlanmamıştır. Özellikle kuzey ilçelerde (Çüngüş,

Çermik, Dicle, Lice, Kulp) kısmen yüksek rakımlarda bulunan ve ilaç ve gübre kullanımının hemen hemen hiç olmadığı tarım alanlarında organik tarım potansiyeli çok yüksektir. Karacadağ Bölgesindeki taşlık alanların temizlenmesi sonucu ortaya çıkan topraklar organik tarım için büyük bir fırsattır. Diyarbakır'da kullanılan insektisitler ülkemiz genel ortalaması değerinin (kg/ha) altındadır. Ayrıca bölgede kullanılan pestisitlerden doğrudan toprağa uygulananların miktarı bitkiye uygulananlara göre çok düşük düzeydedir. Diyarbakır il çevresinde tarım alanlarının büyük kısmı hububat ürünlerine ayrılmıştır. Bu ürünlere musallat olan süne, kımıl, zararlı ile sürme ve rastık hastalıkları en önemlileridir. Bu amaçla yıl içerisinde 660.595 lt sıvı, 8.372 kg toz ilaç kullanılmıştır. Diyarbakır ilinde ürünler bazında toplam kullanılan insektisit, herbisit, akarisit, fungusit vb. miktarı 107.708 kg'dır (Anonim, 2009). Diyarbakır il merkezi ve ilçelerinde gübre kullanımı sulu ve kuru tarım alanlarında bazı farklılıklar göstermektedir. Ayrıca ekilen ürünün cinsi ve mevsimlere bağlı olarak tüketilen gübrenin türü önemli rol oynamaktadır. Sulu alanlarda kullanılan gübre miktarları kuru alanlara göre daha fazladır. Su ile verilen gübre, toprağın alt tabakalarına hızlı bir ekilde ulaşmakta ve bir kısmı bitkiler kullanılmadan taban suyuna karışmaktadır. Diyarbakır ilinde kullanılan Azotlu ve Fosforlu gübre yıllık Azot 220.808 ton/yıl, Fosfor 108.589 ton/yıl, Potaslı gübre ise 12 ton/yıl'dır (Yaşar ve ark., 2009).

Bölgede yaygın olarak yürütülen entegre mücadele ile ilgili yayınlarda kültür bitkisi bazında hazırlanan entegre mücadeleye uygun renkli çiftçi broşürleri ile kimyasal ilaç kullanımını azaltmak, kimyasal ilaçlama yapılmadan diğer mücadele yöntemleri kullanılarak da hastalık ve zararlıların kontrol altına alınabileceği anlatılmaktadır.

Diyarbakır ilinde organik tarım potansiyeline yönelik veriler Çizelge 10'da görülmektedir. Organik tarım ekim alanının 356 ha ve üretim miktarının ise 777 ton olduğu bildirilmektedir. Tarım alanlarında kullanılan kimyasalların az oluşu, dağlık alanlarda organik olarak kendi yetişen bitkilerin sayısının fazlalığı, organik tarıma olan talebin artması, ilde organik tarıma olan ilgiyi arttırmaktadır. Ayrıca, Diyarbakır ilinin yer aldığı GAP bölgesindeki işgücü maliyetinin dünya ülkeleri ve Türkiye ortalamasının oldukça altında olması, organik tarım açısından önemli bir avantaj oluşturmaktadır. Organik olarak üretilen başlıca ürünler nohut (324 ton), buğday (219 ton) ve biber (217 ton)'dir. Geçiş sürecindeki ürünler sertifikalandırıldığı takdirde organik ürünlerin üretiminin giderek artmaya başlayacağı tahmin edilmektedir. Organik bitkisel üretimin varlığına rağmen, ilde organik hayvansal üretim mevcut değildir (Maral, 2010).

Çizelge 10: Diyarbakır'da Organik Tarım

Ekilen Alan (ha)		Üretim (ton)
Diyarbakır	356	777
TRC2 Bölgesi	2.488	11.160
Türkiye	249.722	318.164

2. DİYARBAKIR İLİNDE ORGANİK TARIMA UYGUN ALANLARIN BELİRLENMESİ VE HARİTALANMASI PROJESİNDE UYGULANAN METODOLOJİ

Metodoloji 2 alt başlıktan oluşturulmuştur.

2.1 Haritalama İşlemleri

2.1.1. Kullanılan Materyal

2.1.2. Metodoloji- Yöntem

2.2. Parametrelerin Puanlandırılması

2.2.1. Kullanılan Parametreler

2.2.1.1 Tarımsal Kapasite

2.2.1.2. Kirlilik

2.2.1.2.1. Yol Etkisi

2.2.1.2.2. Yerleşim Etkisi

2.2.1.2.3. Sanayi ve Maden Alanları

2.2.1.2.4. Yoğun Tarım Aktivitesi

2.2.1.2.5. Su ve Toprak Kirliliği

2.1. Haritalama İşlemleri

Proje kapsamında haritaların işlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla aşağıdaki programlar kullanılmıştır.

- Farklı kurumlardan elde edilen sayısal kadastr verilerinin açılması ve diğer formatlara dönüşüm için Netcad,
- Projeksiyon ve datum dönüşümleri, farklı formatlardan harita dönüşümleri için uzaktan algılama yazılımı olarak kullanılan TntMips7.3,
- Uydu görüntülerinin değerlendirilmesi ve yer verileriyle karşılaştırılması amacıyla Google Earth,
- Elde edilen verilerin işlenmesi ve harita üretimi için, özellikle ulusal projelerde coğrafi bilgi sistemleri yazılımı olarak kullanılan ArcGIS Desktop 10 kullanılmıştır.

2.1.1. Kullanılan Materyal

KURUMU	MATERYAL
Diyarbakır Kadastro Müdürlüğü	1/25000 Lik Topoğrafik Haritalar 1/100000 Lik Topoğrafik Haritalar
Tarım Ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Uzaktan Algılama Ve Tarım Arazileri Bilgi Merkezi KHGM Ulusal Bilgi Merkezi	Toprak Haritaları, Statip Haritaları,
Çevre Ve Orman Bakanlığı Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü	Arazi Kullanım, Arazi Örtüsü Haritaları Corine 2000, 2006 Indexler Bazlı
Diyarbakır İl Tarım Müdürlüğü	Sorunlu Tarım Arazilerinin Tespit Edilmesi Projesi(Statip) Haritaları
Tarım Reformu Diyarbakır Bölge Müdürlüğü	1/5000 Lik Sayısal Kadastro Paftaları, Toprak Haritaları
Microimages	90 M Digital Elevation Model Haritaları
Tarım Ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Coğrafi Bilgi Sistemleri Bölümü	Diyarbakır İli Agroekoloji, İklim Ve Ve Ürün Haritaları
Arcgis Basemap	Topoğrafik Haritalar
Google	Google Earth Görüntüleri
Microsoft	Microsoft Bings Uydu Haritaları

2.1.2. Metodoloji-Yöntem

- Diyarbakır İl ve İlçe sınırları tespit edilmiş, İl yüzeyi standart 2734 adet 1/5000 lik paftaya bölünerek 1/5000 lik çalışma karelajları oluşturulmuştur.
- 1/5000'lik karelajlar, kullanılan tüm programlarda ve Google Earth programında altlık olarak kullanılacak formatlara dönüştürülmüştür.
- Farklı kurum ve kuruluşlardan alınan haritaların datum ve projeksiyon dönüşümleri yapılmıştır.
- 90 m'lik Digital Elevation Model haritalarından yükseklik haritaları ve rölyefler oluşturulmuştur.
- Her karelaja düşen farklı toprak sınıflarının alanları hesaplanmış, akabinde her toprak sınıfının pafta alanı içindeki oranı tespit edilmiştir.
- Pafta etiketi, pafta alanı, pafta sınırları içindeki farklı toprak sınıflarının alanı ile bu sınıf alanlarının pafta alanına oranını içeren bilgiler excel tabloya aktarılmıştır.
- Farklı kurumlardan elde edilen sayısal haritalar, her pafta için ayrı ayrı değerlendirilmiş, her paftanın organik tarım ile ilgili farklı değerlendirme kriterlerine göre değerleri excel tabloya eklenmiş, sonuç olarak her değerlendirme kriteri için paftaların değerlendirme puanları elde edilmiştir.
- Farklı değerlendirme kriterlerinden elde edilen puanların birleştirilmesiyle elde edilen organik kabiliyet puanları hesaplanmıştır.
- Her karelaj(pafta) için elde edilen bu puanlar, farklı renkler ile gösterilerek organik tarıma uygunluk haritaları elde edilmiştir.

2.2. Parametrelerin Puanlandırılması

Organik tarıma uygun alanların belirlenmesi çalışmalarında aşağıda belirtilen parametrelere belirtilen şekilde puanlamalar yapıldıktan sonra her parametre bir katman kabul edilerek söz konusu katmanların haritaları çıkarılarak, organik tarım haritası aşağıdaki hesaplama formülü kullanılarak oluşturulmuştur.

$$\text{Organik Tarım Puanı} = \text{Arazi Kullanım Kabiliyeti Puanı} \times 0.1 + \text{Kirlilik Puanı} \times 0.9$$

Son olarak oluşturulan organik tarım haritasının doğruluğunun ve güvenilirliğinin tespiti için organik tarım puanı verilmiş olan karelajların %10' unu geçmeyecek ve tüm ilçeleri kapsayacak şekilde konusunda uzman teknik personel tarafından arazi çalışmaları yapılarak test edilmiştir.

2.2.1. Kullanılan Parametreler

Aşağıda belirlenen iki ana parametre olan tarımsal kapasite ve kirlilik ana başlıkları altında değerlendirmeler yapılarak karelajların uygunluk dereceleri tespit edilmiştir.

2.2.1.1. Tarımsal Kapasite

Arazi Kullanım Kabiliyeti (AKK) sınıflarına göre tarıma en uygun olan I., II., III., IV. ve VI. sınıf tarım arazileri kullanılmıştır. Her bir toprak sınıfı, çalışma karelajları ile ayrı ayrı karşılaştırılmıştır.

I.	sınıf arazi için	5,
II.	sınıf arazi için	4,
III.	sınıf arazi için	3,
IV.	sınıf arazi için	2,
VI.	sınıf arazi için	1,

katsayıları belirlenmiştir. Bu sınıfların karelaj alanı içinde kapladıkları alan büyüklükleri bu katsayılarla çarpılmış ve sonuçların toplamı alınmıştır. Elde edilen sonuçlar karelajın toplam alanına bölünerek, maksimum değer 5, minimum değer 0 olacak şekilde puanlandırma yapılmıştır.

2.2.1.2. Kirlilik

Kirliliğe ait alt parametreler aşağıda belirtilen hesaplama yoluyla hesaplanarak karelajlara ait kirlilik puanları oluşturulmuştur.

$$\text{Kirlilik Katsayısı} = \text{Yol Etkisi} \times 0.05 + \text{Yerleşim Etkisi} \times 0.05 + \text{Yoğun Tarım Aktivitesi} \times 0.2 + \text{Toprak Kirliliği} \times 0.3 + \text{Su Kirliliği} \times 0.3 + \text{Sanayi ve Maden Alanları} \times 0.1$$

2.2.1.2.1. Yol Etkisi

Yolların kaliteleri ve kullanılma yoğunluğu göz önünde bulundurularak yol etkisi yüzeyi oluşturulmuştur. Söz konusu yüzeyin değerleri çalışma karelerine aktarılmıştır. Yol etkisinin fazla olduğu değerler için 0, az olduğu değerler için 5 olacak şekilde puanlar verilmiştir.

2.2.1.2.2. Yerleşim Etkisi

Yerleşimlerin yoğunluğu, nüfus büyüklüğü ve yerleşimlerden uzaklıklar göz önünde bulundurularak yerleşim etkisi yüzeyi oluşturulmuştur. Söz konusu yüzeyin değerleri çalışma karelerine aktarılmıştır. Yerleşim etkisinin fazla olduğu değerler için 0, az olduğu değerler için 5 olacak şekilde puanlar verilmiştir.

2.2.1.2.3. Sanayi ve Maden Alanları

Sanayi ve maden alanları etrafında 3 km'lik tampon bölgeler oluşturulmuş olup bu alanlar tarım alanlarından çıkarılmış ve karelajlar ile karşılaştırılmıştır. Bu alanların karelaj içinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre:

- %10'dan az ise 0,
- %10-30 ise 1,
- %30-50 ise 2,
- %50-70 ise 3,
- %70-90 ise 4,
- %90 üzeri ise 5 değerleri atanmıştır.

2.2.1.2.4. Yoğun Tarım Aktivitesi

Diyarbakır ilinde Arazi Kullanım Kabiliyet (AKK) haritalarından da yararlanılarak ve arazi gözlemleri sonucu AKK sınıfı ve uygulanan tarım aktivitesi dikkate alınarak yoğun tarım yapılan alanlar belirlenmiştir. Karelajlardaki yoğun tarım etkinliğine göre 0 ile 5 arasında puanlama yapılmıştır. Yoğun tarım alanlarının kare içinde kapladığı alanların oranları için:

- %10'dan az ise 5,
- %10-30 ise 4,
- %30-50 ise 3,
- %50-70 ise 2,
- %70-90 ise 1,
- %90 üzeri ise 0 değeri olacak şekilde puanlandırma yapılmıştır.

2.2.1.2.5. Su ve Toprak Kirliliği

Diyarbakır ili çevre durum analiz raporunda belirtilen Diyarbakır iline ait toprak kirliliği ve tarımsal sulamada kullanılan su kaynaklarına ilişkin bilgiler ışığında karelajların su ve toprak kirliliğinden etkilenme oranları ve etkiledikleri alanlar tespit edilmiştir. Bu alanlar karelajlar ile karşılaştırılmıştır. Bu alanların kare içinde kapladığı alanların oranları için:

- Hiç kirlilik olmayan alan ise 5,
- % 0-10'dan ise 4,
- % 10-20 ise 3,
- % 20-30 ise 2,
- % 30-40 ise 1,
- % 40 üzeri ise 0 değeri olacak şekilde puanlandırma yapılmıştır.

3. STRATEJİK PLANIN OLUŞTURULMASI

Stratejik planın oluşturulmasında Diyarbakır ilinin organik tarıma bakış açısı, organik tarımda sahip oldukları mevcut bilgi birikimi ve gereksinim duydukları konuların saptanarak, ihtiyaç duyulan konularda eğitim çalışmalarının planlanması, ileriye yönelik stratejilerin belirlenmesi amacıyla anket çalışması yapılmıştır.

Diyarbakır Merkez ve ilçelerinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı İlçe ve Şube Müdürlükleri ile organik tarımın ilimizdeki potansiyelin, ileriye yönelik projeksiyonların ve hedeflerin oluşturulduğu bir toplantı düzenlenmiştir.

Organik Tarıma 1. Derecede Uygun Alanlar

Tarımsal kapasite ve kirlilik parametreleri açısından organik tarım sistemine en uygun alanlardır. Diyarbakır ilinin % 74.35'si organik tarıma 1. derecede uygun alanlardır. Ağır-lıklı olarak ilin kuzey kesiminde Kulp, Lice, Hani, Dicle, Ergani, kuzeybatı da Çüngüş, ba-tıda Çermik ilçeleri ve güneyde Karacadağın Çınar ilçesi sınırlarında kalan kısımları ile Silvan ilçesinin kuzeyinde yer alan ve Kulp ilçesine sınır olan alanlar ile, Silvan ilçesinin güneyinde yer alan ve Batman Çayı ile sulanmayan alanları ile birlikte Bismil ilçesinin kuzey kesimi ve Hazro ilçesinin büyük bir kısmından oluşmaktadır. Karacadağ bölgesi dışında kalan bölgeler arazi kullanım kabiliyeti düşük, küçük parçalı, dağınık, ağırlıkla ekstansif tarımın yapıldığı, kimyasal girdi kullanımının az olduğu alanlardır (Ek 6.1)

Organik Tarıma 2. Derecede Uygun Alanlar

2. derecede uygun alanlar; tarımsal kapasite ve kirlilik parametreleri açısından orga-nik tarım sistemine geçişte 1. derecede uygun alanlara göre daha uzun bir geçiş süre-ci gerektiren alanlardır. Diyarbakır ilinin % 20.04'ü organik tarıma 2. derecede uygun alanlardır. Ağırlıklı olarak Diyarbakır ilinin merkez ilçelerinin Dicle Nehri ile sulanmayan alanları ile, Bismil'in Dicle Nehri ve Batman Çayı ile sulanmayan kesimleri, Çınar'ın kuze-yi, Silvan'ın orta kesimleri ile doğusundaki Batman çayı ile sulanmayan kesimleri, Dicle, Ergani, Eğil, Çermik ve Kocaköy ilçelerinin orta kesimindeki alanlarını kapsamaktadır (Ek 6.1).

Organik Tarıma 3. Derecede Uygun Alanlar

Tarımsal kapasite ve kirlilik parametreleri açısından organik tarım sistemine geçişte 2. derecede uygun alanlara göre daha uzun bir geçiş süreci gerektiren alanlardır. Diyar-bakır ili tarım alanlarının % 4.62'si organik tarıma 3. derecede uygun alanlardır. Ağırlıklı olarak Diyarbakır ilinin merkez ilçeleri ile Bismil, Çınar ve Silvan ilçelerinin Dicle Nehri ve Batman Çayına yakın ve bu sulama kaynaklarından sulanan alanlar olup, yoğun tarım aktivilerinin yapıldığı alanlardır (Ek 6.1).

Organik Tarıma Uygun Olmayan Alanlar

Tarımsal kapasite ve kirlilik parametreleri açısından organik tarım sistemine geçişin önerilmediği alanlardır. Diyarbakır ilinin % 0.99'u organik tarıma uygun olmayan alan-lardır. Bu alanlar genelde yerleşim yerlerine yakın, yoğun tarım aktivitelerinin yapıldığı alanlardır (Ek 6.1).

3.1. Mevcut Durum

3.1.1. Mevzuat

Ülkemizde organik tarım faaliyetleri 1986 yılında Avrupa'daki gelişmelerden farklı şekilde, ithalatçı firmaların istekleri doğrultusunda, ihracata yönelik olarak başla-mıştır. Önceleri ithalatçı ülkelerin bu konudaki mevzuatına uygun olarak yapılan üretim ve ihracata, 1991 yılından sonra Avrupa Topluluğu'nun yukarıda adı geçen yönetmeliği doğrultusunda devam edilmiştir. Daha sonra 2092/91 sayılı Yönetmeliğin 14 Ocak 1992 tarihinde yayımlanan 94/92 sayılı ekinde; Avrupa Topluluğu'na organik ürün ihraç ede-cek ülkelerin uymak zorunda olduğu hususlar ayrıntıları ile belirtilmiş ve ülkelerin kendi mevzuatlarını uygulamaya koymaları ve bu mevzuatın da dahil olduğu çeşitli teknik ve idari konuları içeren bir dosya ile Avrupa Topluluğu'na başvurmaları zorunluluğu getiril-miştir.

Avrupa Topluluğu'ndaki bu gelişmelere uyum sağlamak üzere Tarım ve Köyişleri Bakanlığı çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliği ile yönetmelik hazırlama çalışmalarına başlamış ve "Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yö-netmelik" 24.12.1994 tarihli ve 22145 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte 1995 de değişiklik yapılmıştır. Daha sonra 2002 tarihinde yeni yönetmelik yayımlanmıştır.

Organik ürünlerin üretimi, tüketimi ve denetlenmesine dair kanun tasarısı Hü-kümetin acil eylem planı içerisinde yer almış ve 5262 sayılı "Organik Tarım Kanunu" 03.12.2004 tarihli ve 25659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu Kanuna gereğince hazırlanan "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" 10.06.2005 tarihli ve 25841 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetme-likte AB mevzuatına uyum ve ülke koşulları dikkate alınarak üç kez değişiklik yapılmıştır.

AB'nin organik tarımla ilgili 2092/91 sayılı mevzuatı 1 Ocak 2009 dan itibaren yürürlükten kalkmış, 234/2007 EC ve 289/2008 EC sayılı direktifleri yürürlüğe girmiştir. AB'nin yeni mevzuatına uyumlu "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yö-netmelik" 18.08.2010 tarihli ve 27676 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. "Avrupa Topluluğu'na Organik Ürün İhraç Eden 3.Ülkeler" listesinde yer almak üzere de gerekli bilgileri içeren bir "Teknik Dosya" hazırlanarak öngörülen süre içinde Dışişleri Bakanlığı kanalıyla resmi başvuru yapılmıştır.

3.1.2. Kurumsal Yapı

İlimizde organik tarım faaliyetlerinin denetiminin daha etkin yürütülmesi amacıyla Tarım İl Müdürlüğü bünyesinde, Organik Tarım Birimi (OTB) oluşturulmuştur.

Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ve Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından organik tarım ile ilgili her türlü AR-GE çalışması yürütecek uzman eğitilmiş olup, araştırma faaliyetleri yürütülmektedir.

Organik tarım faaliyetlerinin her türlü kontrol ve sertifikalandırma işlemleri, Bakanlıkça yetkilendirilmiş kuruluşlara verilmiştir.

3.1.3. Eğitim ve İletişim

Her yıl Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ve Tarım İl Müdürlüğü tarafından organik tarım konusunda eğitimler düzenlenmektedir. Hizmet içi eğitim programlarında; organik tarımın temel ilkeleri, çiftlik planlaması, farklı ürün gruplarında yetiştirme tekniği, hasat sonrası işlemler, işleme, pazara hazırlama ve pazarlama, veri tabanı, kontrol ve sertifikasyon gibi farklı konulara yer verilmektedir.

Diyarbakır Tarım İl Müdürlüğü Organik Tarım Birimi elemanları tarafından üreticilere yönelik periyodik aralıklarla eğitimler verilmektedir.

Tarım sektöründe faaliyet gösteren Kurum/Kuruluş ve Sivil Toplum Örgütleri birlikte organik tarım ve organik ürünlerin tanıtımı ile ilgili eğitim programları, konferanslar ve seminerler düzenleyerek, üretici ve tüketiciler bilgilendirilmektedir.

Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Yüksekokulların ders müfredatında organik tarım konuları yer almaktadır.

3.1.4. Üretim

Çizelge 11: Organik Tarım Üretim Değerleri(Kaynak TKB:2010)

Diyarbakır	Çiftçi sayısı	Gerçek üretim alanı (ha)	Doğal toplama alanı (ha)	Nadas Alanı (ha)	Toplam alan (ha)	Üretim miktarı (ton)
Buğday						6092,46
Mercimek						922,33
Nohut						6,69
Üzüm						7,72
Arpa						191,90
Toplam	59	2504,87	0	62,56	2504,87	7221,10

3.1.5. Araştırma

Diyarbakır ilinde faaliyet gösteren Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne bağlı Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü bünyesinde organik tarımsal üretimin yaygınlaştırılması ve üretiminin artırılması için konu ve ürün bazında araştırmalar yapılmaktadır. Ayrıca organik bitkisel ve hayvansal üretime uygun tür ve çeşitlerin geliştirilmesine yönelik ıslah ve adaptasyon çalışmaları yürütülmektedir.

3.1.6. Pazarlama

Organik tarımsal ürünlerin ithalat ve ihracatına yönelik uyulması gereken kurallarla ilgili hükümler Organik Tarım Kanunu ve buna bağlı olarak çıkartılan yönetmelik çerçevesinde belirlenmiştir.

Organik tarım açısından gelişim gösteren ülkelerde üretici birliklerinin etkileri önemli şekilde görülmektedir. Sektörde üretici birliklerinin kurulması ve sayılarının artırılması işletmelerin özellikle ihracatta rekabet gücünü artıracaktır.

İç pazar potansiyelinin belirlenmesi ve iç pazara yönelik gerçekleştirilecek politikaların uygulanabilirliğinin belirlenmesi amacıyla üniversitelerin/araştırma kurumlarının ilgili bölümleri tarafından gerçekleştirilecek pazar analizlerinin önemli olduğu ve bu çerçevede iç pazar hacminin daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

3.1.7. Destekleme

2011 Yılı Destekleri :

2011 yılı BKK 24.02.2011 tarihli ve 27856 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, 2011/1430 sayılı “2011 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar” gereğince, Madde 7.1. Bitkisel Üretimde Çiftçi Kayıt Sistemine dahil olan ve icmallerin alındığı tarih itibari ile en az bir yıl süre ile Organik Tarım Bilgi Sistemine kayıtlı olarak organik tarım yapan çiftçilere destekleme ödemesi yapılır.

Madde 7.2. Büyükbaş, küçükbaş hayvan, arı ve su ürünleri yetiştiriciliğinde organik tarım yapan çiftçilere hayvancılık desteklemelerine ilave olarak belirlenen organik tarım destekleme ödemesi yapılır.

Madde 7.4. Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yapanlara aşağıda belirtilen miktarlarda destekleme ödemesi yapılır.

SIRA NO	DESTEKLEMELER	DESTEK MİKTARI	BİRİMİ
1	Organik Tarım (Bitkisel üretim)	25,00	TL/dekar
2	Organik Tarım (Hayvancılık ilave destekleme) Anaç sığır Koyun-keçi Arı Alabalık Çipura-levrek	112,50 7,50 3,50 0,32 0,42	TL/baş TL/baş TL/ kovan TL/kg TL/kg

Faiz İndirimli Tarımsal Krediler

Çiftçilerimiz için düşük faizli selektif kredi verilmesine imkan sağlayan 25 Şubat 2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile organik tarımsal ürünleri ve girdileri üreten müteşebbislere tarımsal kredilere uygulanan cari faiz oranından % 60 indirimli olarak azami 3 yıl vadeli yatırım ve 1 yıl vadeli işletme kredisi kullanma imkanı sağlanmıştır. Bir yıl süre ile çıkarılmış olan bu karar daha sonraki yıllarda 5 yıl vadeli yatırım ve 1,5 yıl vadeli işletme kredisi kullanma imkanını da sağlayarak 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 ve 2010 yılları için uzatılarak devam ettirilmiştir. Düşük faizli selektif kredi imkanı uygulamaya konulmasıyla gerek organik tarımsal üretim yapacak gerekse organik girdi üretecek müteşebbisler de destekleme kapsamına alınmıştır.

2011 yılında da desteklemeler devam etmektedir. Cari faiz oranından %50 indirimli işletme ve yatırım kredisi imkanı sağlanmış işletme kredisi 2 yıl içinde yatırım kredisi 7 yıl içinde ödenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

2011 Yılı Tarımsal Krediler:

2011/1240 sayılı “T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım Ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı” 06.01.2011 tarihli ve 27807 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

2011/17 sayılı “T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım Ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği”, 12.03.2011 tarihli ve 27872 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

“Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunmasını Tercih Eden Üreticilerin Desteklenmesine” ilişkin 2008/14268 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 14.11.2008 tarihli ve 27054 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kararda değişiklik yapılmasına ilişkin 2011/1573 sayılı Bakanlar Kurulu kararı da 09.04.2011 tarihli ve 27900 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Üçüncü kategori:Çevre dostu tarım teknikleri ve kültürel uygulamalarına 135 TL/da ödeme yapılması planlanmıştır.

3. 2. Anket Çalışması

Anket çalışması Diyarbakır ili ve 17 adet ilçeyi kapsayacak şekilde yapılmıştır. Ankete, her ilçeden eşit katılım sağlanarak toplam 750 adet üretici katılmıştır. Anket çalışmasına katılan üreticilerin (% 99,7)’si erkeklerden oluşmuştur. Anket çalışmasında Diyarbakır ilinin organik tarıma bakış açısı, organik tarımda sahip oldukları mevcut bilgi birikimi ve gereksinim duydukları konuların saptanarak, ihtiyaç duyulan konularda eğitim çalışmalarının planlanması, ileriye yönelik stratejilerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesi ile Diyarbakır ilindeki üreticilerin % 72,2’ isinin baklagil-buğdaygil rotasyonunu uyguladıkları görülmektedir. Bu durum organik tarıma geçiş sürecinde ve organik tarım üretimi esnasında büyük kolaylık sağlayacaktır.

Üreticilerin organik tarım açısından büyük önem arz eden yem bitkileri ekilişleri hakkındaki bilgi düzeyleri ölçülmüş ve yem bitkileri hakkında bilgi sahibi olduklarını ve ekimini yaptıklarını belirten üretici oranının ise % 29,9 olduğu, hiçbir şekilde yem bitkisi

ekimi yapmayan ve bilgi sahibi olmayan üretici oranının ise % 62,8 olduğu görülmüştür. Yem bitkileri toprağı iyileştirici, kimyasal gübre kullanımını azaltıcı ve dolayısıyla organik sistemde bitki besleme maliyetini ciddi boyutta düşürücü etkisinden dolayı, organik üretim sisteminde yer alması gereken ve ekimlerinin yaygınlaştırılması gereken bir üründür. Bu nedenlerle üretim deseninde yer alması büyük önem arz ettiğinden ilimizde yem bitkileri ekiliş konusunda uygulamalı olarak eğitimlerin verilmesi organik tarımın ilimizdeki geleceğı açısından büyük önem arz etmektedir.

İlimizde görüşülen üreticiler arasında çiftlik gübresi kullanma oranının % 21,1 ile sınırlı kaldığı, kimyasal gübre kullanımının ise %88 gibi ciddi bir boyutta olduğu tespit edilmiştir. Özellikle bitkisel üretimin yanında hayvansal üretim yapan işletmelerde çiftlik gübresi kullanımı artmakla beraber, bu işletmelerin çiftlik gübresi kullanımı yanında aynı zamanda kimyasal gübre kullandıkları görülmüştür. Bu durum çiftlik gübresi kullanımının toprak-çevrenin korunumu, sürdürülebilir üretim ve maliyet etkinliği açısından üreticiler arasında bir bilincin olmadığını göstermektedir. İlimizde organik üretime geçecek olan işletmelerde bitkisel üretimin yanında hayvansal üretim yapmaları sağlanmalıdır.

Görüşülen üreticilerden organik tarım hakkında bilgi sahibi olduklarını belirten üreticilerin büyük kısmının pestisit kullandıkları (% 90,4) anket sonuçlarından anlaşılmıştır.

Görüşülen üreticiler arasında kolektif çalışma oranının % 12,0 oranında olduğu, ürünlerini büyük oranda tüccarlara ferdi olarak pazarladıkları (% 65,2) tespit edilmiştir. Özellikle ilimizde organik tarım yapmaya elverişli arazilerin küçük parçalı ve dağınık oldukları göz önüne alındığında organik tarıma geçişte sertifikasyon ücretleri başta olmak üzere, pazarlama ve diğer girdi maliyetlerinin kolektif çalışma bilinci noksanlığı yüzünden büyük handikap doğuracağı görülmektedir. İlimizde organik tarıma uygun alanlarda kooperatifleşmeye hız verilmeli ve sertifikasyon sürecinde küçük parçalı arazilerin birleştirilerek büyük projeler halinde sertifikasyon sürecine başvurmaları sağlanmalıdır.

Diyarbakır ilinde görüşülen üreticilerin % 34,0'ü organik tarım hakkında bilgi sahibi olduklarını ve yine görüşülen kişilerin % 56,4'ü organik tarım yapmak istediklerini ve organik tarım yapmak isteyenlerin büyük kısmını genç yaştaki üreticilerin oluşturduğu anlaşılmıştır. Bu sonuç organik tarımın yaygınlaştırılması açısından genç üreticilere yoğunlaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Organik üretim sistemine geçmek isteyen kesimin bu kadar fazla olmasının yanında organik üretimin ilimizde az olmasının

pazarlama ile ilgili endişelerden ve eğitimsizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir.

Görüşülen üreticilerin organik tarıma geçmelerinin önündeki en büyük engel anket sonuçlarına göre % 31,3 bilgisizlik, % 6,4 arazi varlığının az olması, % 3,7 organik sistemde az ürün alma endişesi ve % 2,4 sertifikasyon ücretlerinin yüksek olması şeklinde sıralanmıştır.

Görüşülen üreticilerin % 89,8'i sertifikasyon kuruluşları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle sertifikasyon kuruluşlarının bölgede etkin bir şekilde faaliyet göstermelerinin sağlanması organik tarımın yaygınlaşmasına büyük katkı sunacaktır.

Görüşülen üreticilerin % 67,9'u organik tarım hakkında eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Eğitim almak isteyen bu kesimin genellikle genç üreticilerden oluştuğu anlaşılmıştır.

Son olarak üreticilerin % 78,6'sı organik ürün tüketmek istediklerini ve bu kesimi büyük oranda gençlerin oluşturduğu anlaşılmıştır.

3.3. Gzft Analizi (Swot Analizi):

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar	Fırsatlar	Tehditler
- AB mevzuatına uyumlu yasal düzenlemenin bulunması, - Organik tarımın yaygınlaştırılması, eğitimi ve AR-GE gibi faaliyetleri yürütecek kuruluşların Diyarbakır ilinde mevcut olması, - Diyarbakır ilinde ürün analizlerinin yapılabileceği Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı İl Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü'nün olması ve bu nedenle maliyetlerin düşmesi, - Doğal kaynaklar ve biyoçeşitliliğin zenginliği, - Toprak ve su kaynaklarının kirlenmemiş olması, - Tarımsal biyolojik çeşitliliğe müsait iklim ve ekolojinin bulunması, - Organik hayvancılığın yaygınlaştırılmasına imkan sağlayan çayır ve meraların mevcut olması, - Organik tarımı destekleyici geleneksel bilgi ve tecrübenin varlığı, - Organik tarımın yaygınlaşması bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının azaltılmasında ve köyden kente göçün önlenmesinde etkili olacaktır. - Organik ürün üretiminde ihtiyaç duyulan iş gücünün var olması,	- Organik ürün fiyatının, konvansiyonel sistemde üretilen ürünlere oranla yüksek olması nedeniyle üreticilerde oluşan pazarlama kaygıları, - Hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı çeşitlerin az olması, - Üreticilerin bilinç, eğitim, bilgi eksikliği ve örgütlenme yetersizliği, - İlimizde organik tarım yapmaya uygun arazilerin çok küçük, parçalı ve arazi kullanım kabiliyetinin düşük olması, - Pazar sıkıntısı, - Organik tarım konusunda yürütülen AR-GE çalışmalarının yetersiz olması, sonuçların uygulamaya konulamaması, - Kamu örgütlenme yapısının dağınıklığı, - İstatistikî bilgi eksikliği, - Organik tarımın geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, pazarlama imkan ve kanallarını oluşturacak organik tarım kümesinin olmaması, - Sözleşmeli üretim modelinin uygulanamaması,	- Organik ürünlerin daha yüksek fiyatla alıcı bulması, - Dünyada organik ürünlere olan talebin artması, - Organik tarım sektöründe istihdamın artması, - Agro-ekoturizm ve sağlık turizmine yönelik taleplerin artması, - Tüketici bilincinin gelişmesi ile sağlıklı, kaliteli organik ürünlere talebin artması, - Dış pazarlara erişim imkanının güçlenmesi.	- Sertifikasyon ücretlerinin yüksek olması, - Organik girdi temininde büyük oranda dışa bağımlılık, - Organik gıda fiyatlarının konvansiyonel ürünlere oranla yüksek olması, - İhracat pazarlarında pazara girişteki teknik engellerin artması,

3.4. Gerekçe

Diyarbakır ili tarım arazilerini kirlenmeden gelecek kuşaklara aktarmak ve topluma sağlıklı gıdaları temin etme ve tüketme şansı vermek için organik tarımın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla organik tarım strateji planı hazırlanmıştır.

4. DİYARBAKIR İLİ ORGANİK TARIM HEDEFLERİ

4.1. Mevzuat

Diyarbakır ili organik tarım sektörünün geliştirilmesi için yürürlükte bulunan mevzuatların ilimizde etkin bir şekilde uygulanması için gerekli tedbirlerin ve komisyonların kurulması, organik tarım sektörünün ilimizde güçlü bir konuma getirecek tedbirlerin başında gelmektedir.

İlimizde ve ülkemizde tarımsal ürünlerin pazarlanması konusunda faaliyet gösteren şirketlerin ilimizde daha etkin şekilde çalışmalarının sağlanması için teşvik edici düzenlemelerin yapılması ve kamu- özel sektör işbirliğinin güçlendirilmesi, ilimizde organik tarım üretiminin artmasına, dış pazarlara açılmasına ve talebe uygun üretimin yapılmasına büyük imkan verecektir.

4.2. Kurumsal Yapı

- Diyarbakır ilinde organik tarımla ilgili tüm ilgili kuruluş ve STK' ların daha geniş ve etkin bir kurumsal yapılanmanın sağlanması için Organik Tarım İş Kümesinin Kurulması,
- Organik tarımla ilgili çalışan teknik elemanların uzmanlık vasıflarının geliştirilmesinin sağlanması,
- Güncel istatistiki veri toplama ve paylaşımın sağlanması,

4.3. Eğitim ve İletişim

- Üreticilerin pazarlama, üretim ve işleme konularında bilgiye kolayca erişebilmeleri için örgütlenmelerini teşvik etmek amacıyla eğitimler düzenlenmesi,
- Kurum/Kuruluş ve Sivil Toplum Örgütleri ile birlikte organik tarım ve organik ürünlerin tanıtımı ile ilgili eğitim programları, konferanslar ve seminerler düzenleyerek, üretici ve tüketicilerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi,
- Hizmetiçi eğitim programlarında, organik tarımın temel ilkeleri, çiftlik planlaması, farklı ürün gruplarında yetiştirme tekniği, hasat sonrası işlemler, işleme, pazara hazırlama ve pazarlama, veri tabanı, kontrol ve sertifikasyon gibi farklı konulara da yer verilmesi,

- Uluslararası hibe fonlarından yararlanmak üzere eğitim ve uygulama projelerinin yapılması,
- Sonuçlanan organik tarım araştırma proje çıktılarının uygulamaya aktarılacak üzere yazılı ve görsel eğitim araçlarının hazırlanarak, dokümantasyon ve yayım faaliyetlerinin yapılması,
- İlimizde var olan geleneksel bilginin değerlendirilmesi ve onaylanması, kayıt altına alınması ve yaygın olarak kullanıma kazandırılmasıyla organik tarımda maliyeti yükselten girdiler için alternatif, daha ucuz ve il ekolojisine uygun seçenekler ortaya konulması,
- Organik tarımın ve organik gıda ürünlerinin tanıtımı ve tüketici bilincinin artırılmasına yönelik olarak görsel medya başta olmak üzere medya araçlarının etkin bir şekilde kullanılması, bu amaçla içerik açısından zengin, yaratıcı ve etkili tanıtım spotlarının hazırlanması, sektör temsilcilerinden oluşan bir tanıtım grubunun oluşturulması ve bu konuda halkla ilişkiler ve reklam şirketlerinden profesyonel destek alınması yerinde olacaktır.

4.4. Üretim

- Diyarbakır ilinde organik tarıma uygun alanların genellikle küçük ve parçalı olduğu göz önüne alındığında organik tarımda üretici örgütlenmesinin teşvik edilmesi,
- Organik tarımda üretim planlamasının yapılması,
- Girdilerde yerel kaynakların (çiftlik gübresi, kompost, vb.) kullanımının ön plana çıkarılması,
- Organik tarımsal üretim ile sanayi entegrasyonunun sağlanması için müteşebbislerin teşvik edilmesi,
- Kontrol ve sertifikasyon maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla üreticilerin bir araya gelerek büyük ölçekli projelere yönelmelerinin teşvik edilmesi,
- Özellikle şehrimizde içme ve kullanma suyu ihtiyacını karşılayan baraj havzalarında organik tarımsal üretim sisteminin teşvik edilmesi,
- Doğa koruma alanları ile çevresel açıdan hassas bölgelerde uygun üretim tavsiyelerinin özendirici bir şekilde yapılarak organik tarımın bölge halkı için sürdürülebilir bir geçim kaynağı olarak yaygınlaştırılması,

4.5. Araştırma

- Organik tarımsal üretimin yaygınlaştırılması ve üretimin artırılması için araştırmaların konu ve ürün bazında yapılması,
- Organik tarımda araştırma projelerinin, geniş katılımlı, çoklu disiplinli, sorunları giderici ve uygulanabilir olması,
- Organik bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretimine uygun lokal tür ve çeşitlerin ıslahına yönelik çalışmalara öncelik verilmesi,
- Organik ürünler ile konvansiyonel ürünlerin karşılaştırmalı ekonomik analizleri yapılarak araştırma sonuçlarının etüt edilmesi,
- Dış pazar araştırmaları yanında iç pazarda organik tarım ürünlerine yönelik potansiyel talebin belirlenmesi için araştırmaların yapılması,
- Araştırma sonuçlarının eğitimle uygulamaya aktarılması ve program öngörüsünün araştırma projesinde yer almasının sağlanması,
- Uluslararası hibe fonlarından yararlanmak üzere araştırma projelerinin yapılması,
- Eko-sistemin korunmasına yönelik çevre dostu alternatif mücadele ve bitki besleme yöntemlerinin belirlenmesi için araştırma çalışmalarına öncelik verilmesi.
- Araştırma programları çerçevesinde teknolojinin geliştirilmesi ve mevcut sorunlara çözüm aranması yönünde çalışmaları yürütmek,

4.6. Pazarlama

- Organik tarım ürünlerinde ve organik girdilerde marka yaratılarak iç ve dış pazardaki talebin artırılması,
- Organik ürün çeşitliliğinin ve işlenmiş ürün sayısının artırılması,
- İlimizde iç pazarın geliştirilmesi için tüketici ihtiyaçlarının araştırılarak, okullar, hastaneler ve resmi kurumlarda organik ürün tüketiminin teşvik edilmesi,
- Bebekler, çocuklar, yaşlı insanlar, hastalar gibi hassas tüketici gruplarına yönelik spesifik promosyon kampanyalarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.
- Organik tarımın tekstil, kozmetik, agro-ekoturizm gibi diğer sektörlerle entegrasyonunun sağlanması,
- Potansiyel üreticilerle nihai pazarın buluşturulması sağlanmalıdır.
- Dış pazara yönelik organik iş kümesi bünyesinde tanıtım fonu ve grubunun oluşturulması,
- İlimizde ihracat yapan işletmelerin rekabet gücünü artırıcı bilgilendirme ve danışmanlık hizmetleri sağlanmalıdır.

4.7. Destekleme

- Organik tarım yapan üreticilerin, kontrol ve sertifikasyon ücretleri ile analiz ücretlerinin desteklenmesi,
- Organik tarımın çevreye sağladığı olumlu katkıların çevre programları içerisinde ilaveten desteklenmesi,
- Organik ürünlere özgü üretim-tüketim zincirinde depolama, paketleme, işleme ve nakliye gibi hasat sonrası işlemlerin geliştirilmesi için konvansiyonel ürünlere nazaran daha fazla teşvik ve kredilerin verilmesi,
- İlimizde organik tarım üreticileri birliğinin kurulması sağlanmalıdır.
- Organik tarım konusunda mevcut destekler hakkında ilimizde bulunan tüm üreticilerin etkin bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir.

5. FİNANSMAN KAYNAKLARI

Organik tarımın yaygınlaştırılması ve üretimin artırılması için değişik finansal tedbirler almak organik tarım sektörünü güçlendirecektir.

6. EKLER

6.1. Organik Tarım Haritası

6.1.1. Tarımsal Kapasite Haritası

6.1.2. Kirlilik Durumu Haritası

6.1.2.1.Yoğun Tarım Aktivitesi

6.1.2.2. Toprak Kirliliği Etkisi

6.1.2.3. Su Kirliliği

6.1.2.4. Yol Etkisi

6.1.2.5. Yerleşim Etkisi

6.1.2.6. Maden ve Sanayi Alanları Etkisi

6.2. Toprak Haritaları

6.2.1. Arazi Kullanım Kabiliyeti Haritası

6.2.2. Şimdiki Arazi Kullanım (ŞAK) Haritası

6.2.3. Büyük Toprak Grupları

6.2.4. Diğer Toprak Özellikleri

6.2.5. Toprak Derinliği

6.2.6. Eğim

6.2.7. Erozyon

6.2.8. Statip

6.3. Tarımsal Ürünlerin Potansiyel Uygunluk Haritaları

6.3.1. Tarımsal Ekolojik Bölgeler Haritası

6.3.2. İklim Haritası

6.3.3. Anason Tarımına Uygun Alanlar

6.3.4. Arpa Tarımına Uygun Alanlar

6.3.5. Ayçiçeği Tarımına Uygun Alanlar

6.3.6. Ekmeklik Buğday Tarımına Uygun Alanlar

6.3.7. Makarnalık Buğday Tarımına Uygun Alanlar

6.3.8. Çeltik Tarımına Uygun Alanlar

6.3.9. Kolza Tarımına Uygun Alanlar

6.3.10. Mısır Tarımına Uygun Alanlar

6.3.11. Nohut Tarımına Uygun Alanlar

6.3.12. Pamuk (Erkenci) Tarımına Uygun Alanlar

6.3.13. Pamuk (Orta Erkenci) Tarımına Uygun Alanlar

6.3.14. Patates Tarımına Uygun Alanlar

6.3.15. Sorgum Tarımına Uygun Alanlar

6.3.16. Soya Tarımına Uygun Alanlar

6.3.17. Mercimek (Kırmızı) Tarımına Uygun Alanlar

6.3.18. Elma Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

6.3.19. İncir (Sofralık) Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

6.3.20. İncir (Kurutmalık) Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

6.3.21. Kayısı Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

6.3.22. Kiraz Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

6.3.23. Üzüm Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

6.3.24. Zeytin Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

6.4. Diğer Haritalar

6.4.1. Corine 2006

6.4.2. Dem Haritası

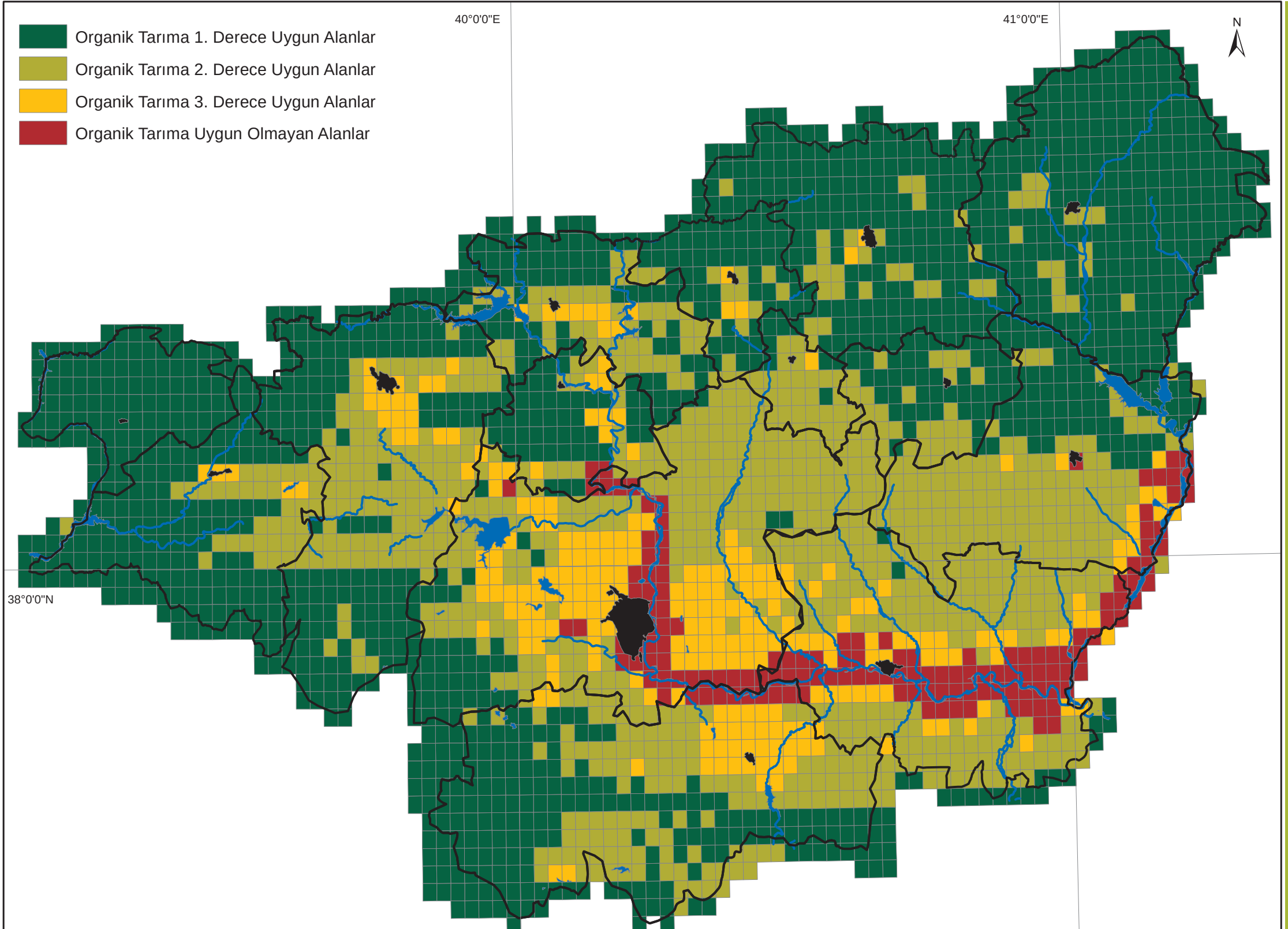
6.4.3. Rölyef

6.4.4. Topoloji

6.4.5. Uydu Görüntüsü

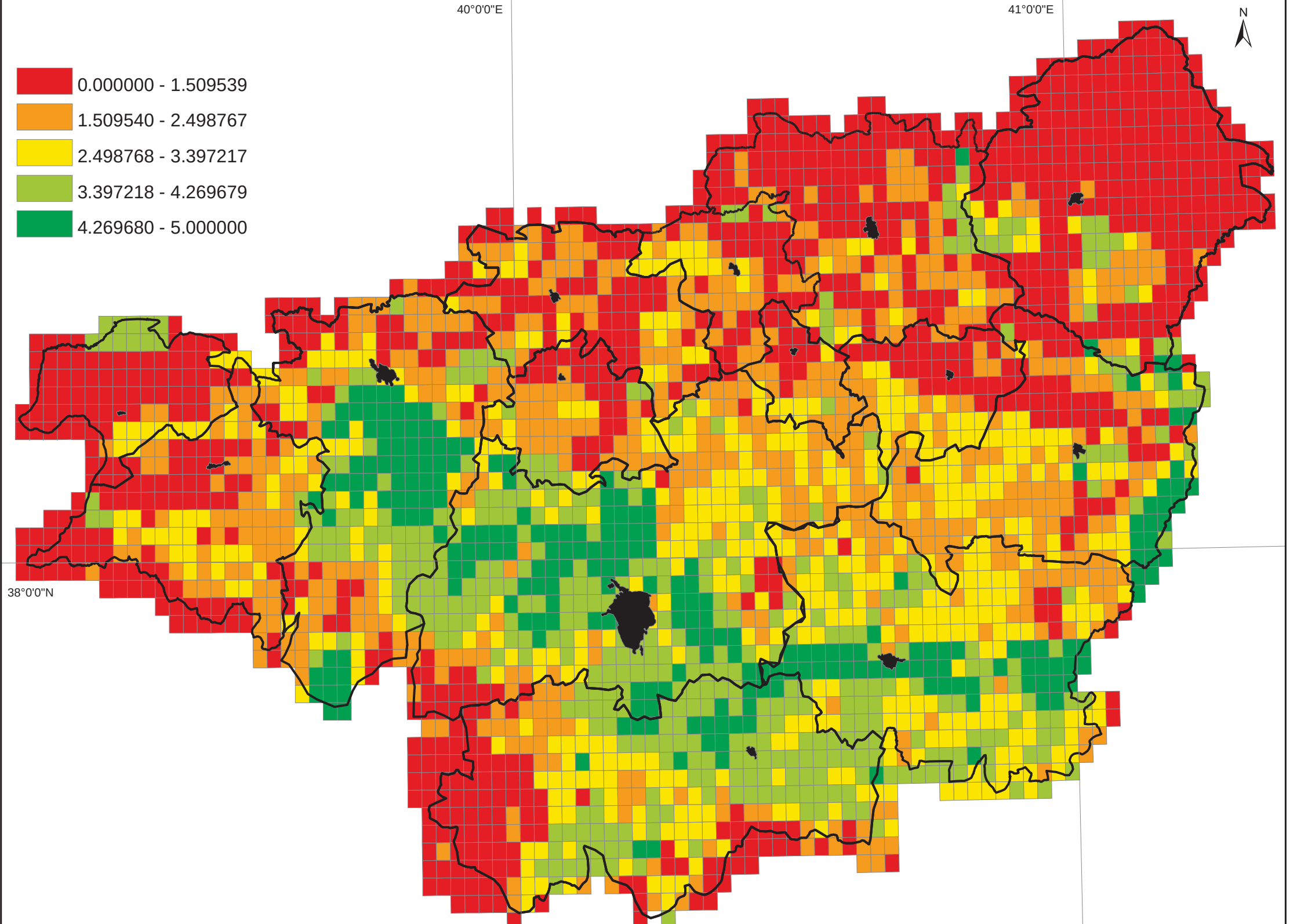
6.5. İklim Karakteristik Tablosu

HARİTALAR

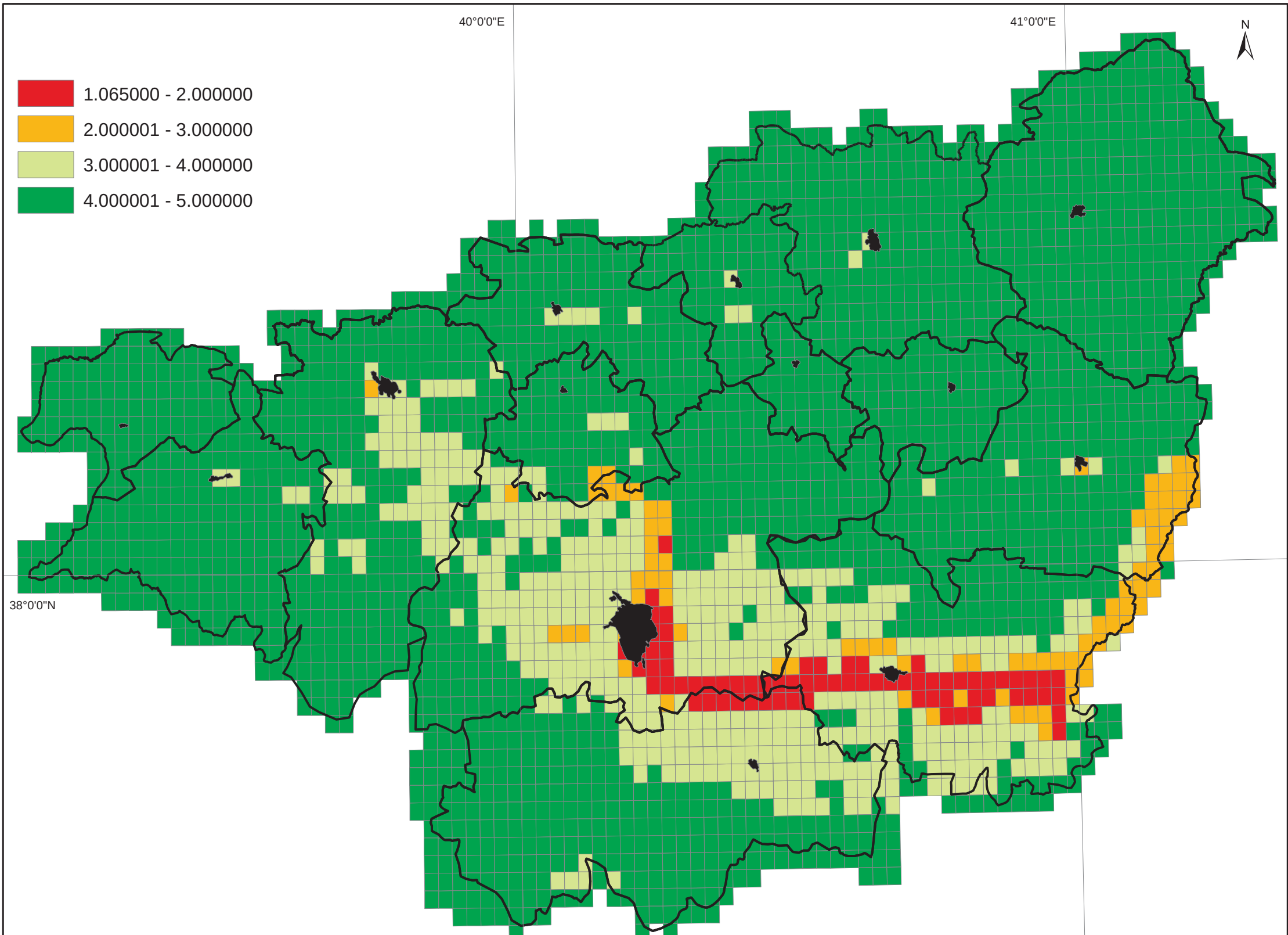


6.1. Organik Tarım Haritası

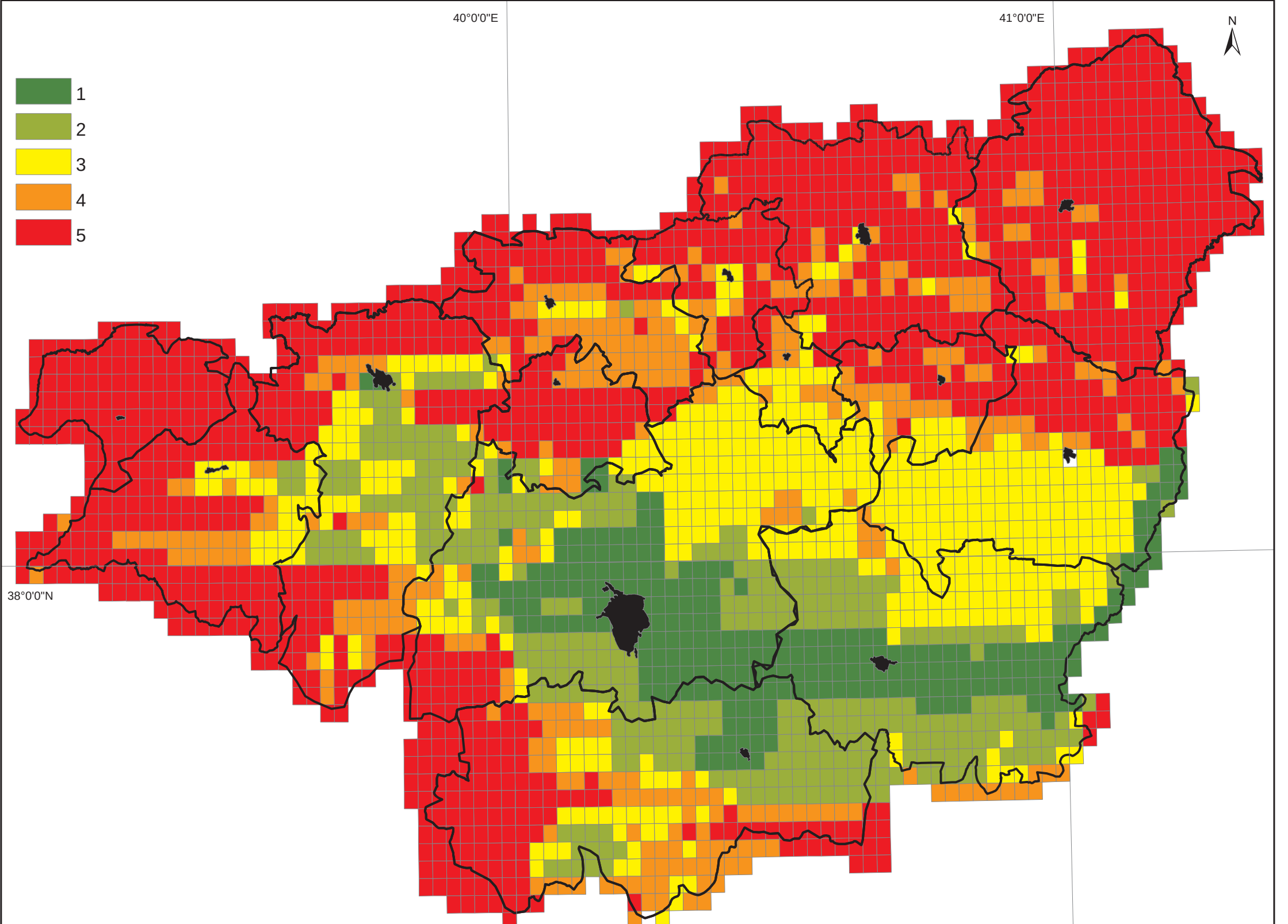
6.1.1. Tarımsal Kapasite Haritası



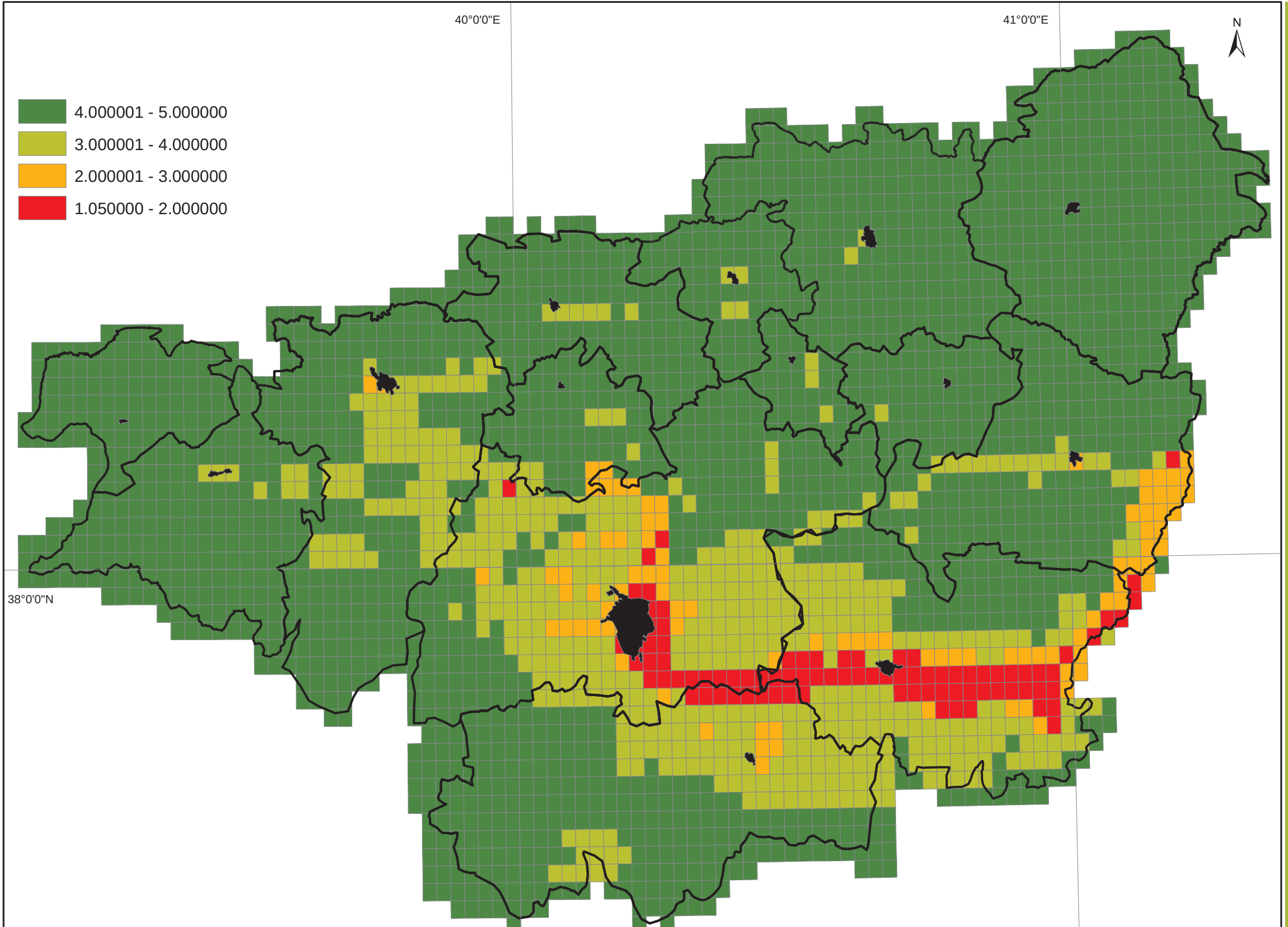
6.1.2. Kirililik Durumu Haritası



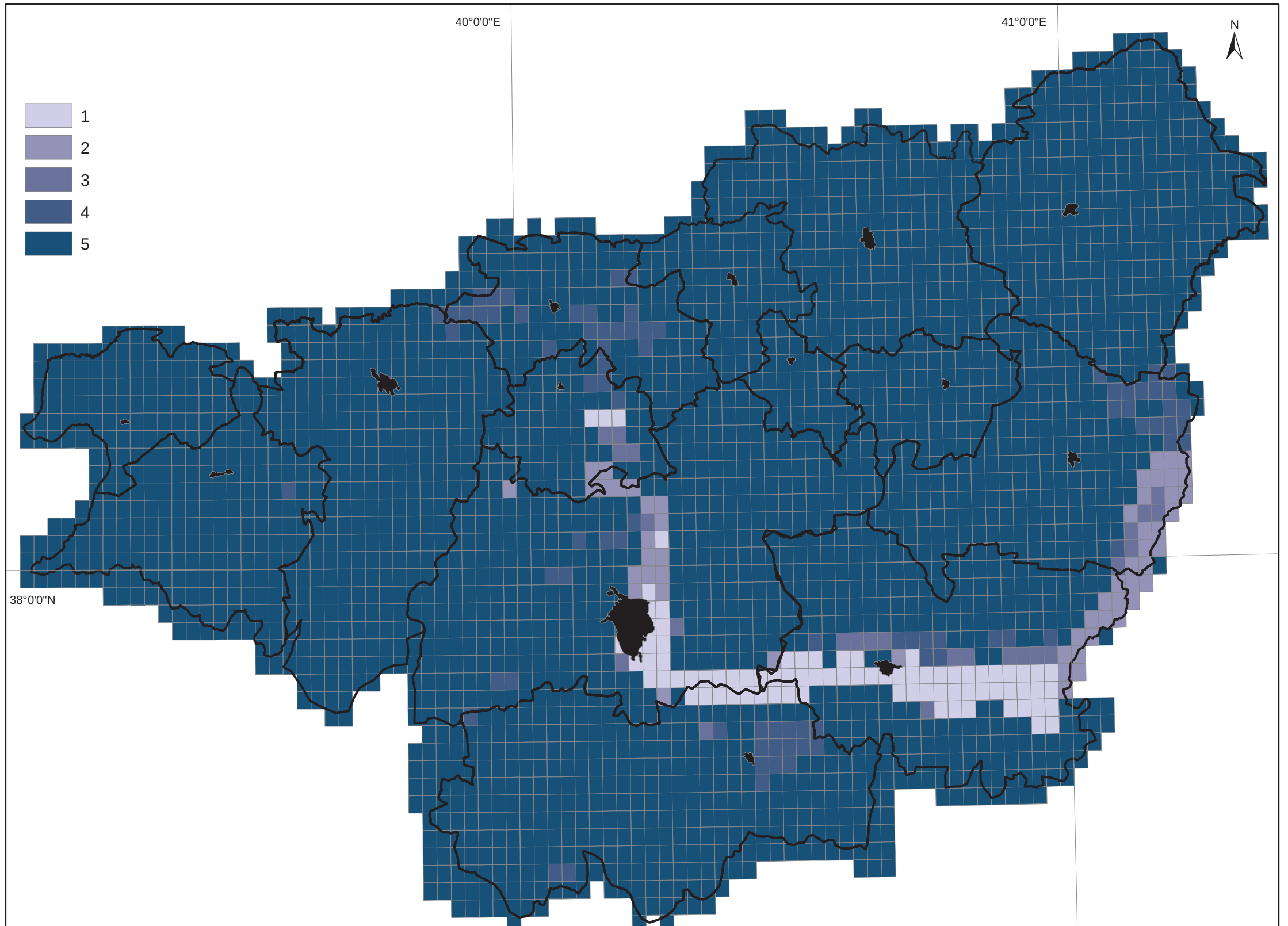
6.1.2.1.Yoğun Tarım Aktivitesi

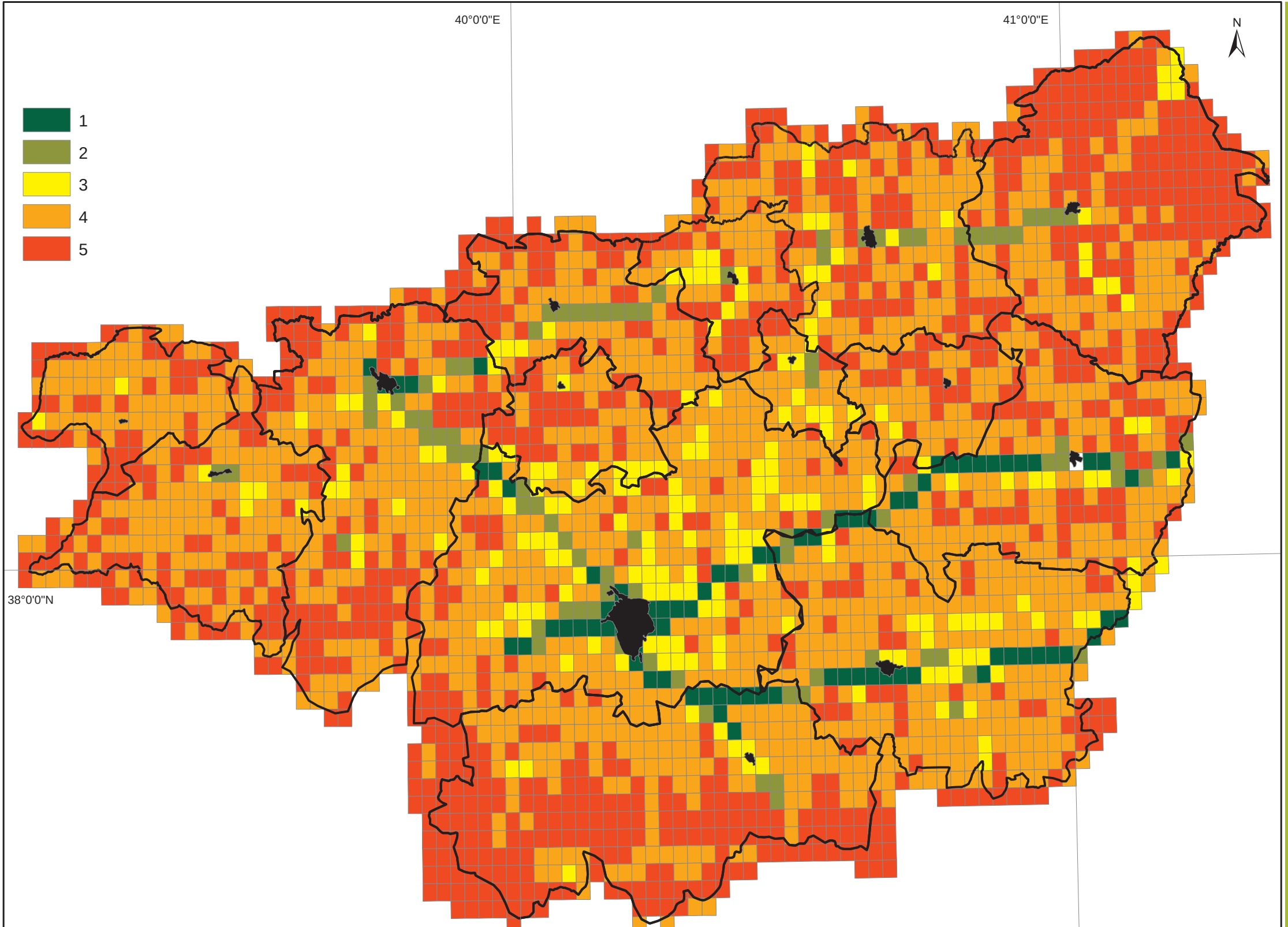


6.1.2.2. Toprak Kirliliği Etkisi

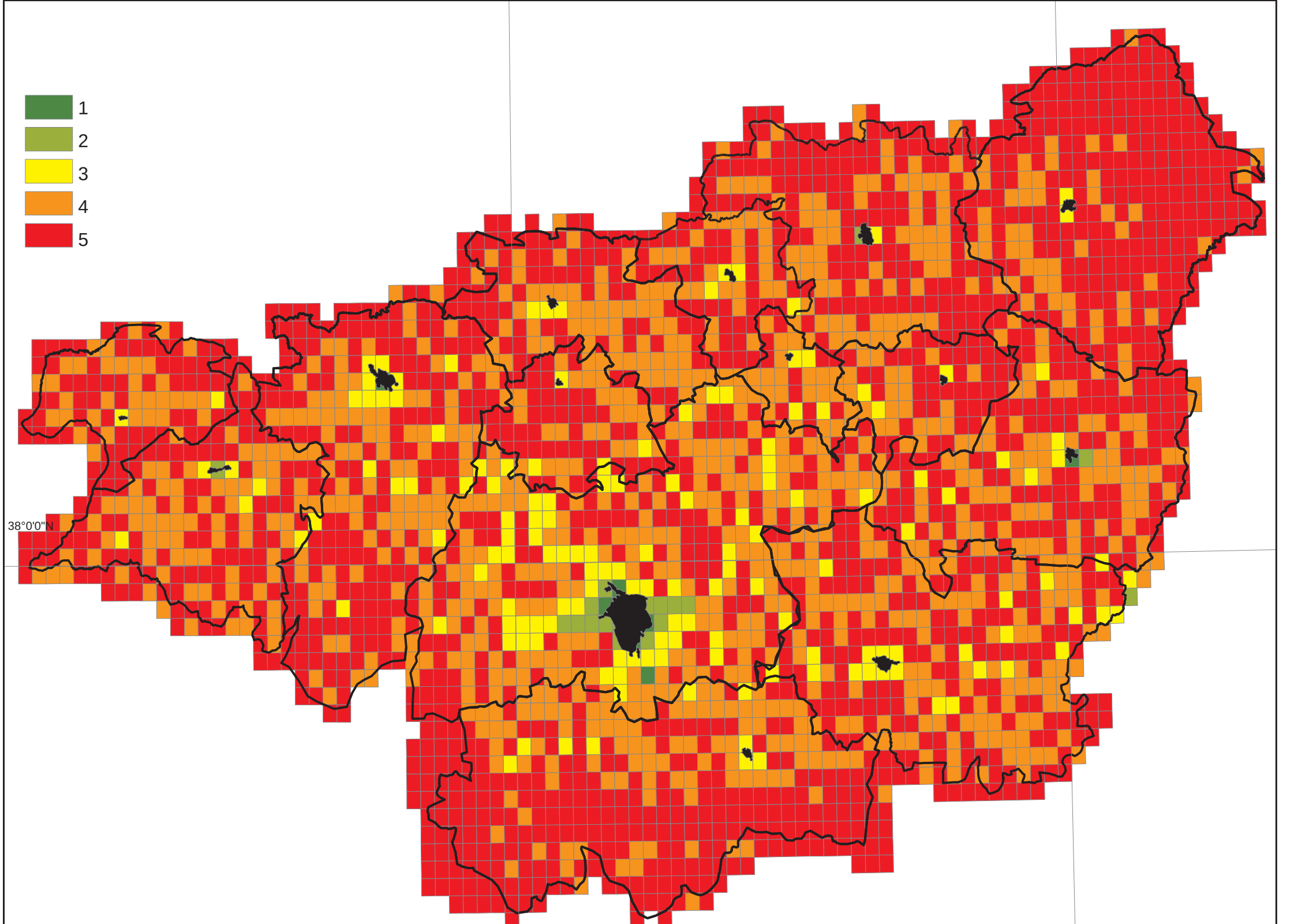


6.1.2.3. Su Kirliliği

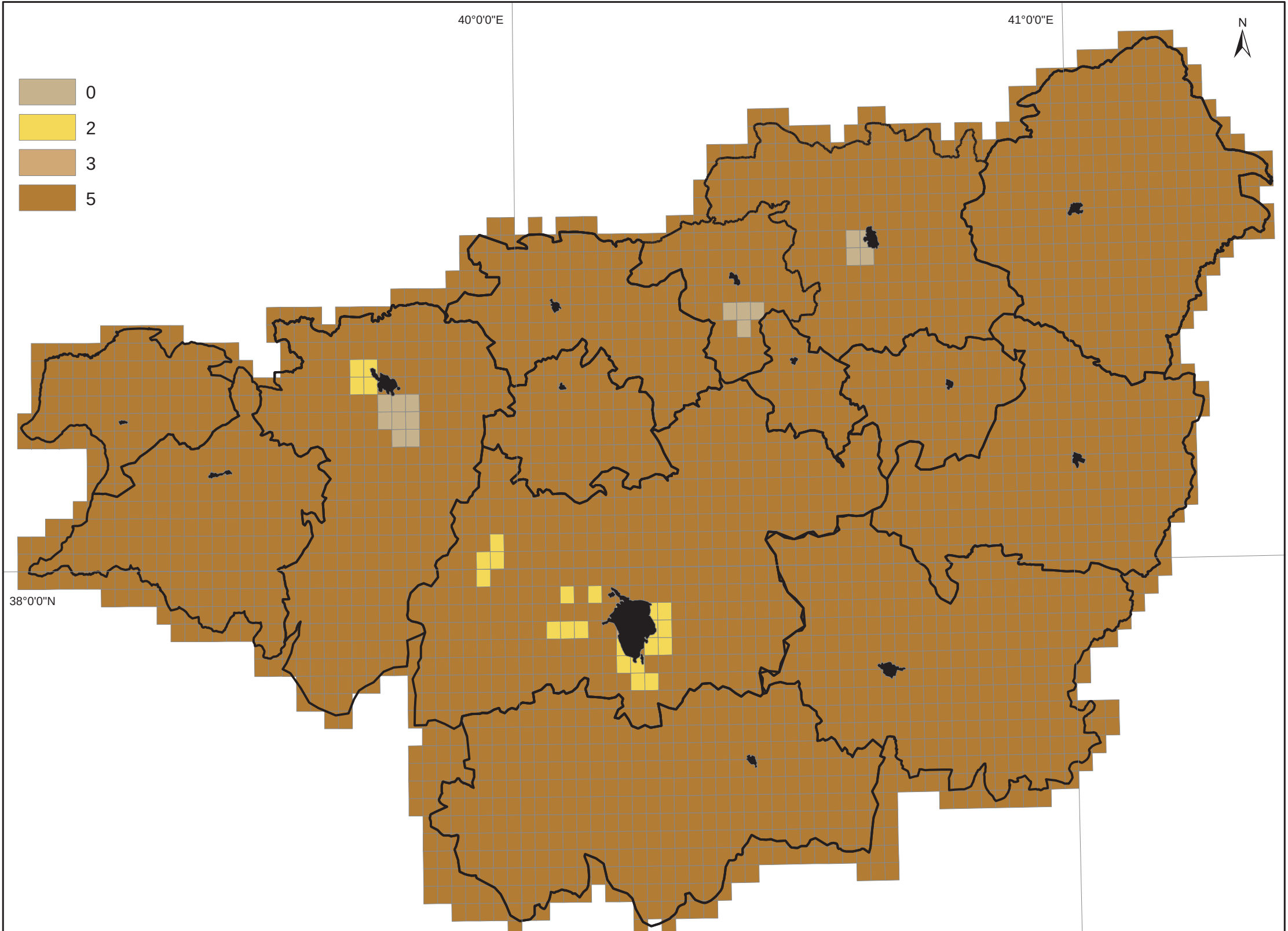




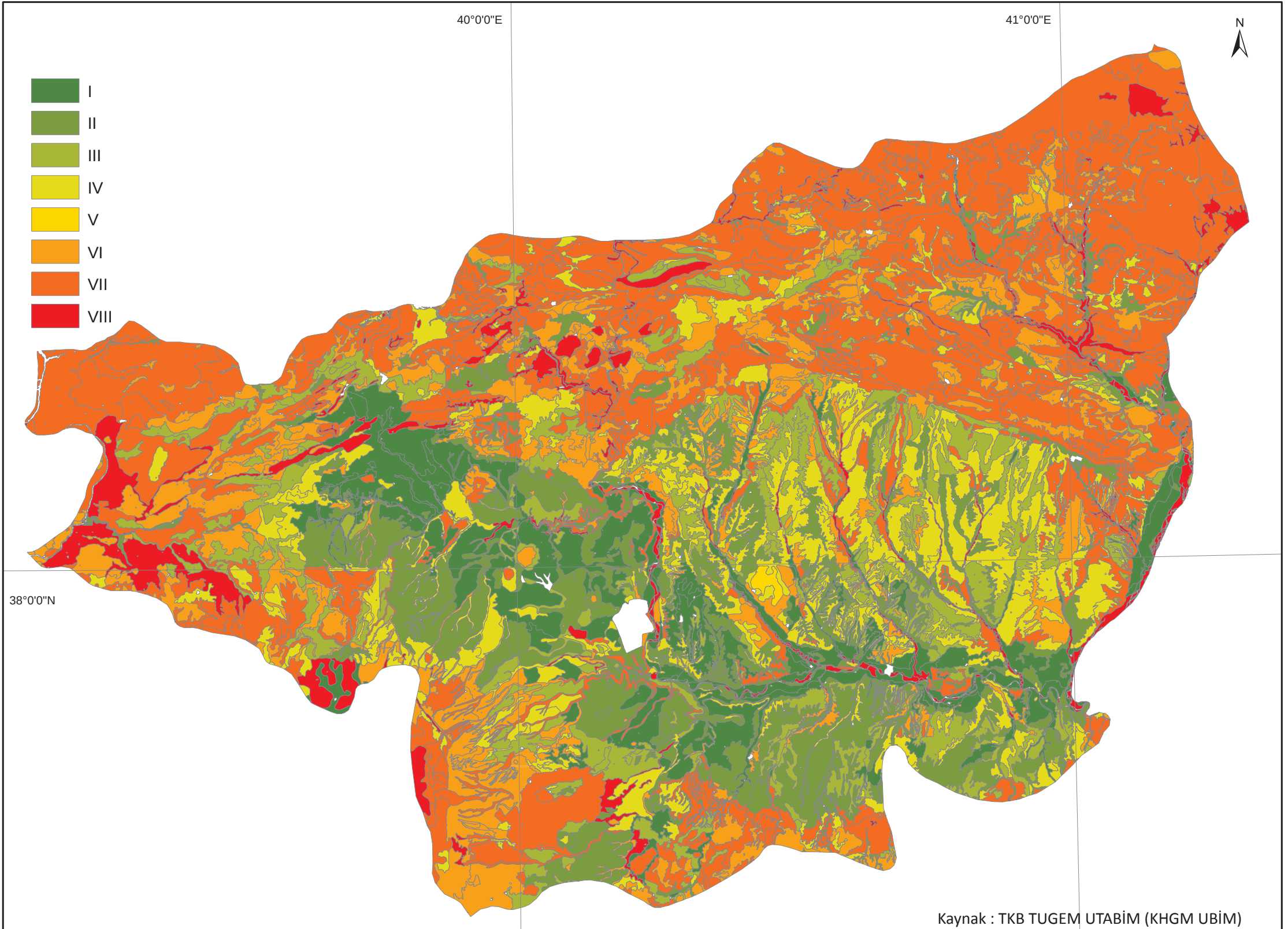
6.1.2.5. Yerleşim Etkisi

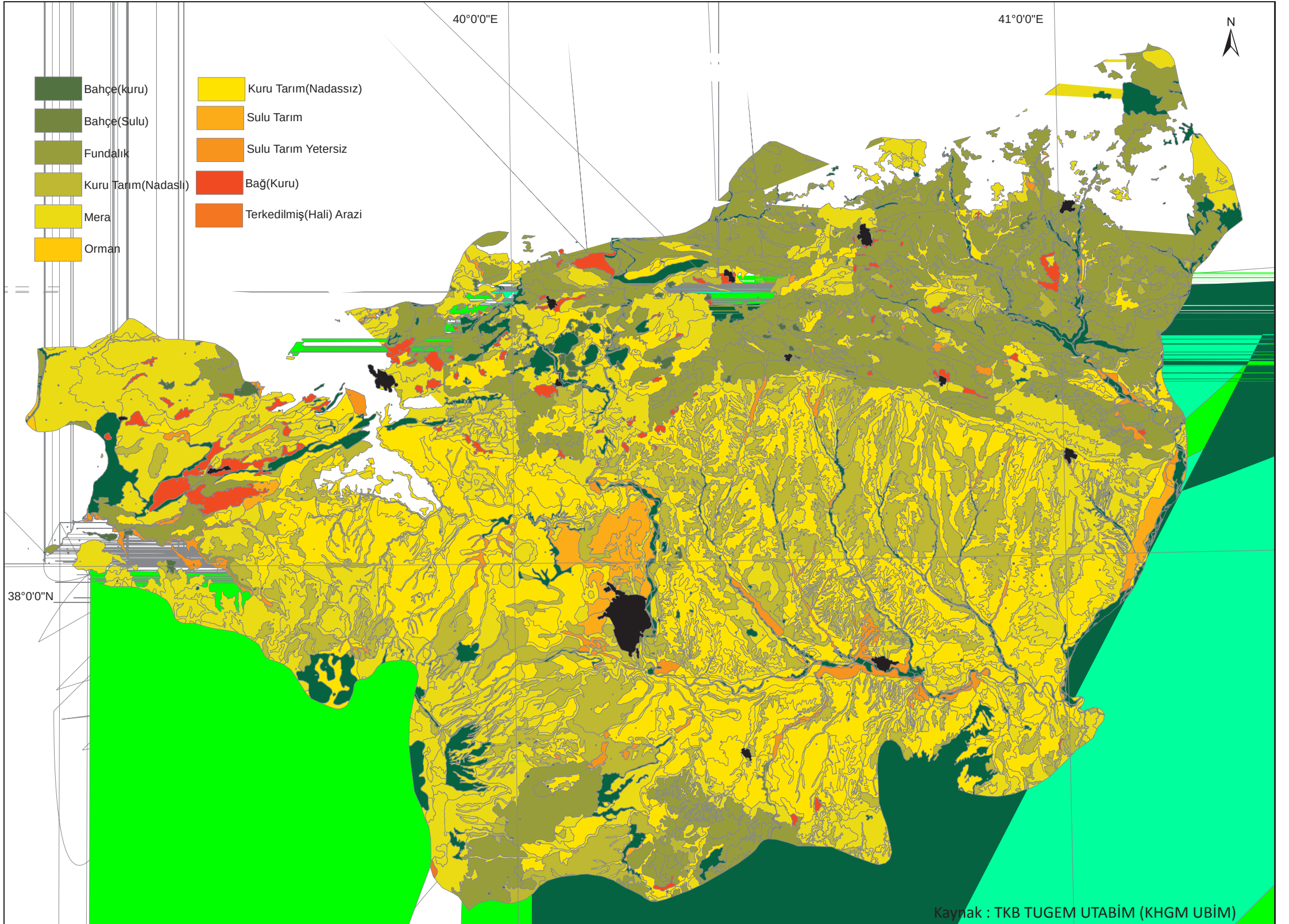


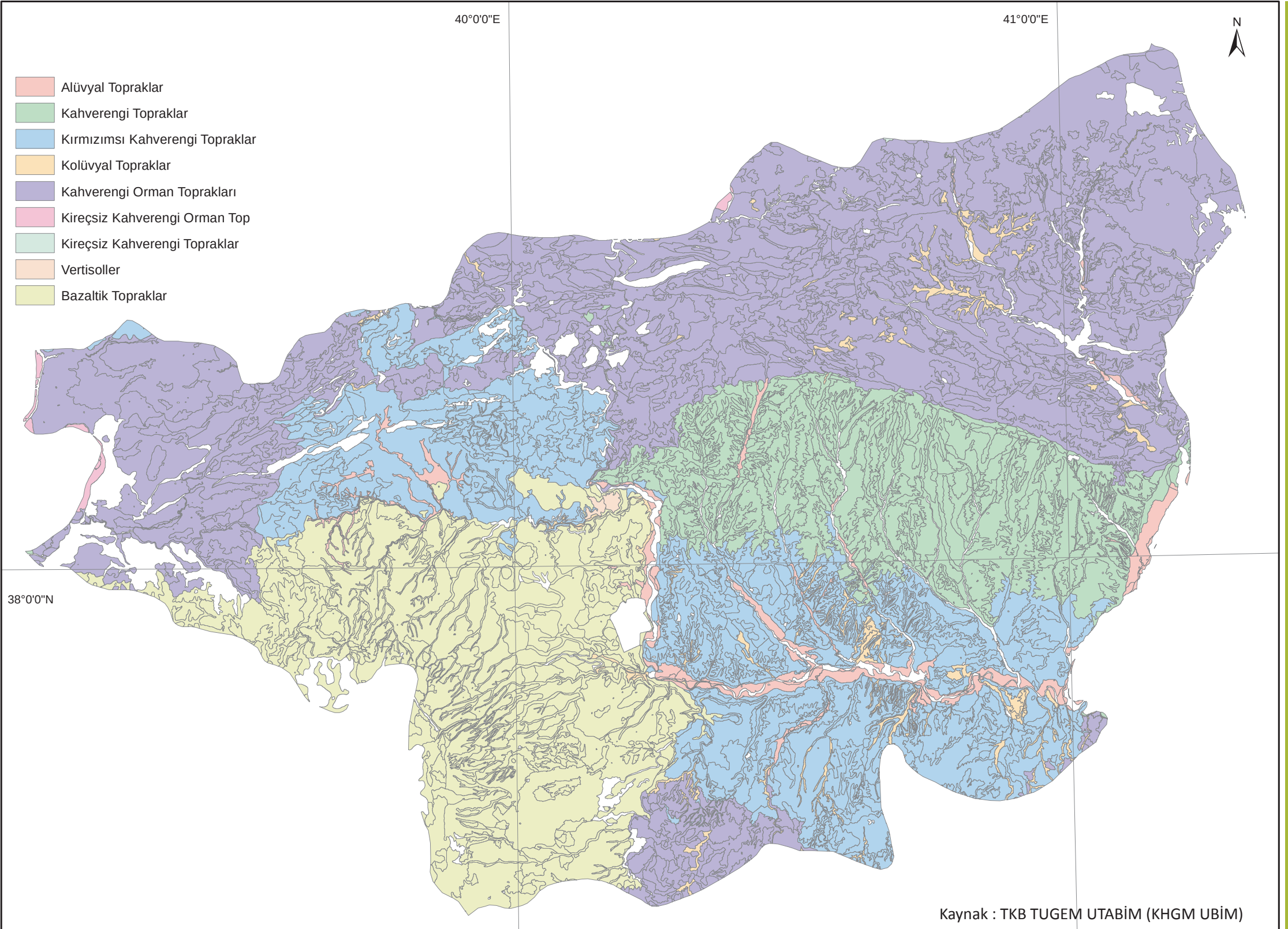
6.1.2.6. Maden ve Sanayi Alanları Etkisi



6.2.1. Arazi Kullanım Kabiliyeti

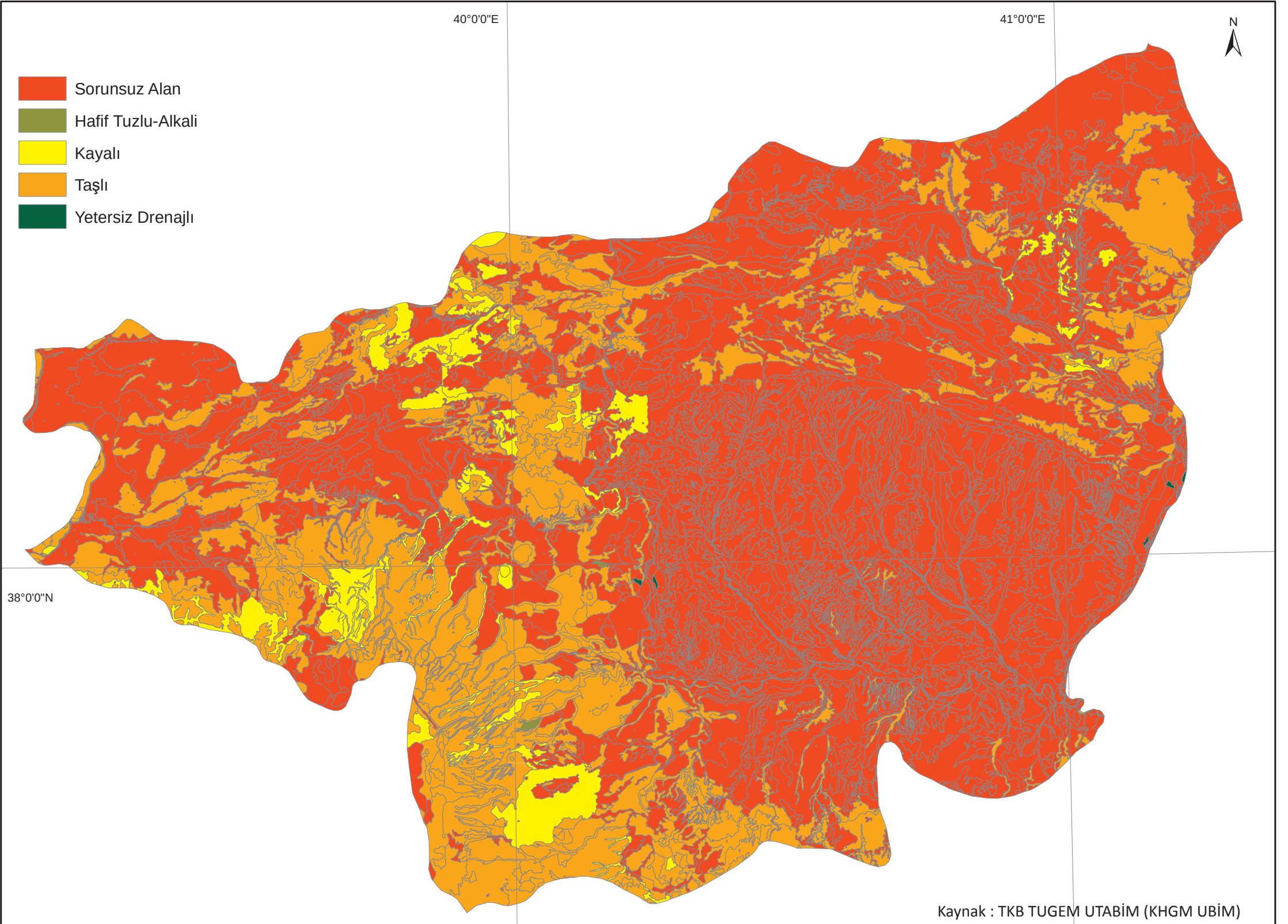


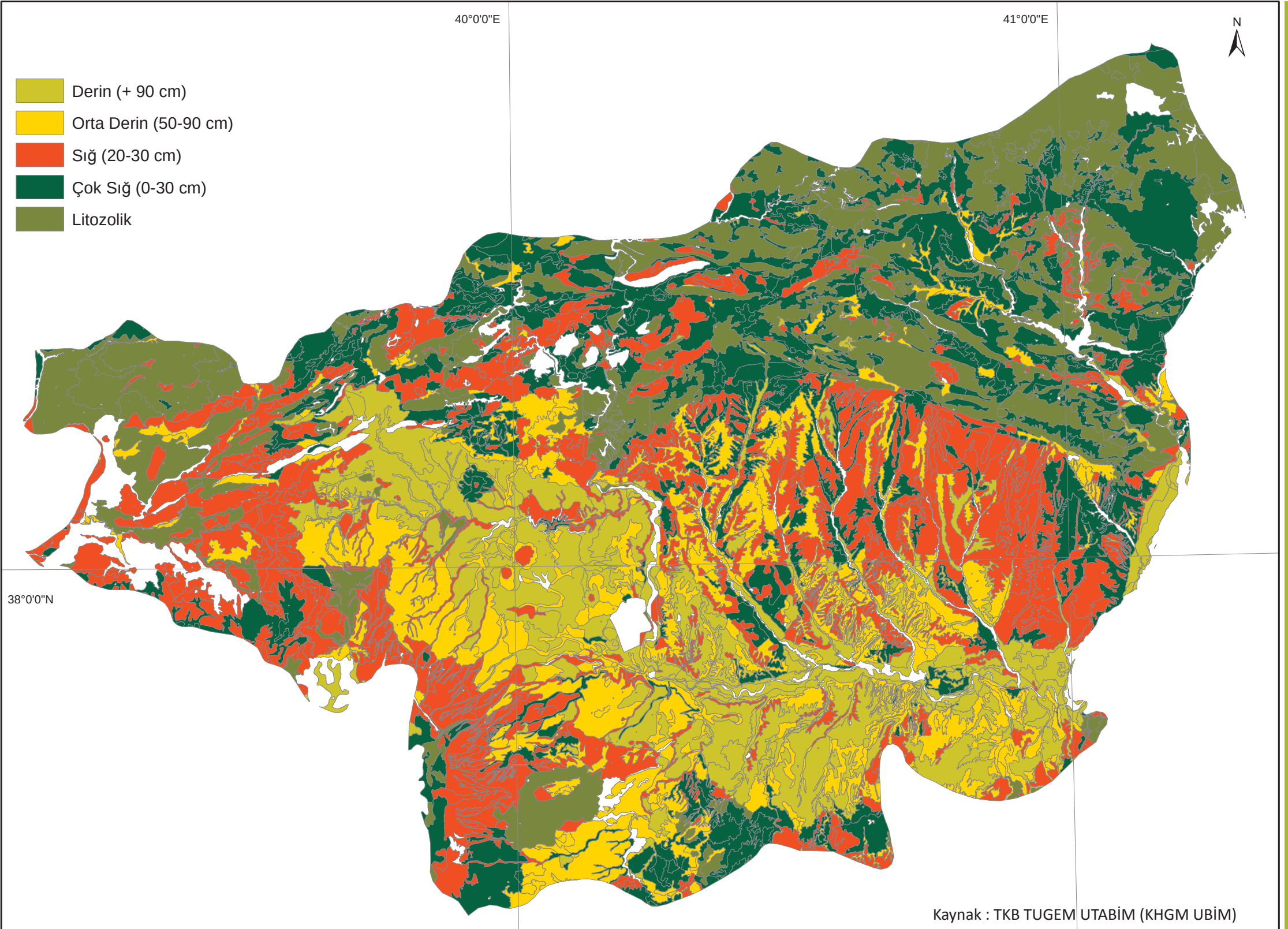




6.2.3. Büyük Toprak Grupları

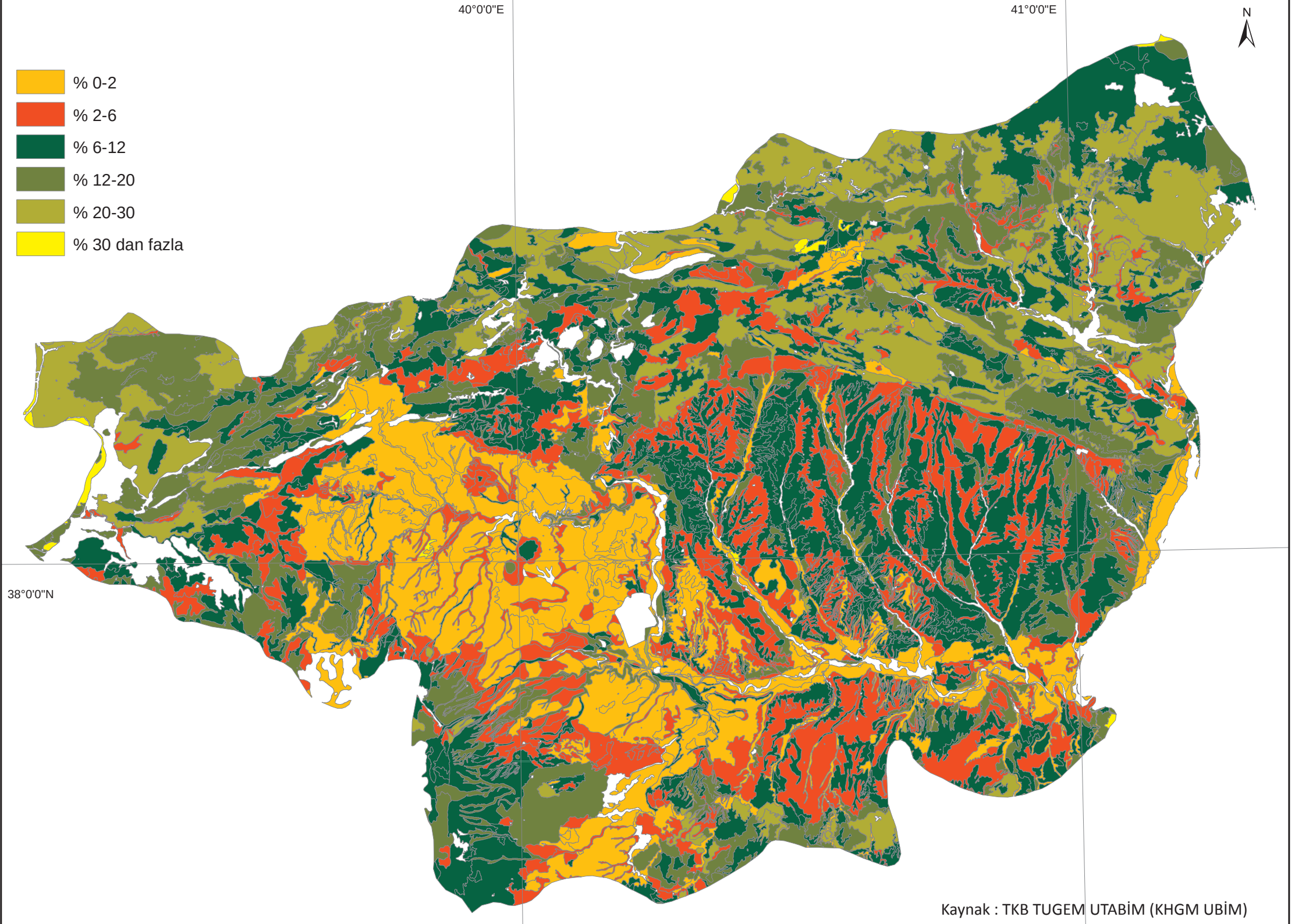
6.2.4. Diğer Toprak Özellikleri

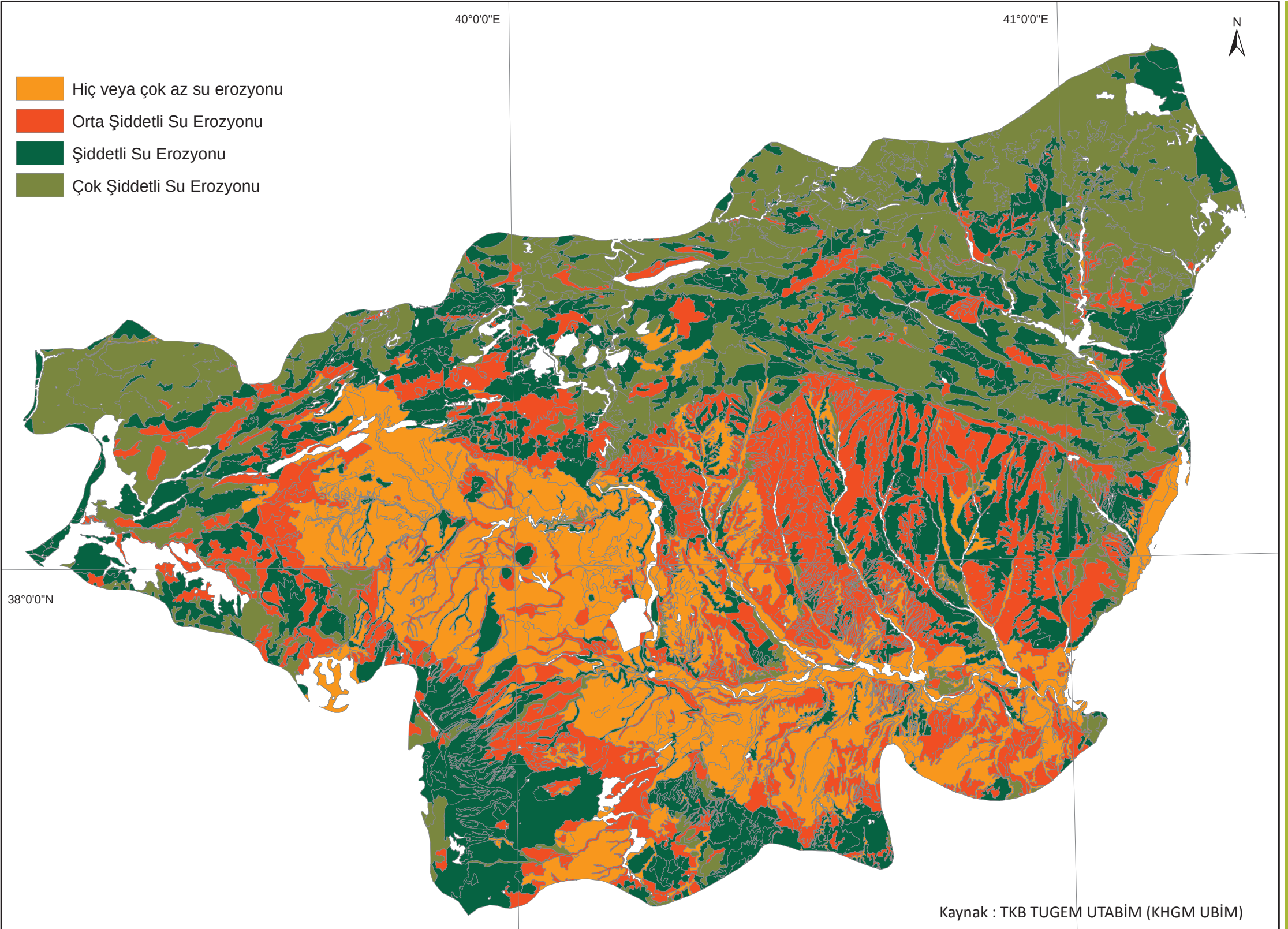




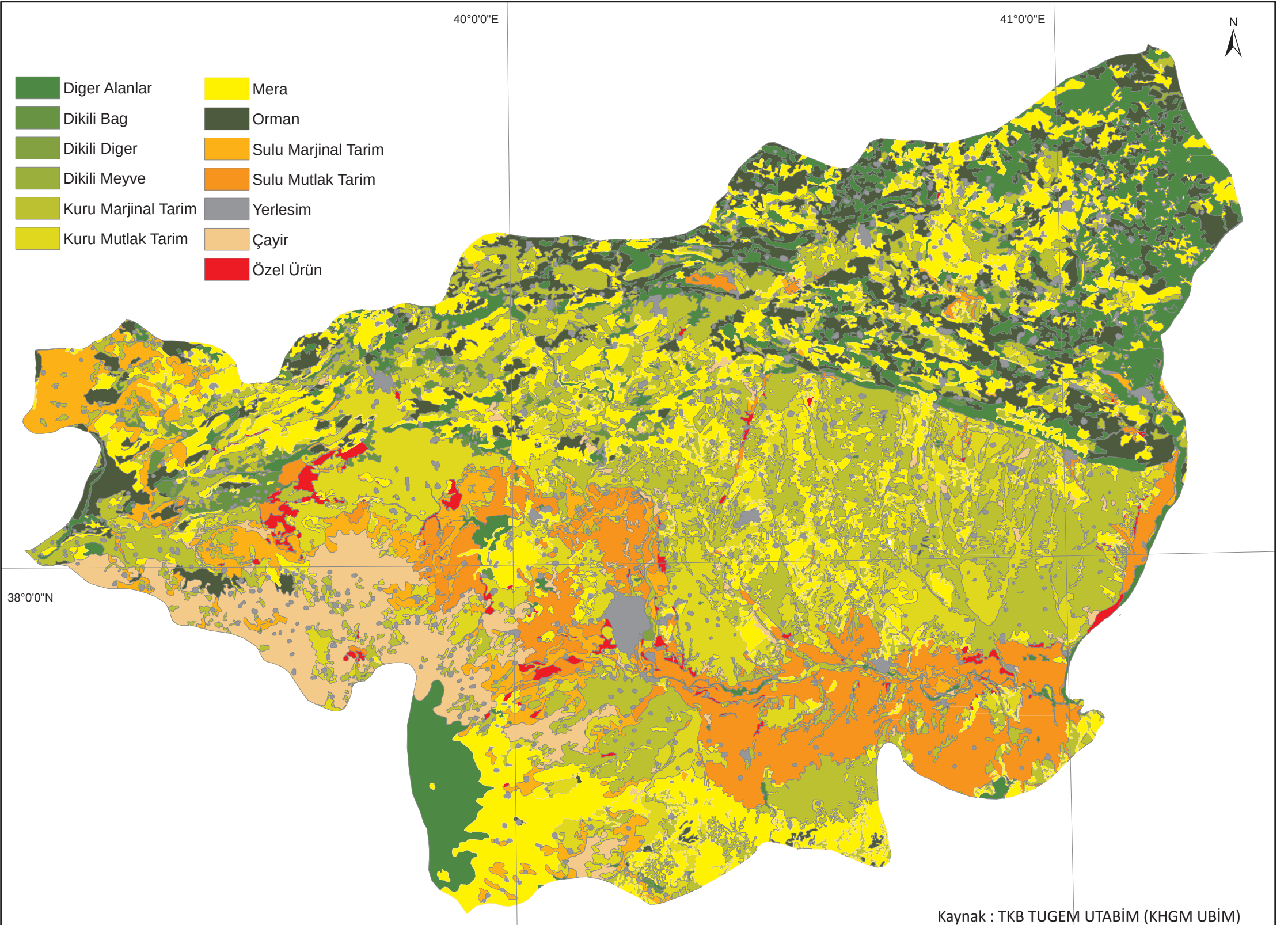
6.2.5. Toprak Derinliği

6.2.6. Eğim

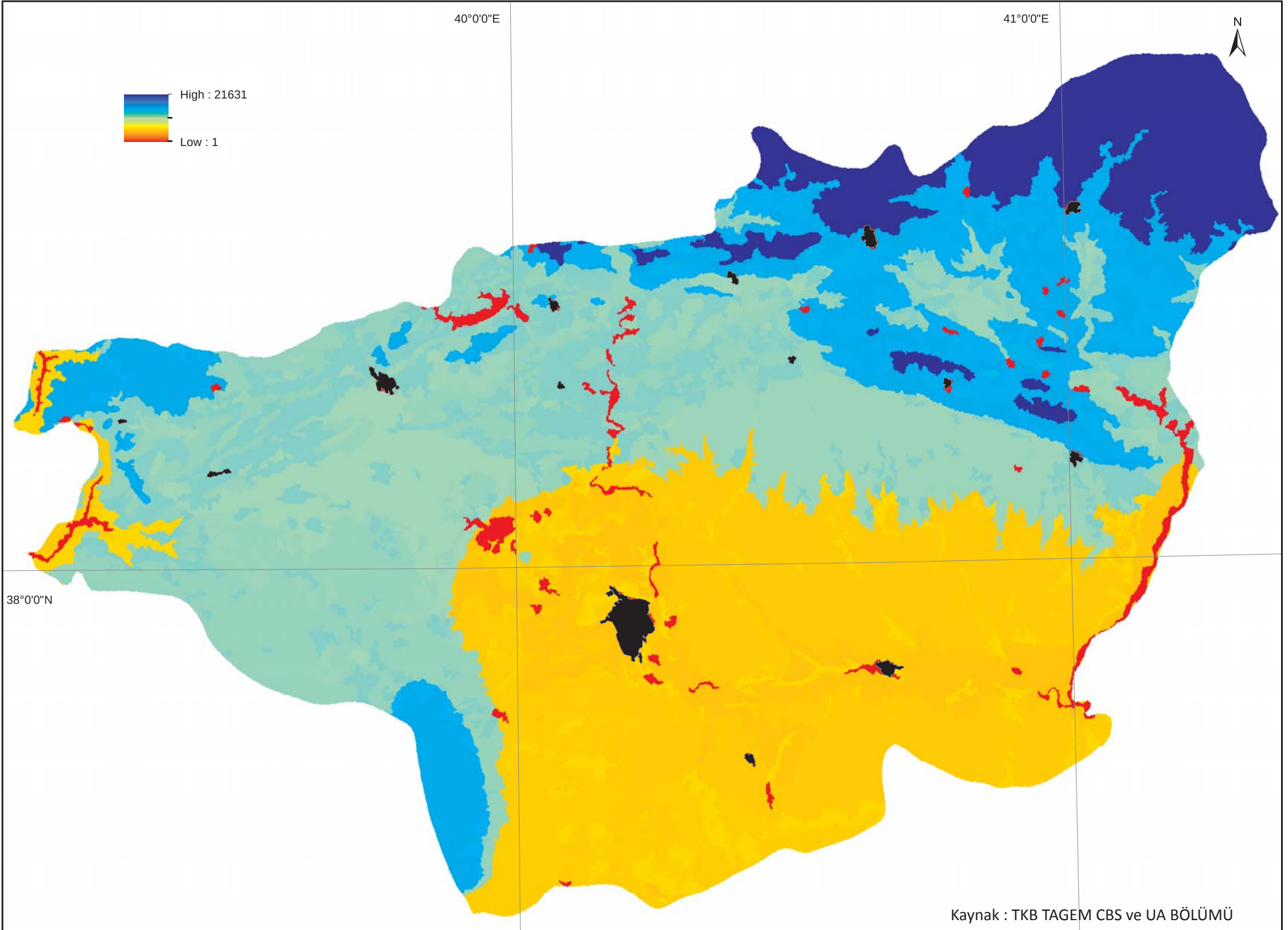




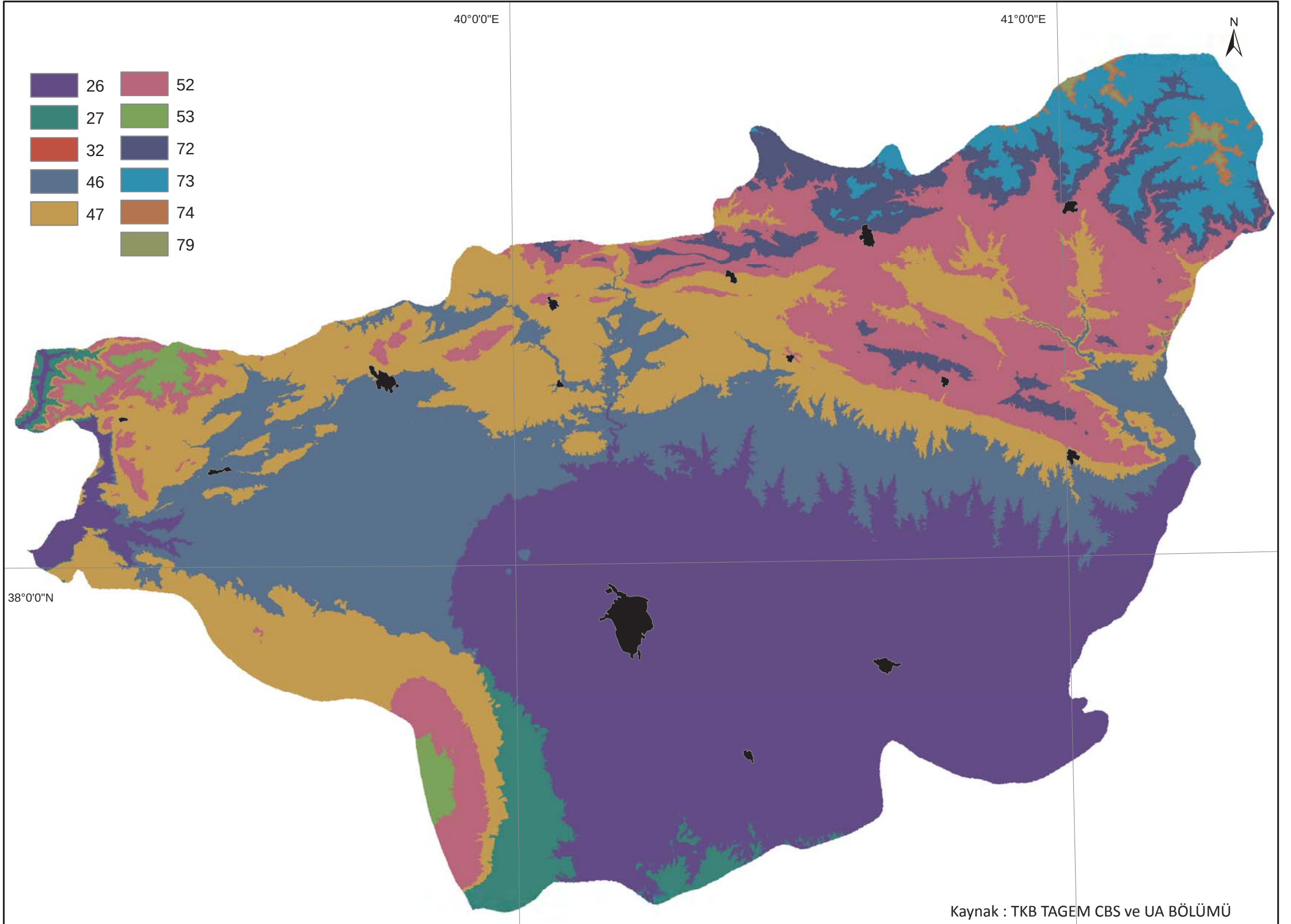
6.2.7. Erozyon



6.3.1 Tarımsal Ekolojik Bölgeler Haritası

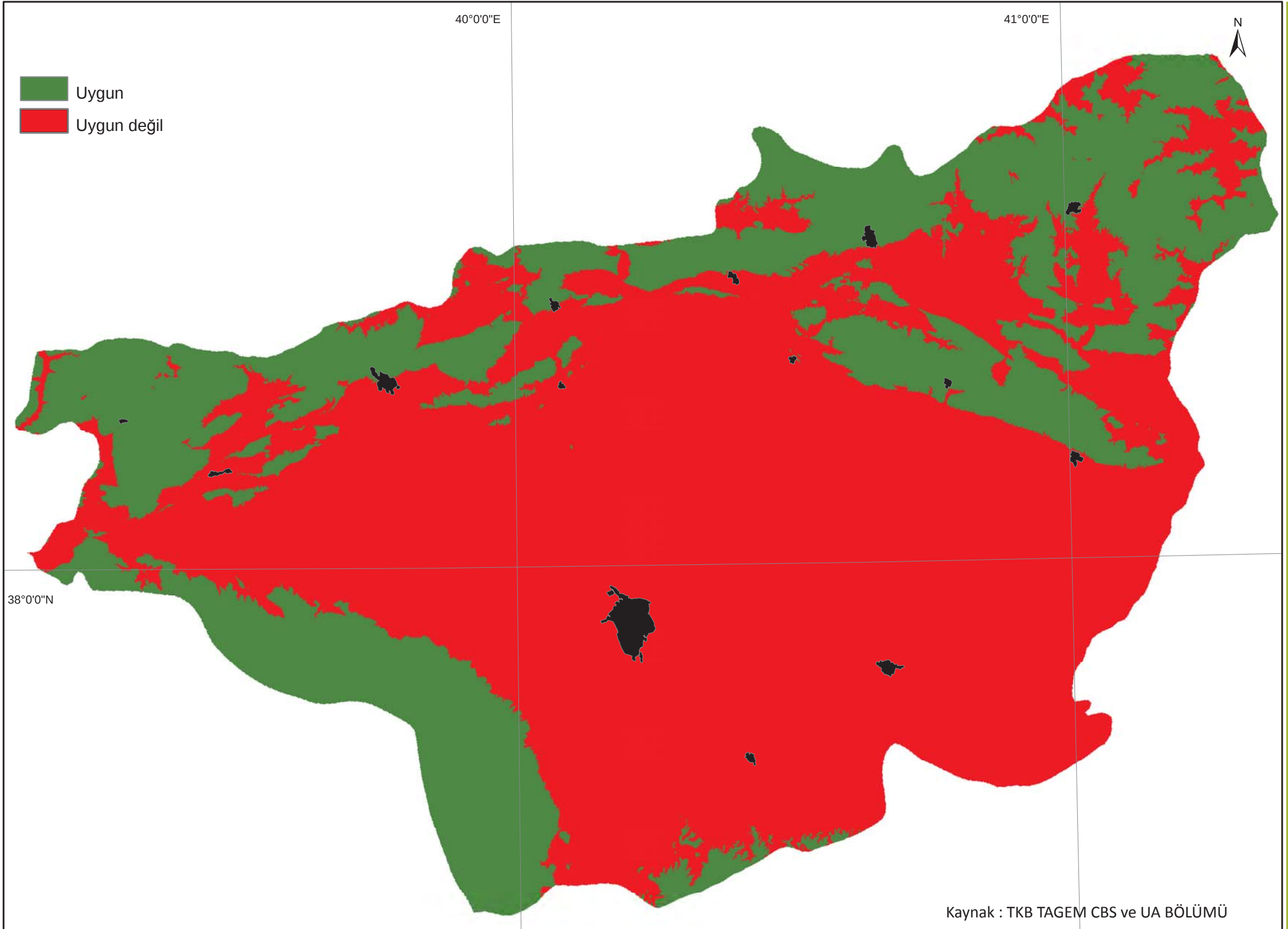


6.3.2 İklim Haritası (Ek 6.5)

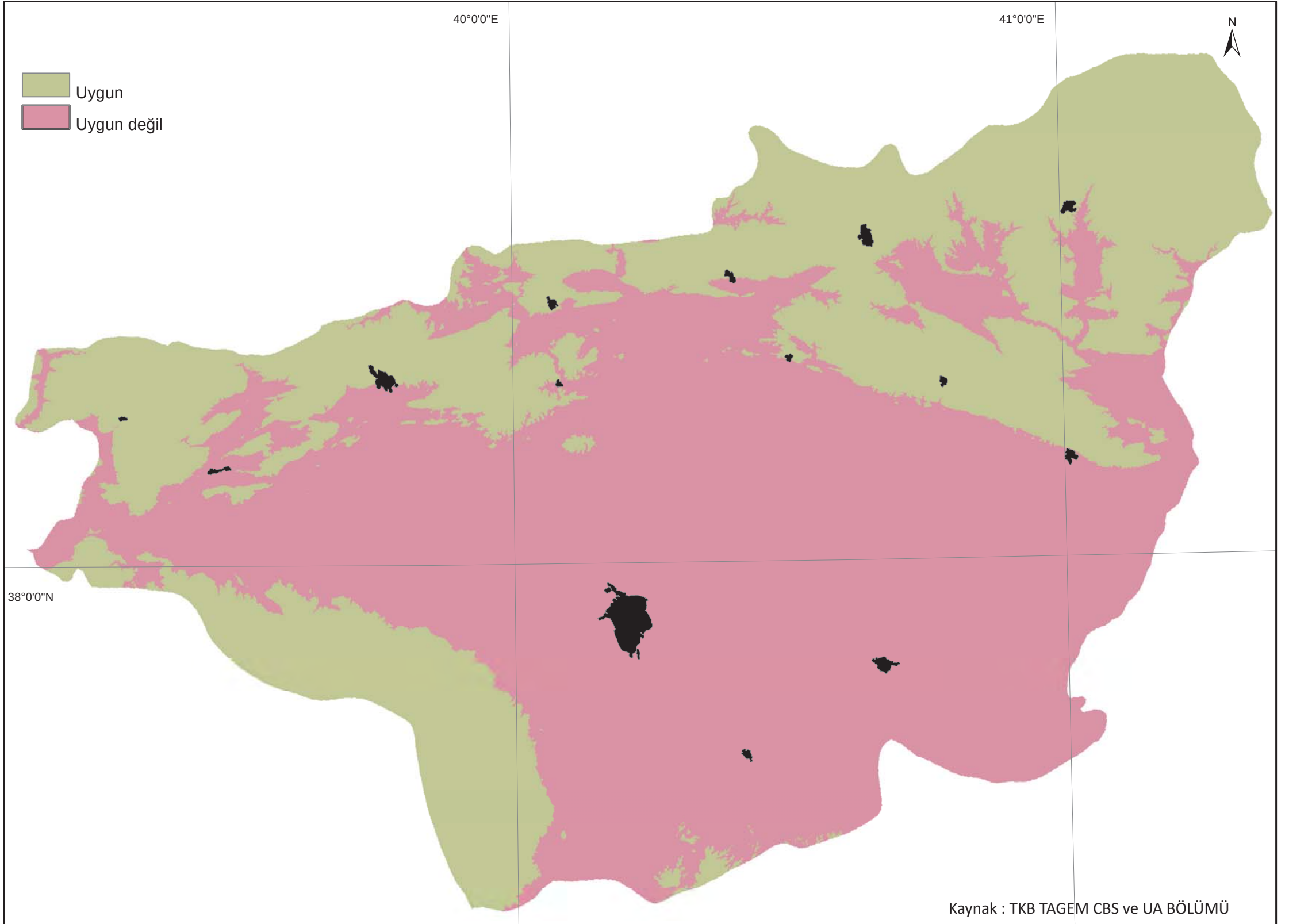


Kaynak : TKB TAGEM CBS ve UA BÖLÜMÜ

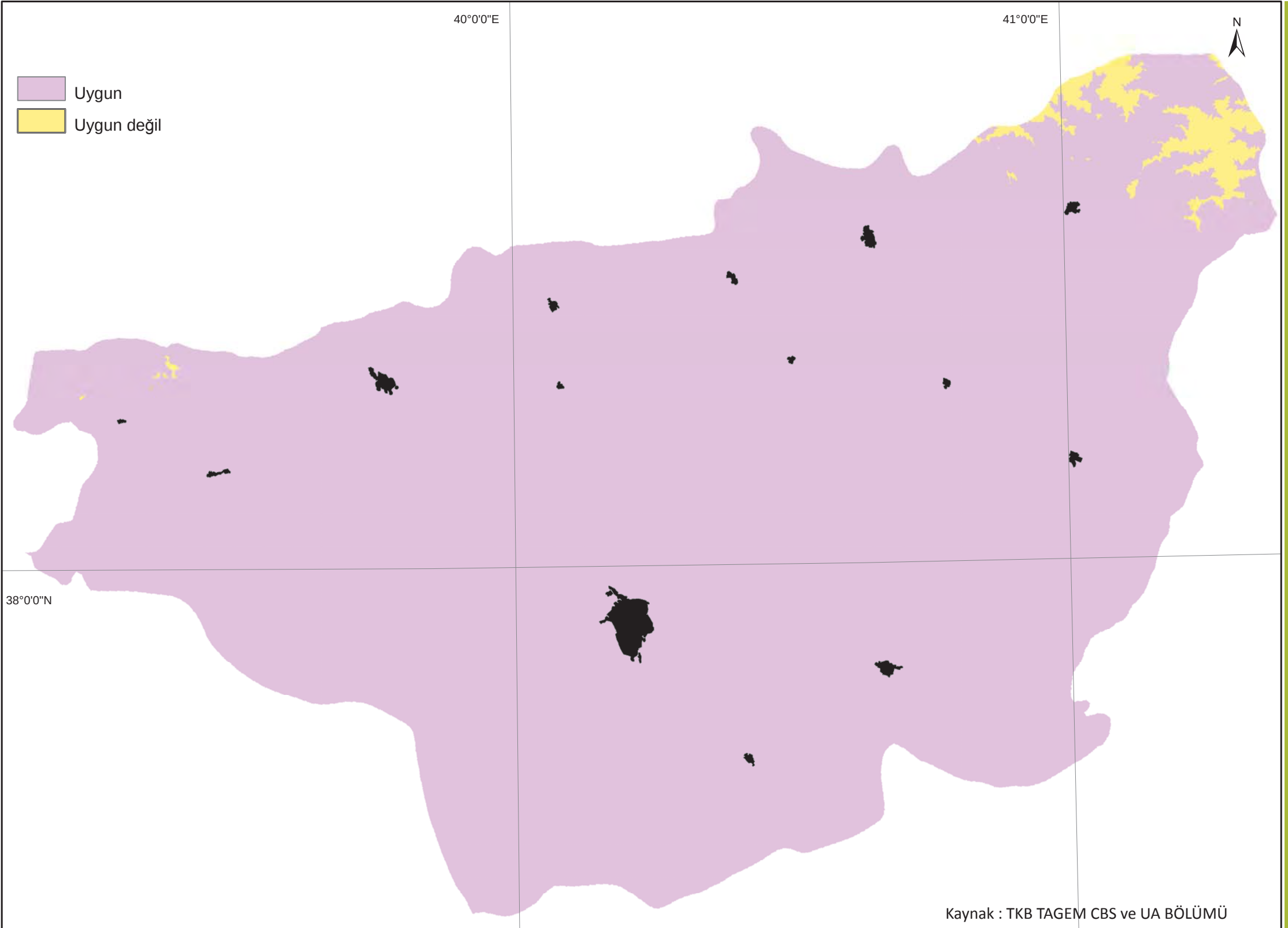
6.3.3 Anason Tarımına Uygun Alanlar



6.3.4 Arpa Tarımına Uygun Alanlar



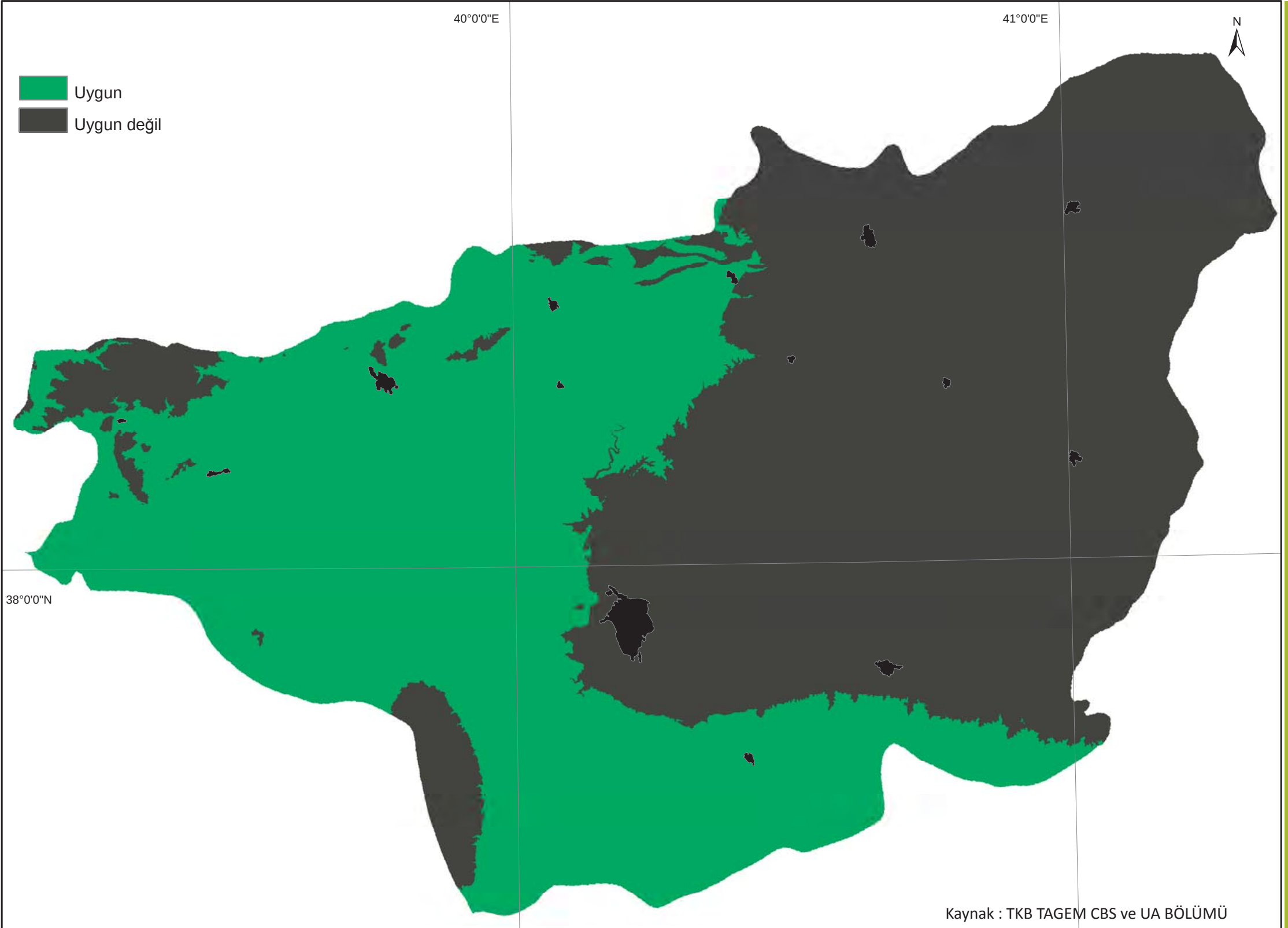
6.3.5 Ayçiçeği Tarımına Uygun Alanlar



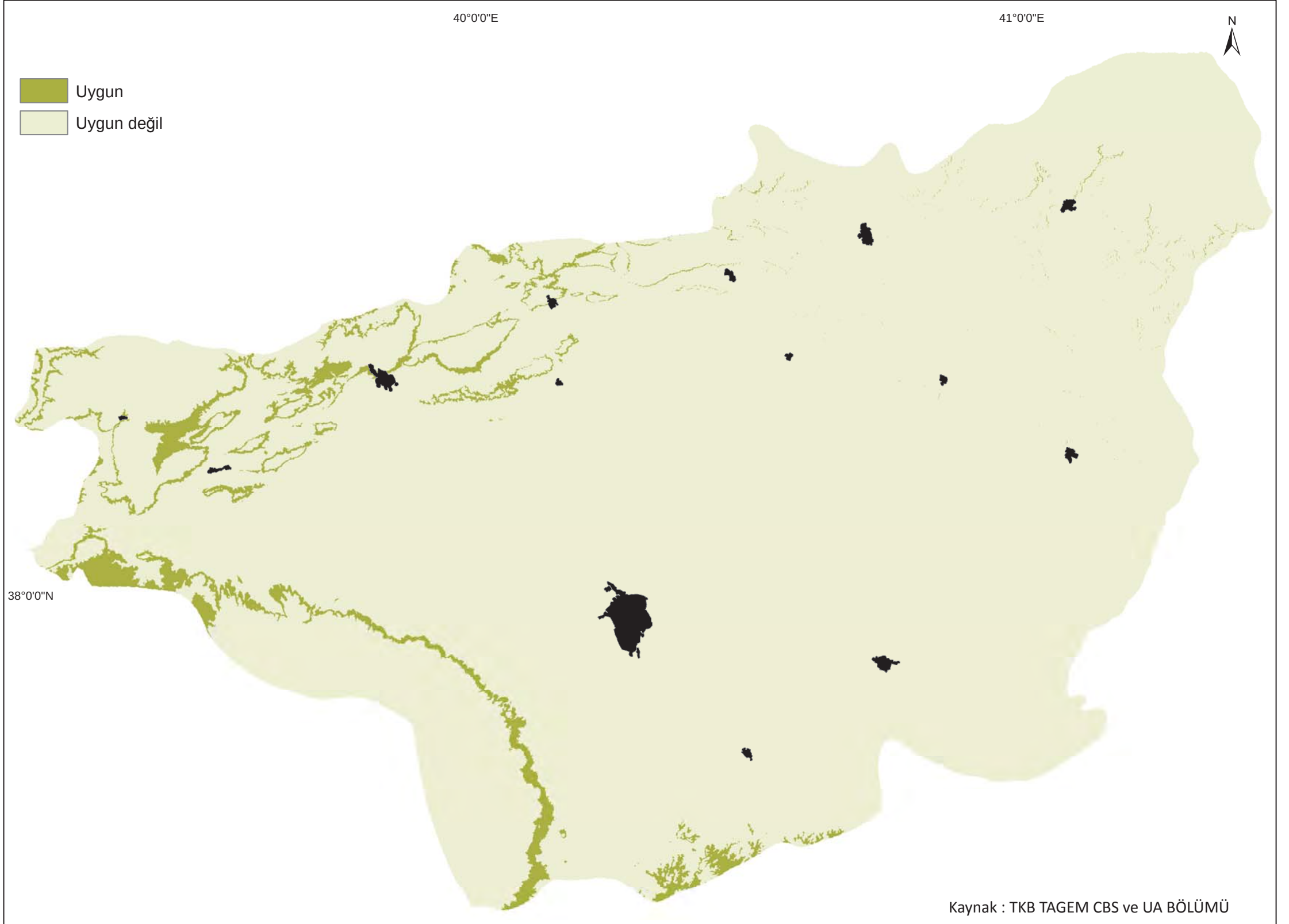
6.3.6 Ekmeklik Buğday Tarımına Uygun Alanlar



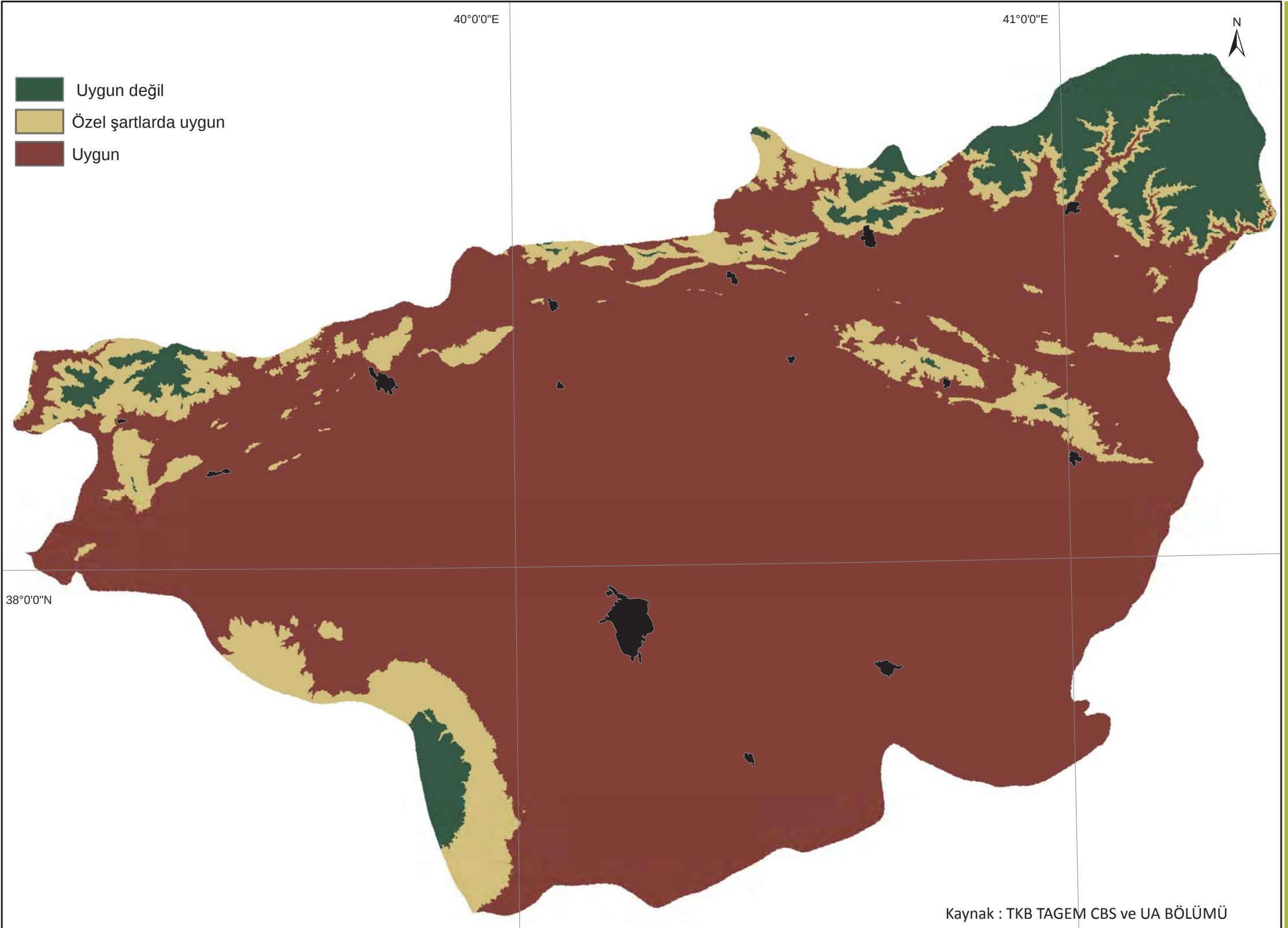
6.3.7 Makarnalık Buğday Tarımına Uygun Alanlar



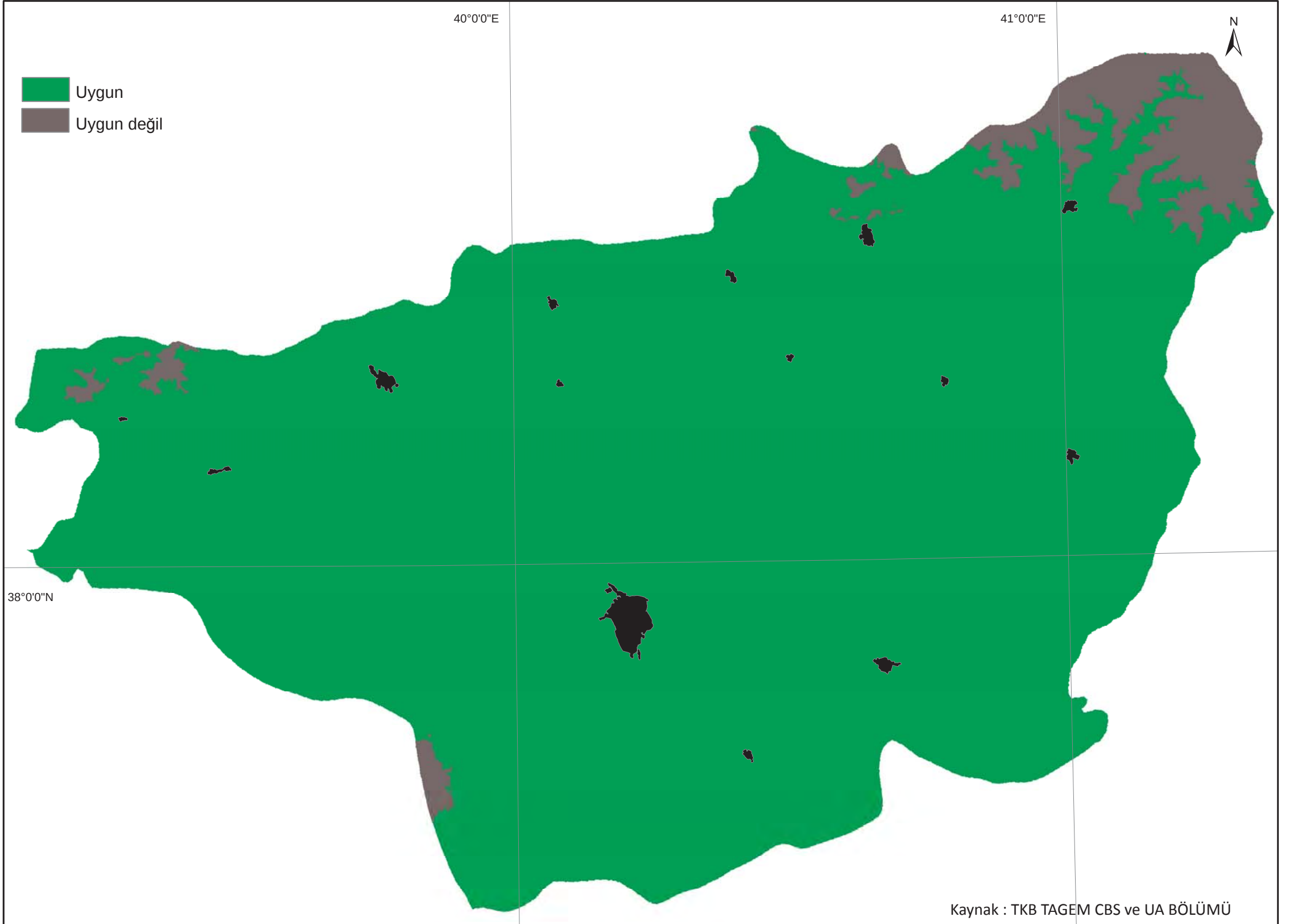
6.3.8. eltik Tarımına Uygun Alanlar



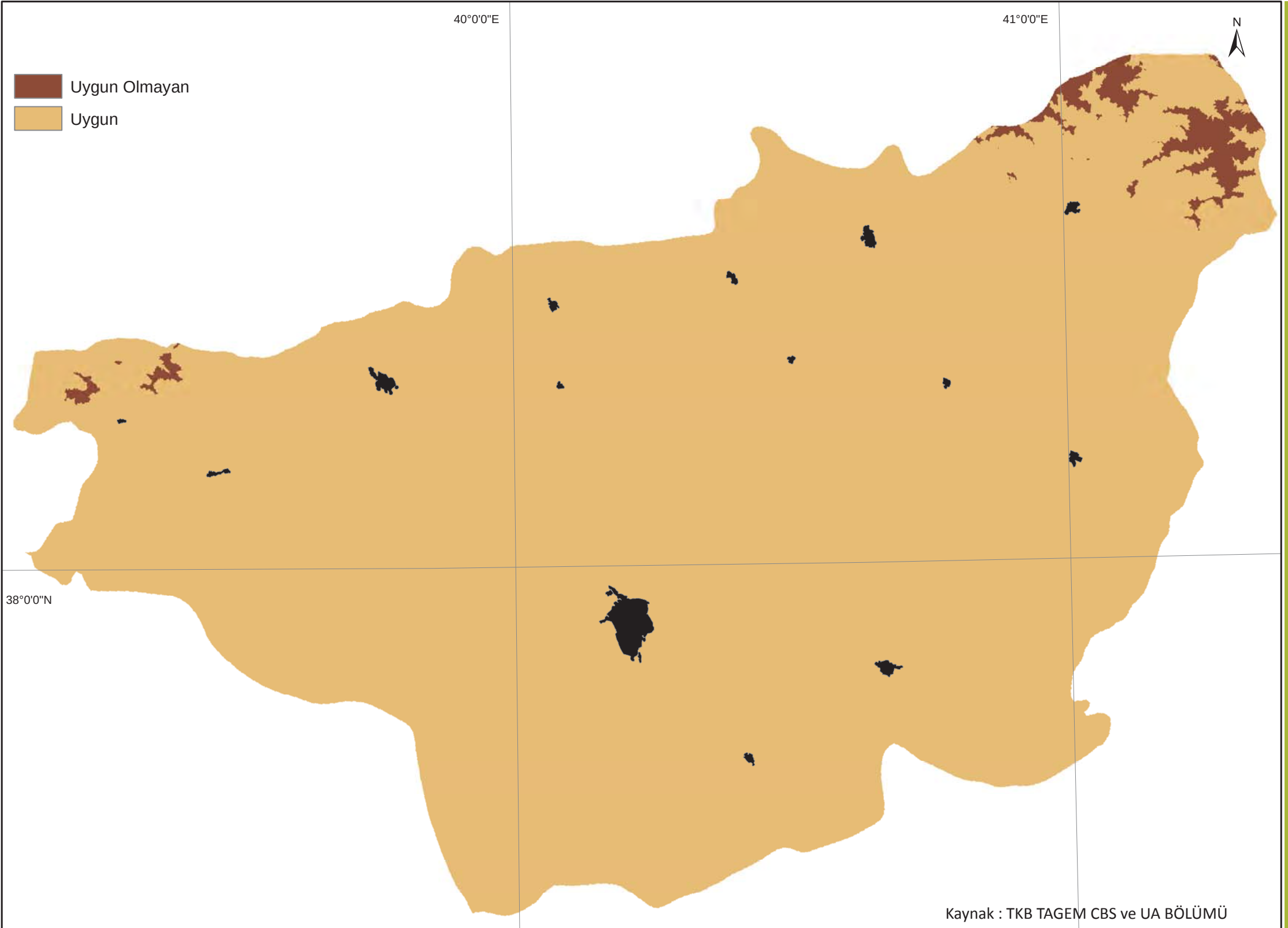
6.3.9. Kolza Tarımına Uygun Alanlar



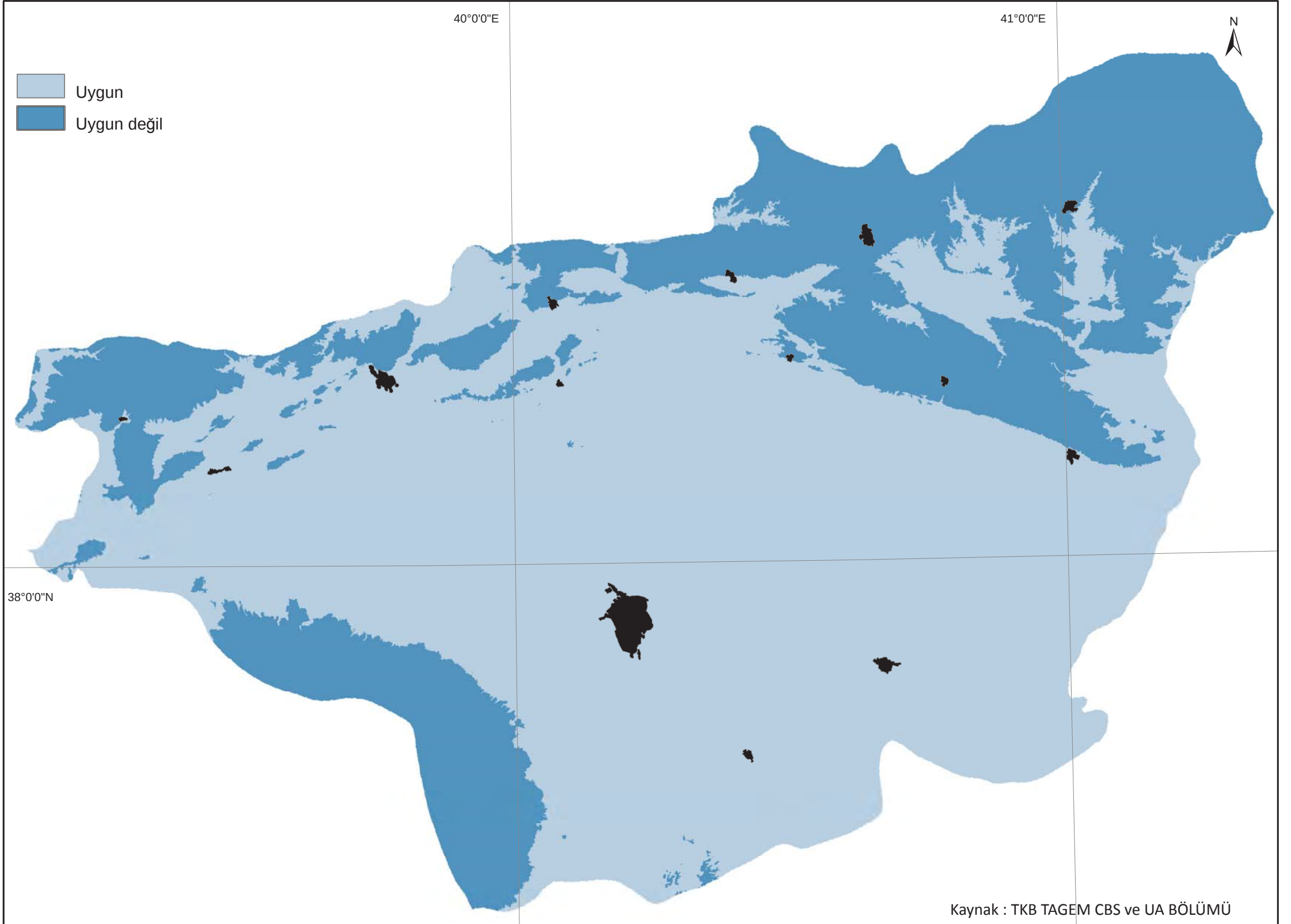
6.3.10. Mısır Tarımına Uygun Alanlar



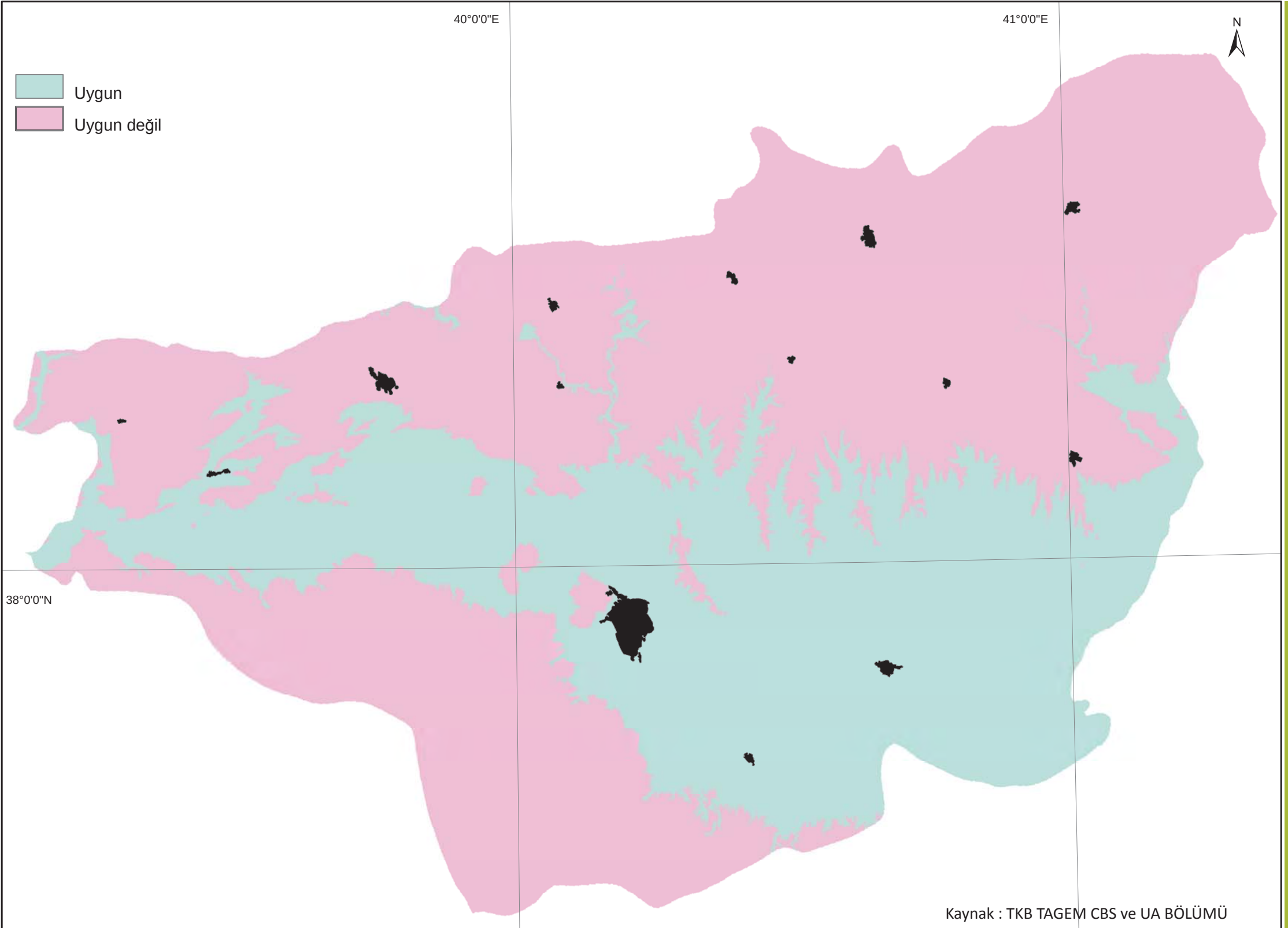
6.3.11. Nohut Tarımına Uygun Alanlar



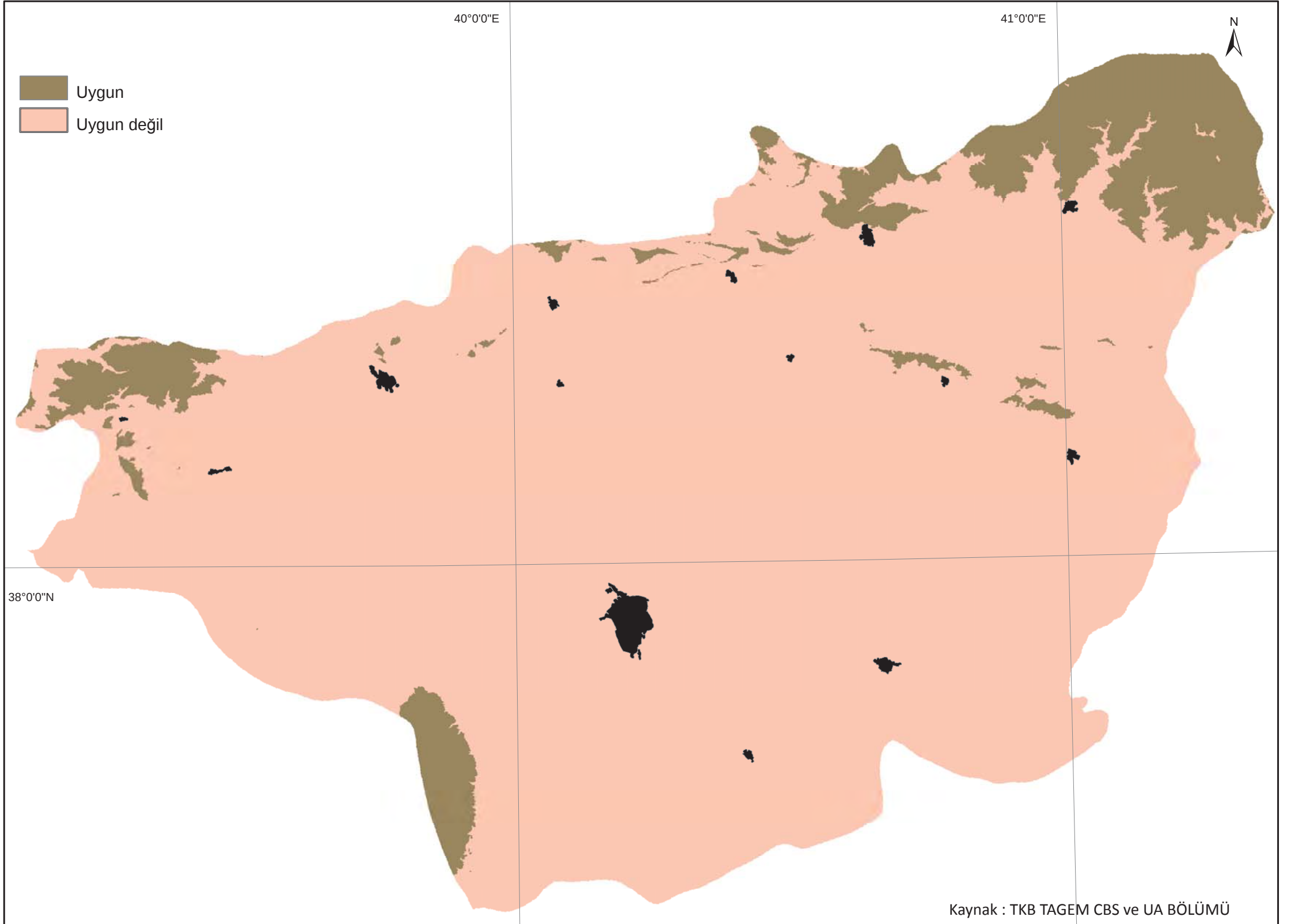
6.3.12. Pamık (erkenci) Tarımına Uygun Alanlar



6.3.13. Panuk (orta erkenci) Tarımına Uygun Alanlar



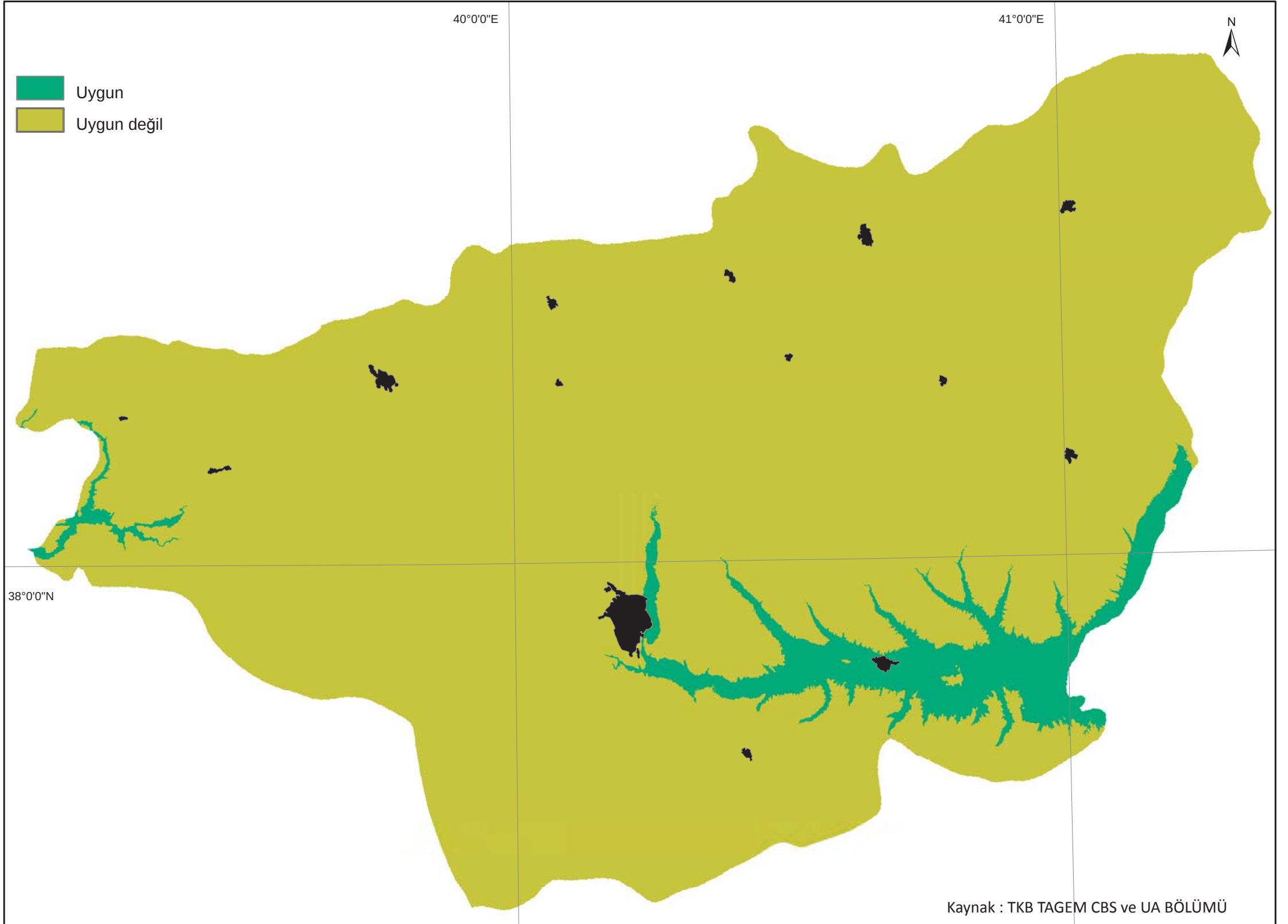
6.3.14. Patates Tarımına Uygun Alanlar



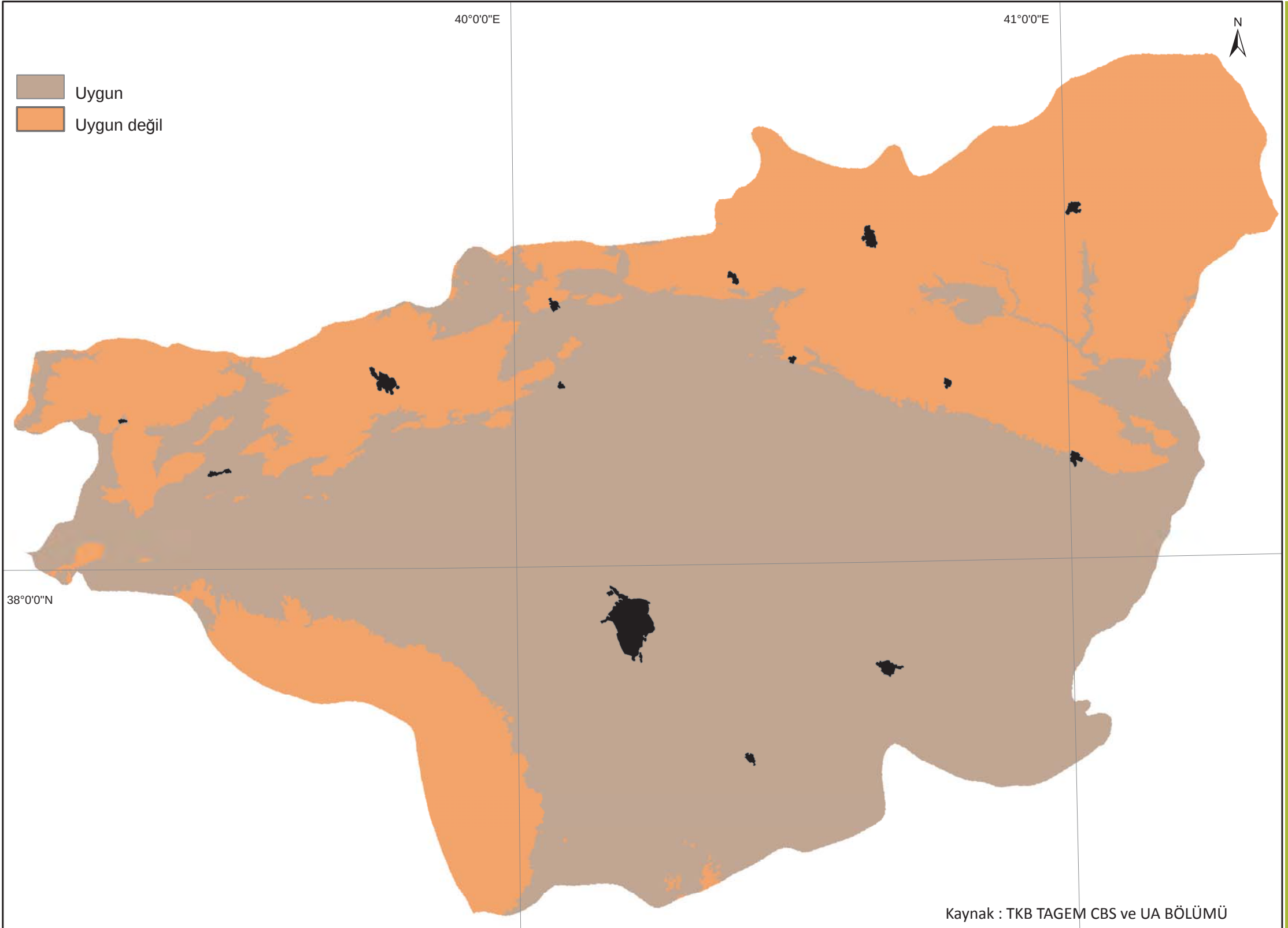
6.3.15. Sorgum Tarımına Uygun Alanlar



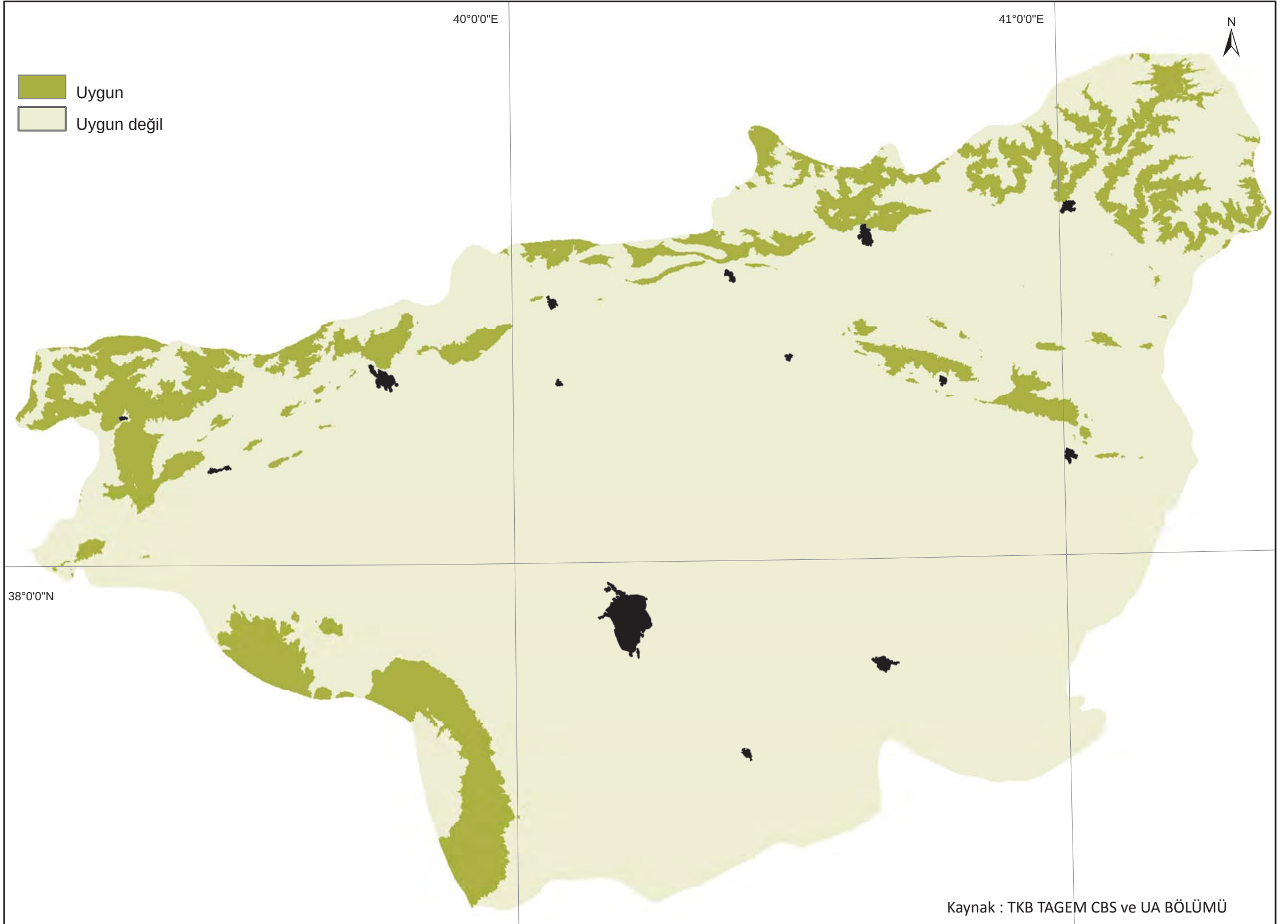
6.3.16. Soya Tarımına Uygun Alanlar



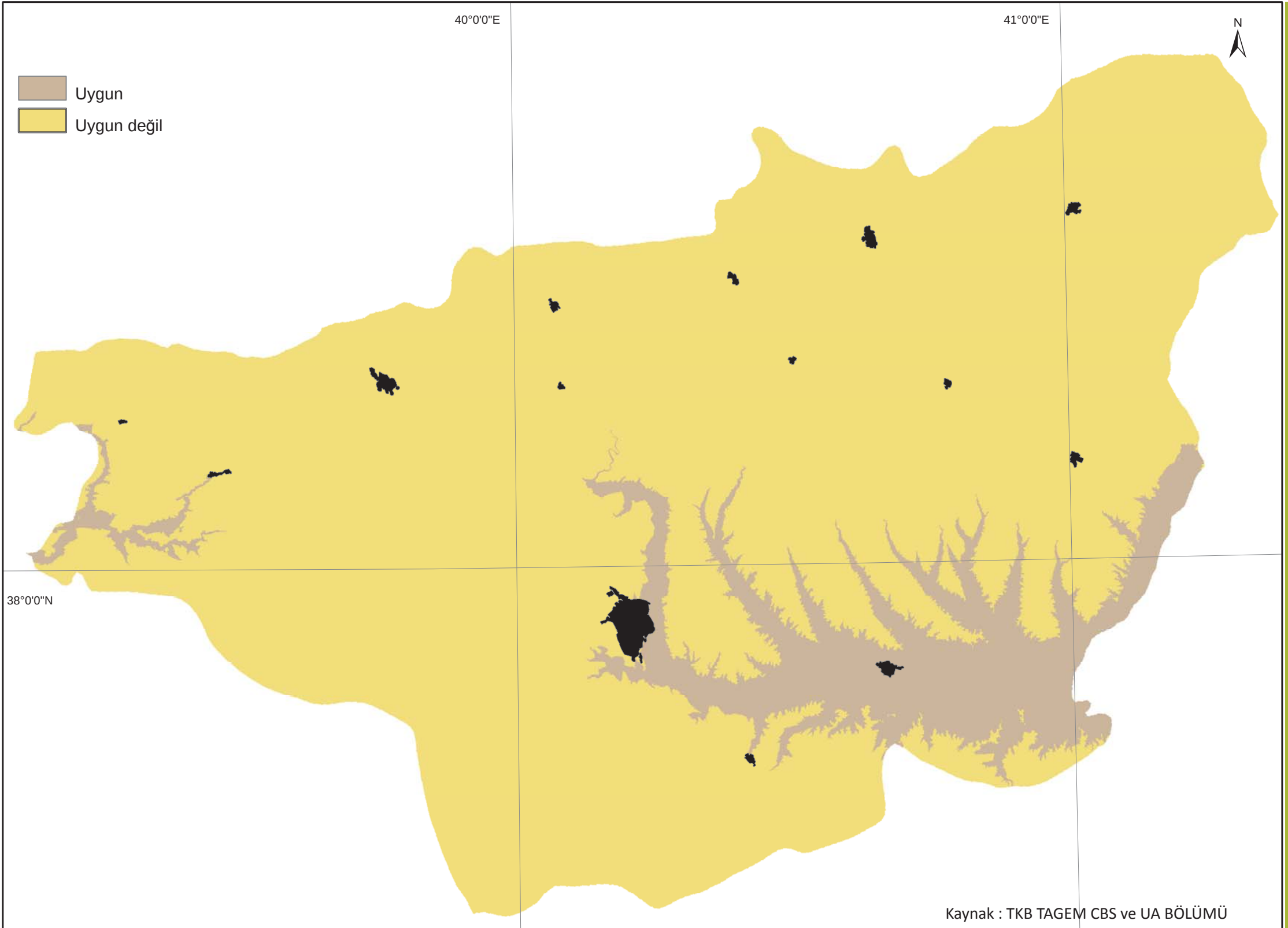
6.3.17. Kırmızı Mercimek Tarımına Uygun Alanlar



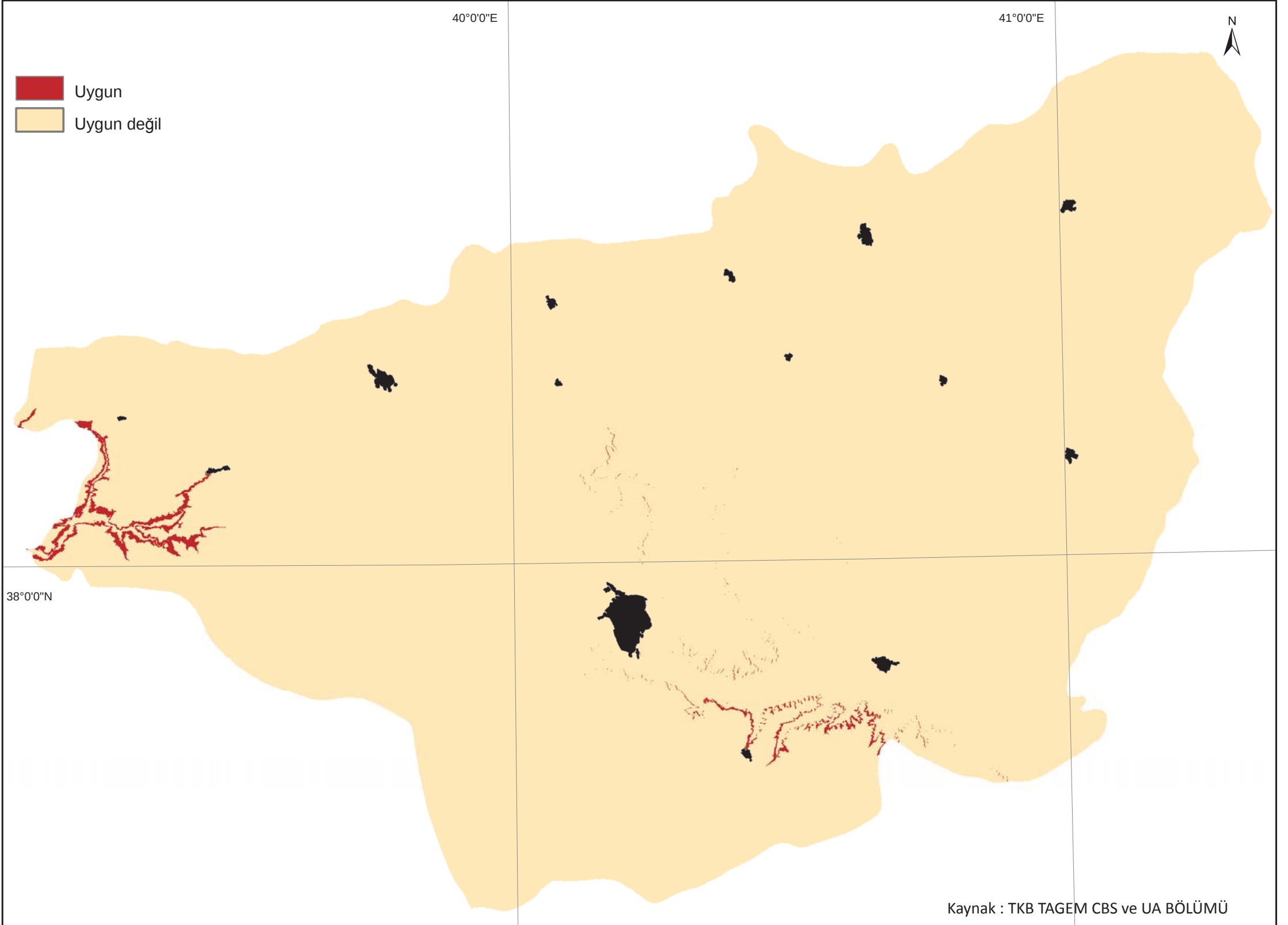
6.3.18. Elma Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar



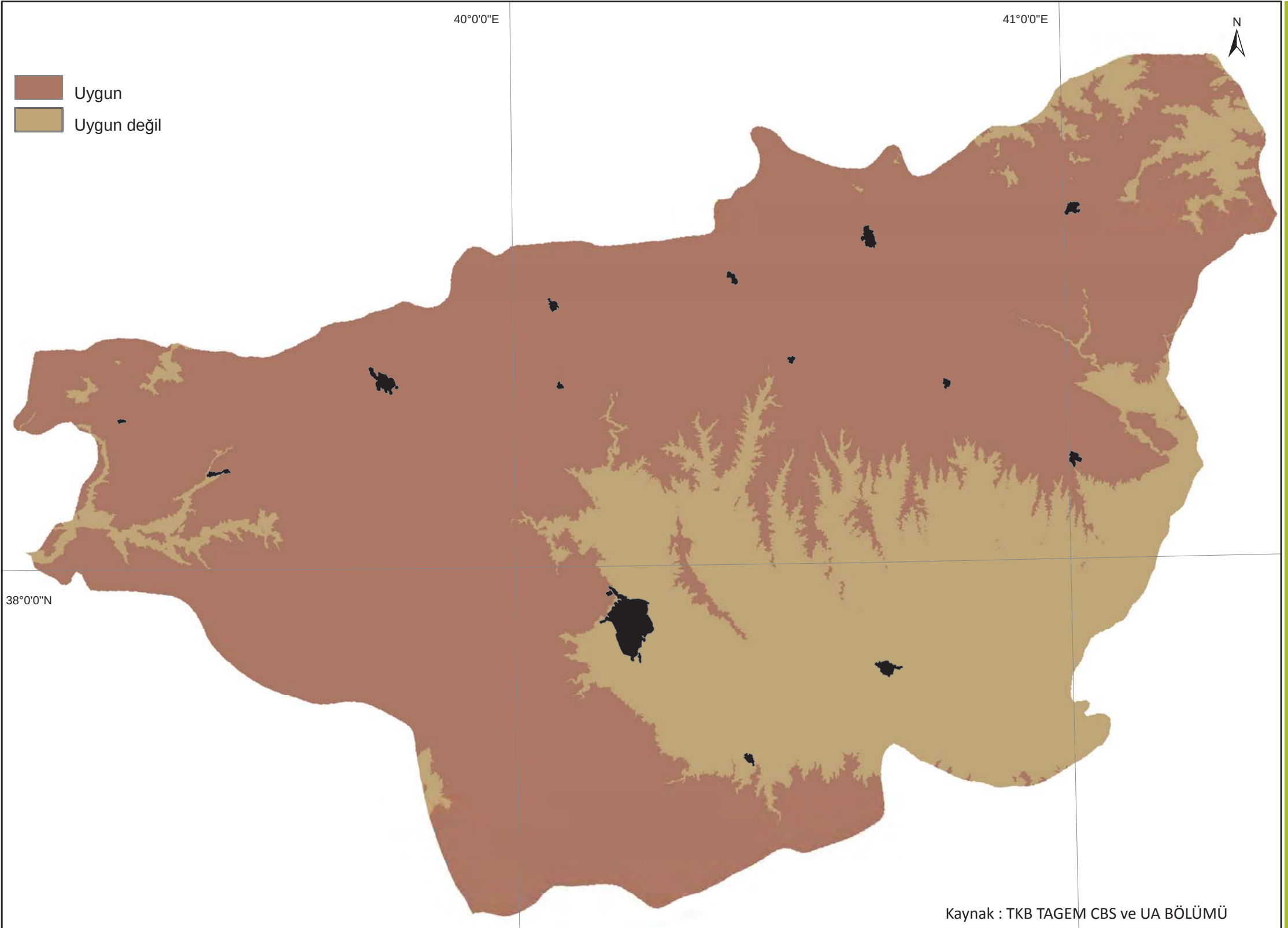
6.3.19. İncir (Sofralık) Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar



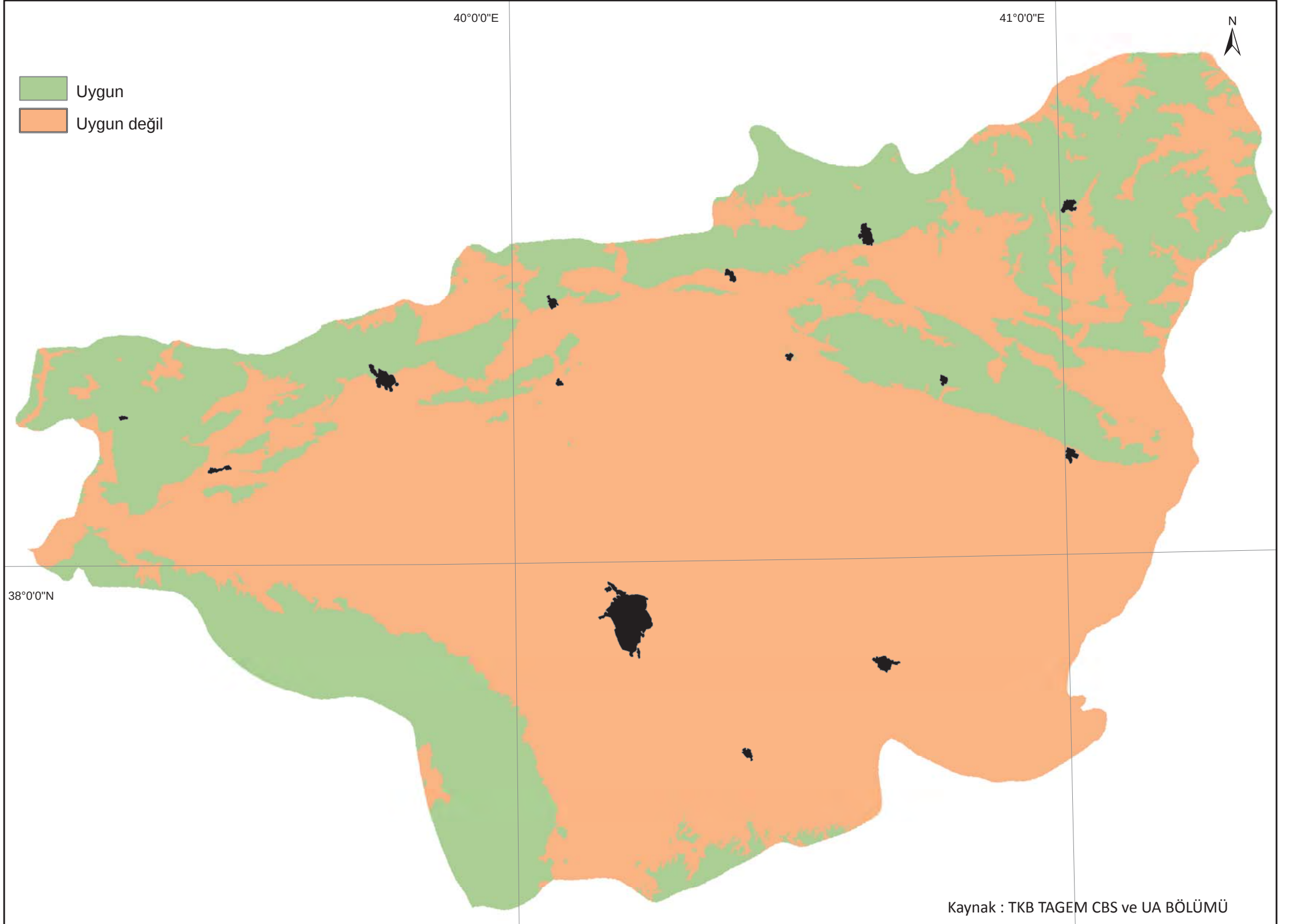
6.3.20. İncir (Kurutmalık) Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar



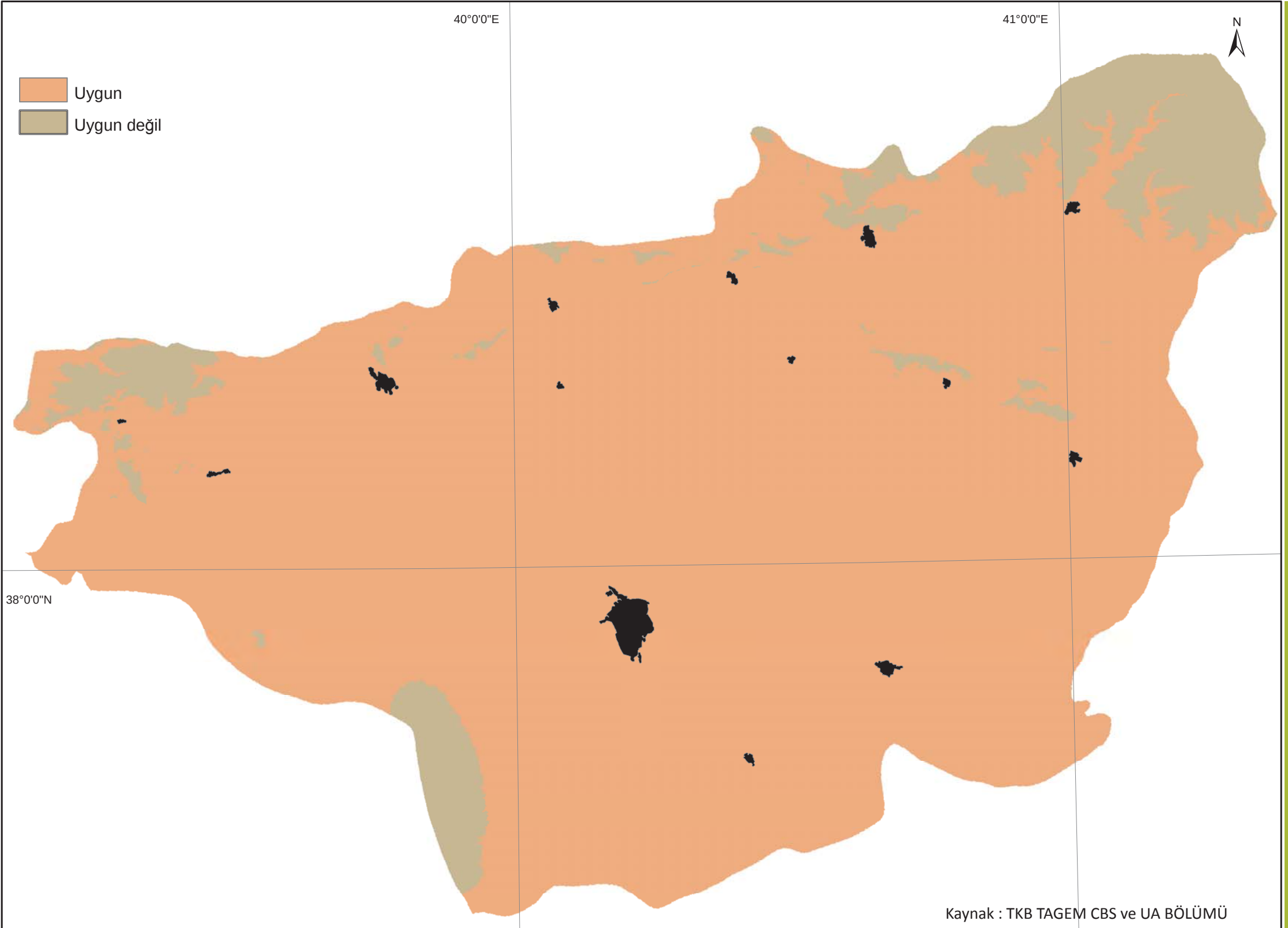
6.3.21. Kayısı Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar



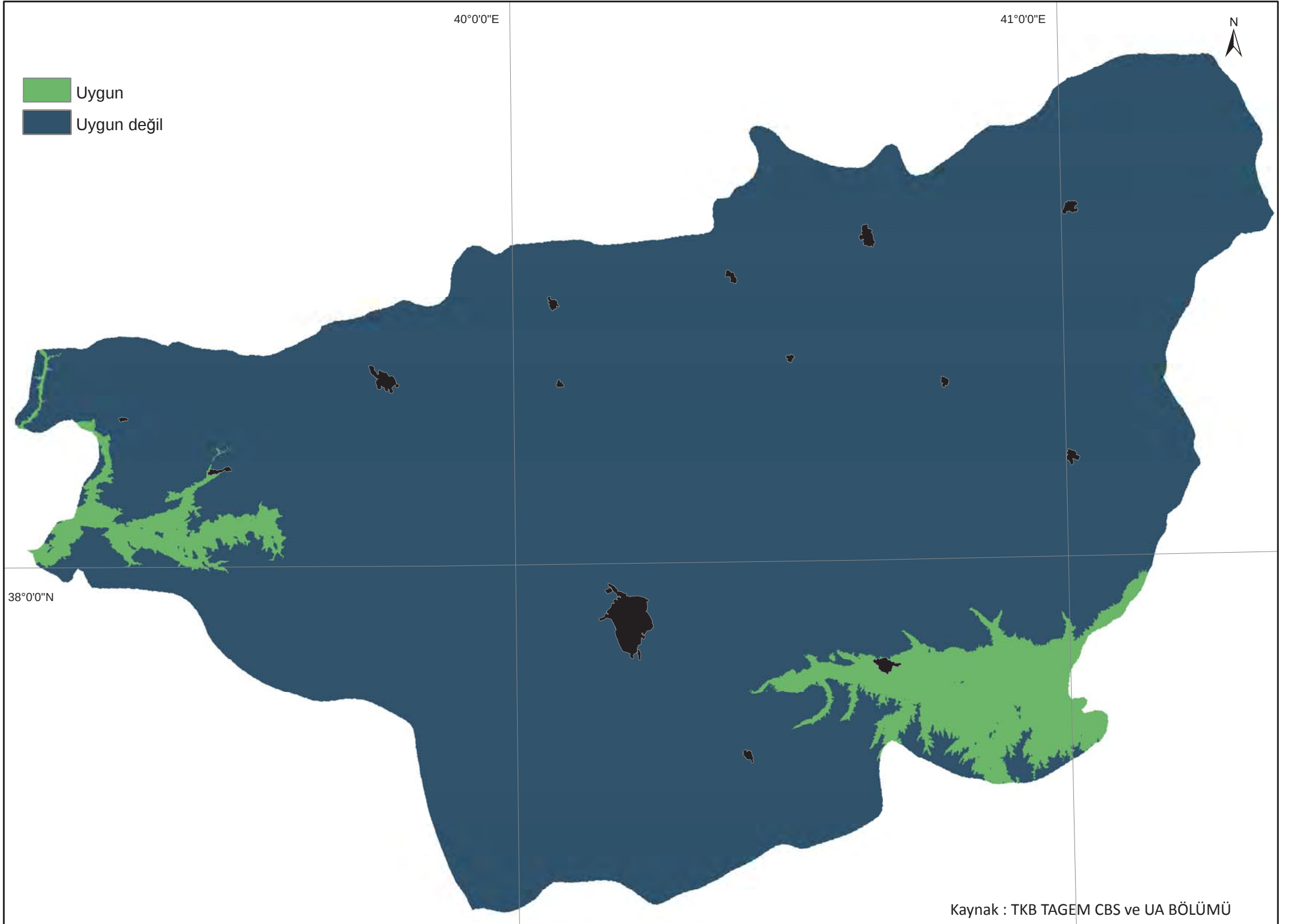
6.3.22. Kiraz Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

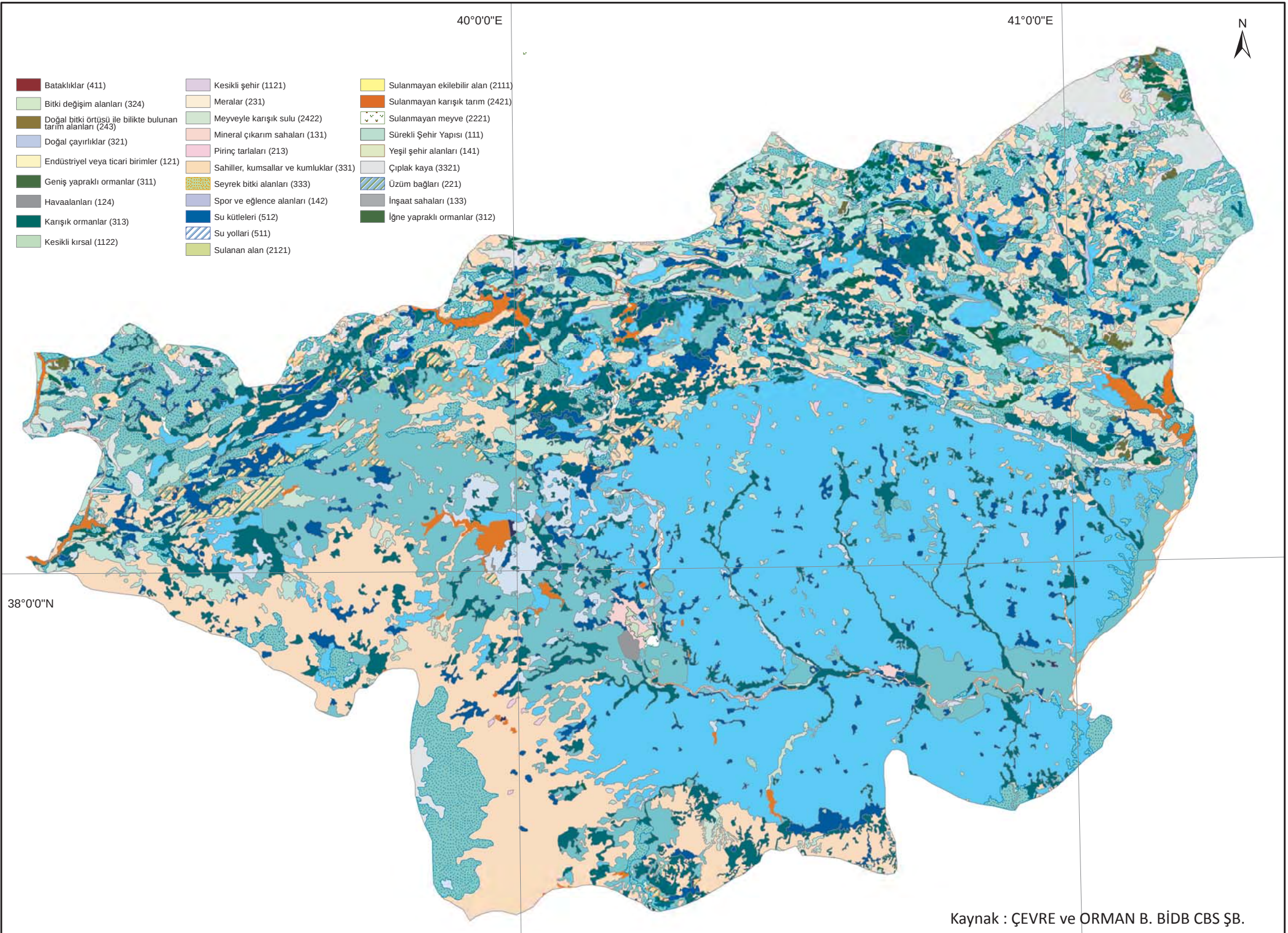


6.3.23. Üzüm Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

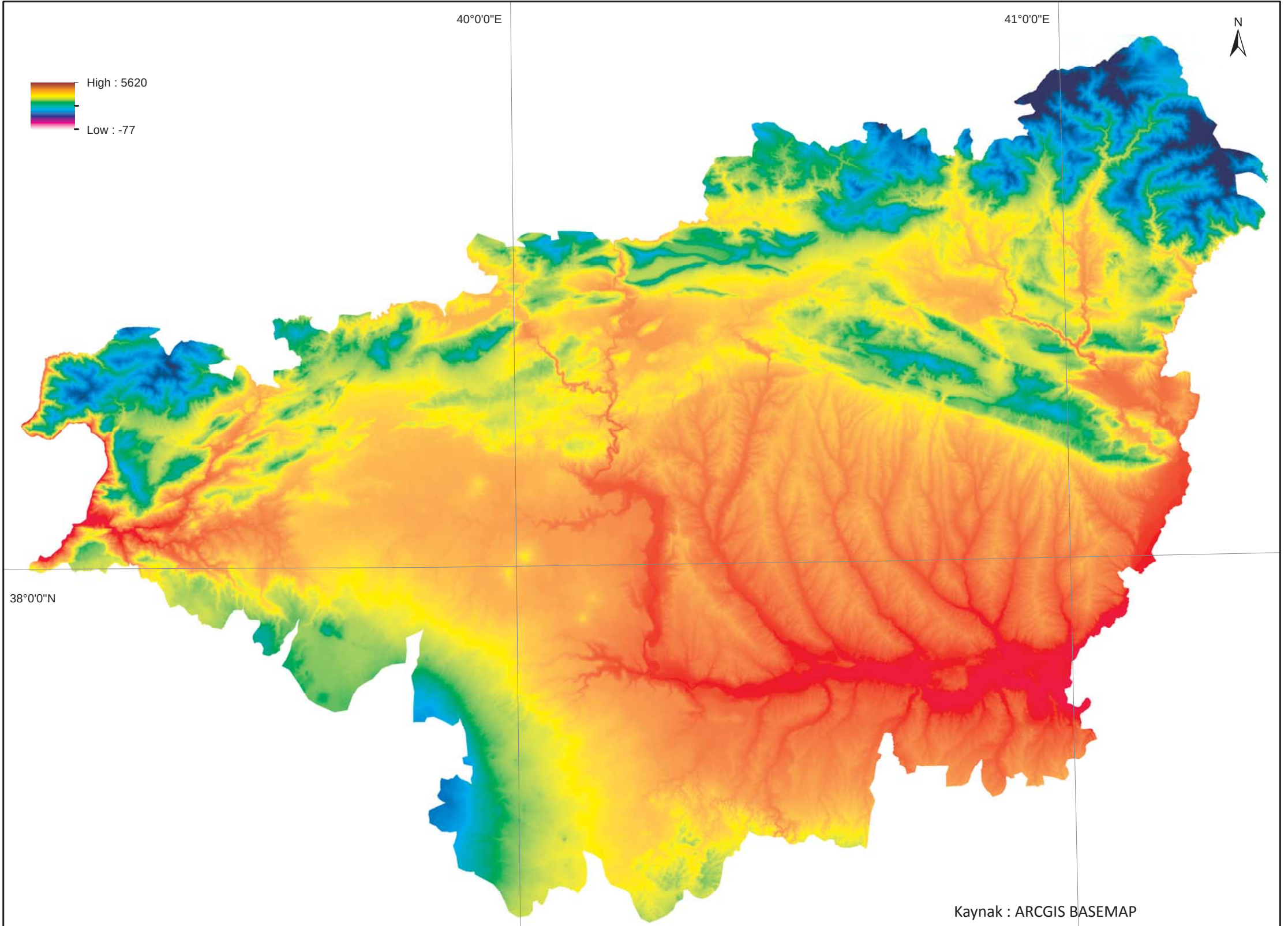


6.3.24. Zeytin Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar

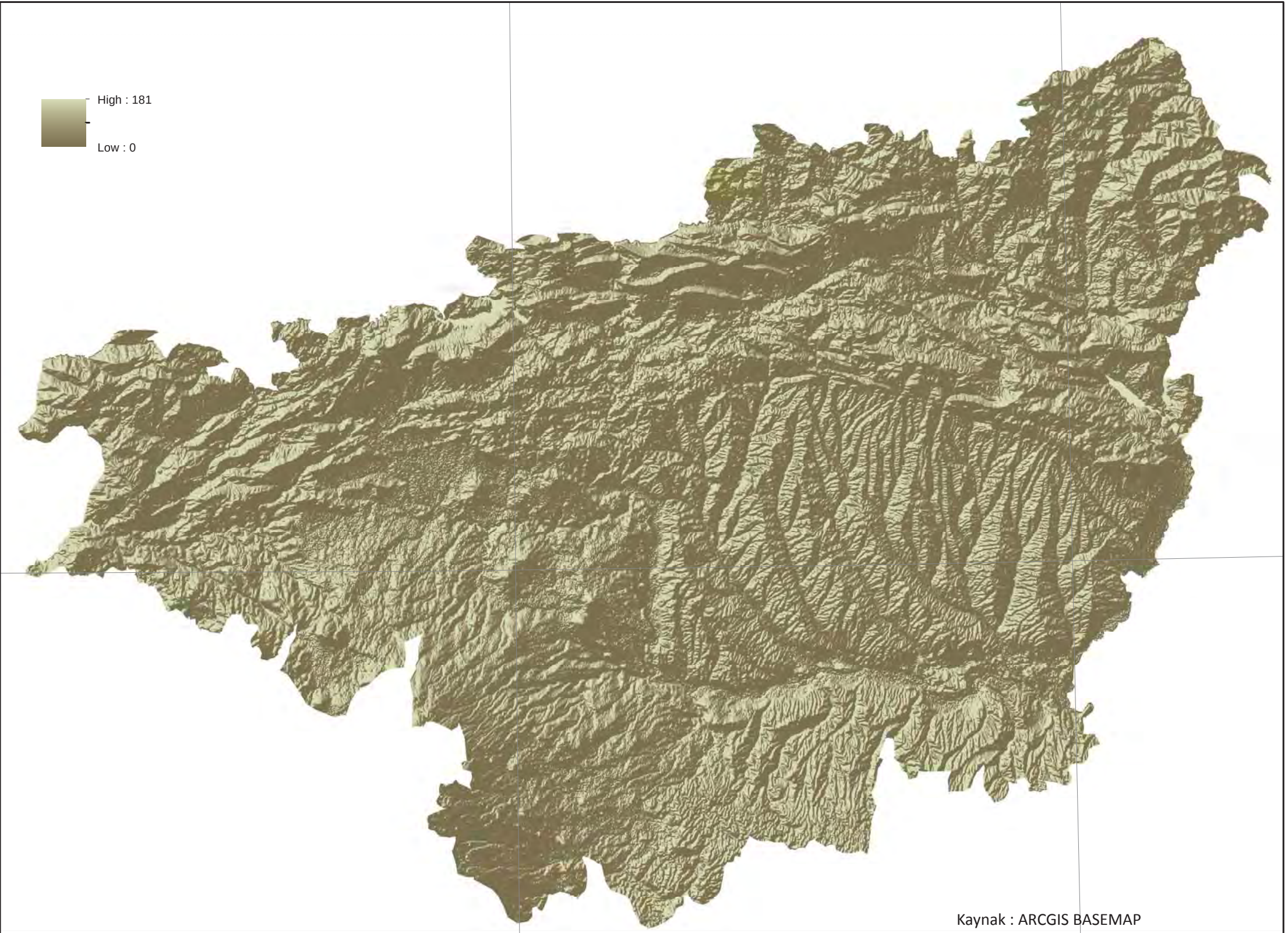


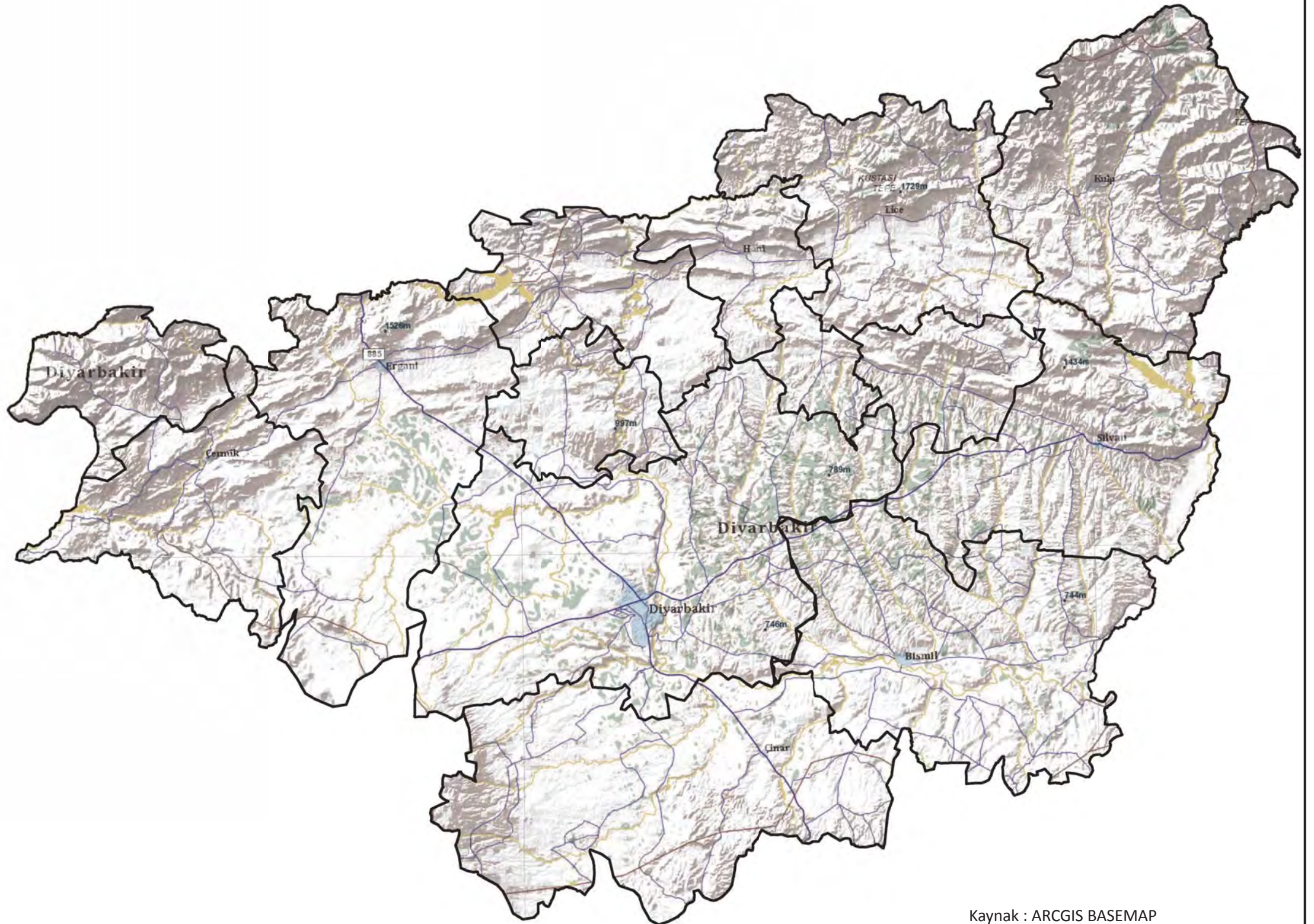


6.4.2. Digital Elevation Model



6.4.3. Rölöyef





6.4.5. Uydu Görüntüsü



Kaynak : ARCGIS BASEMAP

6.5. İklim Karakteristik Tablosu

Kod	İklim Sembolü	Nemlilik Kodu	Nemlilik Rejimi	Kuraklık İndeksi	Kış Kodu	Kış Tipi	Kış Tipi Aralığı °C	Yaz Kodu	Yaz Tipi	Yaz Tipi Aralığı °C
26	SA2-C-VW	SA2	Yarı Kurak, Nemlice	0.35-0.50	C	Serin	0-10	VW	Çok Sıcak	>30
27	SA2-C-W1	SA2	Yarı Kurak, Nemlice	0.35-0.50	C	Serin	0-10	W1	Sıcak1	25-30
32	SA2-K-W1	SA2	Yarı Kurak, Nemlice	0.35-0.50	K	Soğuk	-10 - 0	W1	Sıcak1	25-30
46	SH-C-VW	SH	Yarı Nemli	0.50-0.75	C	Serin	0 - 10	VW	Çok Sıcak	>30
47	SH-C-W1	SH	Yarı Nemli	0.50 – 0.75	C	Serin	0 – 10	W1	Sıcak1	25-30
52	SH-K-W1	SH	Yarı Nemli	0.50 – 0.75	K	Soğuk	-10 - 0	W1	Sıcak1	25-30
53	SH-K-W2	SH	Yarı Nemli	0.50 – 0.75	K	Soğuk	-10 - 0	W2	Sıcak2	20-25
72	H-K-W1	H	Nemli	0.75 – 1.00	K	Soğuk	-10 - 0	W1	Sıcak1	25-30
73	H-K-W2	H	Nemli	0.75 – 1.00	K	Soğuk	-10 - 0	W2	Sıcak2	20-25
74	H-K-M	H	Nemli	0.75 – 1.00	K	Soğuk	-10 - 0	M	Ilıman	10-20
79	H-VK-M	H	Nemli	0.75 – 1.00	VK	Çok Soğuk	< -10	M	Ilıman	10-20

KAYNAKLAR

- Aksoy, U., Altındışli, A., 1999. Dünyada ve Türkiye de Ekolojik Tarım Ürünleri Üretimi, İhracatı ve Geliştirme Olanakları. İstanbul Ticaret Odası Yayınları. Yayın No: 1999-70. İstanbul 125.s.
- Aksoy, U. 2001. Ekolojik Tarım: Genel Bir Bakış Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu, Bildiriler, 14-16 Kasım, Antalya. TKB Tarım 2000 Vakfı Yayınları, s.3-10.
- Altın M., Orak, A. 2010. Organik Tarım.
<http://www.ziraatciyiz.biz/organik-tarim-hakkinda-pdf-t4824.html>
- Altındışli, 2004. Ekolojik Tarım. Ekolojik Tarım Organizasyonu, 24-29, İzmir.
- Anonim, 2005. Diyarbakır İli Mastır Planı.
http://sgb.tarim.gov.tr/Proje_Yonetimi/Master_planlari/masterplan/masterplan.htm.
- Anonim, 2008. GAP ve Organik tarım.
<http://www.gap.gov.tr/Turkish/Zaragoza/organik.html>, Erişim: Ağustos 2009
- Anonim, 2009. Diyarbakır Tarım İl Müdürlüğü Kayıtları, <http://www.diyarbakirtarim.gov.tr>
- Anonim, 2010. Diyarbakır Tarım İl Müdürlüğü Kayıtları, <http://www.diyarbakirtarim.gov.tr>.
- Anonim, 2011. Organik Tarım İstatistikleri. www.tugem.gov.tr
- Çavdar, Y., Serdar, S. Ayadın, İ., Aksungur, M., Çakmak, E., Alkan, A., Zengin, B., Şahin, T., 2006. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Organik Balık Yetiştiriciliği İmkanlarının Araştırılması. Proje Sonuç Raporu. Proje No: TAGEM/ HAYSÜD / 2002 / 07 / 01 /24
- Demiryürek, K. 2004. Dünya ve Türkiye'de Organik Tarım. HR.Ü.Z.F. Dergisi, 8 (3/4):63-71
- Deniz, E. 2009. Organik Tarım Sektör Raporu.
http://www.blacksea-eeen.org/dosyalar/BB_sekrap/BB_sekrap-6-38.pdf
- Eraktan, G., Olhan, E., 1996 Tarımda Çevre Politikaları Çerçevesinde Organik Tarım Uygulamaları, Tarım Çevre ilişkileri Sempozyumu: Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı, Mersin Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, 13-15 Mayıs, Mersin, s:150-158.
- Gök, S. A. 2008. Genişleyen Avrupa Birliği Pazarında Türkiye'nin Organik Tarım Ürünleri Ticareti Açısından Değerlendirilmesi. AB Uzmanlık Tezi. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı
- Gürsoy, S., Türk, Z., İkinci İ.T, Kolay, B. 2009. Diyarbakır İli ve İlçelerinde Çiftçilerin Organik Tarıma Bakış Açısı. I. GAP Organik Tarım Kongresi 17-20 Kasım, Şanlıurfa
- Hekimoğlu B., Altindeğer, M. 2006. Organik Tarım ve Bitki Koruma Açısından Organik Tarımda Kullanılacak Yöntemler. <http://www.samsuntarim.gov.tr/yayinlar/kitap/Organik.pdf>
- İlter, E., Altındışli, A. 1998. Ekolojik Tarım ve İlkeleri. Ekolojik (Organik, Biyolojik)
- İpek, S., Çil, G.Y. 2010. Uluslararası Ticari Boyutuyla Organik Tarım ve Devlet Destekleri. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 5(1):135-162
- Maral H. 2010. Diyarbakır Tarımında Yatırım Fırsat Alanları. T.C. Karacadağ Kalkınma Ajansı. Diyarbakır
http://www.karacadag.org.tr/ContentDownload/Tarimda_Yatirim_Firsatlari_son.pdf
- URL.1. Organik Tarım Strateji Belgesi (2006-2020).
http://www.tarim.gov.tr/uretim/Organik_Tarim,Organiktarim_Taslak_Strateji.html
- URL.2. Anadolu Çaprazı Biyolojik Çeşitlilik Projesi <http://www.dkm.org.tr/anadolu-caprazi/>
- Yaşar M.F., Bülbül B., Karahanlı S., Aslan N. 2009. Diyarbakır İl Çevre Durum Raporu. Diyarbakır Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
http://www.cedgm.gov.tr/CED/Files/icd_raporlari/diyarbakiricd2008.pdf
- Willer, H., 2011. Organic Agriculture in Europe 2009: Production and Market. BioFach Congress, Nürnberg. <http://orgprints.org/18365/2/willer-2011-eur>